

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN KERTOMUS

*Euroopan neuvoston parlamentaarisen
yleiskokouksen
toiminnasta vuonna 2009*

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto 2009

ensimmäinen jakso	26 - 30.1.2009
toinen jakso	27 - 30.4.2009
kolmas jakso	22 - 26.6.2009
neljäs jakso	28.9 - 2.10.2009

Pysyvän komitean kokoukset

13.3.2009	Pariisi
29.5.2009	Ljubljana
20.11.2009	Bern

Graafinen suunnittelu : EDITA
Kannen valokuva: EN:n kuva-arkisto (Strasbourg)
ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2010

**Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunta**

EDUSKUNNALLE

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2009 istuntokaudella.

Helsingissä, 22. maaliskuuta 2010

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Sinikka Hurskainen

Gunilla Carlander

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	7
2	Suomen valtuuskunnan toiminta vuonna 2009	9
2.1	Valtuuskunnan toiminta ja luottamustehtävät yleiskokouksessa	9
2.2	Juhlavuoden kunniaksi	11
3	Parlamentaarisen yleiskokouksen raportit 2009	14
3.1	Yleishuomioita	14
3.2	Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen Euroopassa	15
3.2.1	Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen	15
3.2.2	Suomen ihmisoikeustilanne.....	19
3.2.3	Eurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen	21
3.2.4	Tasavertaiset oikeudet kaikille	22
3.2.5	Maahanmuuttajien oikeudet.....	25
3.2.6	Sananvapaus ja median tila.....	27
3.3	Demokratiatilanne maittain	28
3.3.1	Albania.....	28
3.3.2	Armenia	29
3.3.3	Moldova	30
3.3.4	Monaco.....	32
3.3.5	Serbia	32
3.3.6	Ukraina	33
3.3.7	Venäjä ja Georgian välinen sota	34
3.3.8	Valko-Venäjä	37
3.4	Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet	38
3.4.1	Energia- ja ympäristökysymykset.....	38
3.4.2	Talouskysymykset	41
3.4.3	Historia, politiikka ja kulttuuri	43
3.5	Euroopan neuvoston ulkosuhteet	44

Liitteet:

1	Suomen valtuuskunta	47
2	Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet.....	48
3	Vuonna 2009 hyväksytyt asiakirjat	50
3.1	päätöslauselmat	50
3.2	suositukset	52
3.3	lausunnot.....	53
4	Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2009	54
5	Euroopan neuvoston jäsenvaltiot.....	55
6	Juhlaistunto Suomen Euroopan neuvoston 20-vuotisjäsenyyden sekä Euroopan neuvoston 60-juhlavuoden kunniaksi 18. toukokuuta 2009	56
7	Suomen suhteet Euroopan neuvostoon ennen 1989: lyhyt historiallinen katsaus.....	72

Tiivistelmä

Kertomusvuosi 2009 oli Euroopan neuvostolle ja Suomelle juhlavuosi: oli kulunut 60 järjestön perustamisesta ja 20 vuotta Suomen liittymisestä. Juhlavuosi antoi aihetta tarkastella järjestön menneiden vuosikymmenien saavutuksia ja pohtia tulevaisuuden haasteita. EN:n Suomen valtuuskunta vietti juhlavuotta työn merkeissä järjestämällä yleiskokouksen talouskomitean kokouksen ja Itämeri-aiheisen seminaarin sekä juhlallisen erityisistunnon toukokuussa Helsingissä.

Demokratia- ja ihmisoikeuskysymykset ovat odotetusti olleet keskeisessä asemassa kertomusvuonna. Yleiskokous hyväksyi vuonna 2009 60 raporttia, joiden pohjalta on tehty 90 päätöstä (34 suositusta, 52 päätöslauselmaa ja 4 lausuntoa).

Lokakuussa 2009 yleiskokous valitsi järjestölle uuden pääsihteerin (Norjan entinen pääministeri Thorbjørn Jagland). Valintaprosessiin liittyi tällä kertaa poikkeuksellinen kiista ministerikomitean ja yleiskokouksen välillä, jonka vaikutuksia ja opetuksia puimaan perustettiin uusi työryhmä.

Huomattava osa yleiskokouksen toiminnasta ja raporteista liittyy jäsenmaiden jäsenyysveloitteiden seurantaan joko temaattisesti tai maakohteisesti. Yleiskokouksen monitorointikomitean työlliställä on ne jäsenmaat, joiden demokratia- ja ihmisoikeustilanteesta on edelleen huomattavasti paranneltavaa. Komitea on vuonna 2009 seurannut tilannetta yhdessätoista maassa (Albania, Armenia, Azerbaidzhan, Bosnia Hertsegovina, Georgia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina, Venäjä). Yleiskokous hyväksyi kertomusvuonna Monacon raportin ja päätti poistaa maan komitean työllistältä; muiden kohdalla tarkkailu jatkuu. Monitorointikomitea seuraa myös yleiskokouksen vaalitarkkailua. Kertomusvuonna yleiskokous on lähetti vaalitarkkailijoita 5 maahan (Albania, Bulgaria, FYROM, Moldova, Montenegro).

Valko-Venäjä on ainoa eurooppalainen valtio, joka ei ole EN:n jäsen. Keskustelu yleiskoko-

uksessa on osoittanut yleiskokouksen puolelta lisääntyvää valmiutta luoda EN:n ja Valko-Venäjän väliselle vuoropuhelulle järjestelmällisemmät puitteet. Yleiskokouksen odotetaan lähiaikoina arvioivan mahdollisuutta palauttaa Valko-Venäjälle sen erityisvierasasema.

Yleiskokous on jatkanut Georgian ja Venäjän sodan jälkeisen tilanteen seuraamista, ja keskustellut aiheesta, ml. alueen humanitaarisesta tilanteesta tammikuun, huhtikuun ja lokakuun istunnoissa. Viitaten Venäjän toimiin Georgiassa, yleiskokous äänesti lokakuussa aloitteesta, jonka tavoitteena oli poistaa Venäjän parlamenttivaltuuskunnalta sen valtakirjat. Ehdotus ei mennyt läpi, mutta aiheen käsittely jatkuu vuonna 2010. Yleiskokous käsitteli kertomusvuonna myös kolmen muun maan (Albania, Moldova, Ukraina) valtakirjojen hylkäämistä tavoittelevat aloitteet. Neljän maan valtakirjakiistojen taustat poikkeavat toisistaan, mutta kiistojen yleisyys kuvaa hyvin yleiskokouksen kasvavaa turhautumista jäsenmaiden huolimattomaan suhtautumiseen EN:n jäsenyysveloitteisiin.

Yleiskokous on vuosikausia seurannut huolestuneena Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnan vaikeutumista resurssipulan takia. Suuren jutturuuhkan purkamiseksi hyväksyttiin vuonna 2004 Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14. lisäpöytäkirja, jonka tavoitteena on vauhdittaa juttujen käsittelyä. Lisäpöytäkirja ei ole astunut voimaan, koska Venäjä ei ole ratifioinut sitä. Väliaikaisratkaisuna EN:n ministerikomitea hyväksyi toukokuussa 2009 nk. 14. bis lisäpöytäkirjan, joka mahdollistaa pöytäkirjan toimeenpanon ilman Venäjän ratifiointia siten, että maat antavat kirjallisen ilmoituksen eräiden pöytäkirjan määräysten väliaikaisesta soveltamisesta. Parlamentaari- nen yleiskokous antoi myönteisen lausunnon 271 (2009) asiakirjasta ja on kehottanut uudestaan Venäjää ratifioimaan 14. lisäpöytäkirjan.

Sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan peruspilareita. Yleiskokouksen puolella sananvapauden toteutumista jäsenvaltioissa seurataan paitsi yksittäisiä maita koskevissa seurannoissa, myös yleisemmästä näkökulmasta. Sananvapauden ja median vapauden on 2009 kiinnitetty huomiota kolmessa raportissa (yleisradiotoiminnan rahoitus, audiovisuaalisten mediapalveluiden sääntely, alaikäisille sopivien internet- ja verkkopalveluiden edistäminen).

EN päätti naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjan jatkotoimenpiteenä laatia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen eurooppalaisen yleissopimuksen, jonka valmisteluprosessi on käynnissä. Yleiskokous puolestaan päätti jatkaa kampanjaa varten perustamansa kansanedustajaverkoston toimintaa muuttamalla sen toimenkuvaa koskemaan yleissopimuksen valmistelun seurantaa.

Energia- ja ympäristökysymykset saivat kertomusvuonna laajaa huomiota. Keskustelussa ovat olleet vuoden aikana niin uudistuva energia, biopolttoaineet, ydinenergia kuin ympäristöongelmista johtuva maahanmuutto. Ilmastomuutos ja joulukuussa käydyt Kööpenhaminan ilmasto-

neuvottelut olivat yleiskokouksen keskustelunaiheena syyskuun istunnossa. Yleiskokous on lisäksi antanut myönteisen lausunnon ehdotuksesta laatia Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirja oikeudesta terveeseen ympäristöön. Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen asema, oikeudet ja kotouttaminen sekä rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäiseminen ja pidempään maassa olleiden siirtolaisten asema ja oikeudet ovat korkealla Euroopan neuvoston tärkeyslistalla. Kertomusvuonna yleiskokous keskusteli useaan otteeseen maahanmuuttoa ja siirtolaisia koskevista kysymyksistä. Asialistalla olivat mm. turvapaikanhakijoiden asema, pitkänajan pakolaisten tilanne sekä maahanmuuttajajanaisten asema.

Lähihistorian tapahtumien esille nostaminen poliittiseen keskusteluun kansainvälisissä järjestöissä on lisääntynyt viime vuosina. EN:n yleiskokouksessa on aikaisempina vuosina käsitelty useita historiaa ja sen tulkintaa koskevia aiheita. Tänä vuonna yleiskokous keskusteli mm. erilaisiin historiallisiin käsityksiin pohjautuvista muistomerkeistä ja historian opetuksen roolista konflikti- ja post-konfliktialueilla.

Valtuuskunnan oma toiminta

2.1. Valtuuskunnan toiminnasta

Eduskunta valitsi keväällä 2007 Suomen valtuuskunnan Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukseen koko vaalikaudeksi (2007–2011). Valtuuskunnan puheenjohtajana on toiminut Sinikka Hurskainen (sd) ja varapuheenjohtajana Antti Kaikkonen (k). Valtuuskunnan kokoonpano ilmenee liitteestä 1.

Valtuuskunnan varsinaiset ja varajäsenet osallistuivat kertomusvuonna yleiskokouksen neljään täysistuntoon Strasbourgissa tammi-, huhti-, kesä- ja syyskuussa. Tilastojen mukaan Suomen valtuuskunta on viidenneksi ahkerin kansallinen valtuuskunta (osallistumisprosentti 82.22 %). Valtuuskunnan jäsenet ovat osallistuneet aktiivisesti täysistuntokeskusteluihin. Puheenvuorot ovat kokonaisuudessaan luettavissa EN:n nettisivuilla (<http://www.coe.int>) Valtuuskunnan puheenjohtaja Hurskainen osallistui lisäksi EN:n pysyvän komitean kokouksiin Pariisissa ja Bernissä sekä EN:n yleiskokouksen ja ministerikomitean yhteiskokouksiin Strasbourgissa.

Valtuuskunnan jäsenten jäsenyydet yleiskokouksen *komiteoissa* ja *alakomiteoissa* ilmenevät liitteestä 2. Kansalliset valtuuskunnat päättävät jäsenyyksistä yleiskokouksen kahdeksassa komiteassa. Poikkeuksen tähän sääntöön muodostavat jäsenyydet jäsenyyksivaroja valvovassa monitorointikomiteassa ja menettelytapakomiteassa, joiden jäsenet nimetään yleiskokouksen poliittisten ryhmien toimesta. Sinikka Hurskainen on monitorointikomitean jäsen sosialistiryhmän edustajana, Kimmo Sasi EPP-ryhmän edustajana ja Jaakko Laakso vasemmistoryhmän edustajana. Yleiskokouksen kymmenen komiteaa ovat pitäneet vuoden aikana yhteensä 83 kokousta, josta 12 on järjestetty muualla kuin Strasbourgissa tai Pariisissa (Suomen edustajien osallistumisprosentti 69.49 %). Talouskomitean kokous järjes-

rettiin toukokuussa 2009 Suomessa. Kokous oli ensimmäinen Suomessa järjestetty komiteakokous vuoden 2002 jälkeen.

Valtuuskunnan jäsenet ovat toimineet myös muissa yleiskokouksen *luottamustehtävissä*. Hurskainen toimi kertomusvuonna poliittisen komitean Valko-Venäjä-alakomitean puheenjohtajana, Juha Korkea-aho ympäristökomitean varapuheenjohtajana ja Markku Laukkanen kulttuurikomitean media-alakomitean varapuheenjohtajana. Kimmo Sasi on edustanut EN:n parlamentaarista yleiskokousta EN:n North-South Centerin puheenjohtajistossa ja hallitusneuvostossa sekä toiminut oikeudellisen komitean varaedustajana EN:n korruption vastaisessa työryhmässä (GRECO). Hurskainen valittiin kertomusvuonna yleiskokouksen sosialistiryhmän varapuheenjohtajaksi.

Valtuuskunta on pitänyt 8 kokousta Helsingissä ja Strasbourgissa. Valtuuskunta on järjestänyt vuoden aikana lisäksi asiantuntijatapaamisia EN:n toimialaan kuuluvista aiheista. Helmikuussa valtuuskunnalle Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnasta Suomea koskevan oikeuskäytännön valossa sekä Suomen ratifioimista EN:n ihmisoikeussopimuksista kertoi ulkoasiainministeriön oikeuspalvelun päällikkö Marcus Laurent. Helmikuussa valtuuskunta tapasi myös hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemen, joka kertoi valtuuskunnalle EN:lle tekemästä selvitystehtävästään, joka koskee EN:n työn tehostamista alue- ja paikallisdemokratian kehittämisessä. Ministeri Kiviniemi nimitettiin tekemään mainittu raportti ministereiden edellisessä kokouksessa Valenciassa vuonna 2007 ja se esiteltiin EN:n kuntaministereille Utrechtissa marraskuussa 2009. Ministerikokous tulee antamaan sarjan raporttiin pohjautuvia toimenpideehtouksia, jotka koskevat jäsenmaiden hallitusten sitouttamista Euroopan neuvoston toimin-

taan, parempaa yhteistyötä muiden kansainvälisten instituutioiden kanssa, Euroopan neuvoston toiminnan joustavuutta ja tehokkuutta sekä avautumista viestinnässä ja toiminnassa. Huhtikuussa järjestettiin tapaaminen EN-valtuuskunnan ja Suomen CLRAE-valtuuskunnan eli EN:n kunta- ja aluekongressin suomalaisjäsenten kesken. Tapaamisessa keskusteltiin EN:n ajankohtaisista asioista ja yhteistyömahdollisuuksista valtuuskuntien välillä. Lokakuussa valtuuskunta tapasi yhdessä Etyj-valtuuskunnan kanssa Etyjiin ihmis-kauppavaltuutetun Eva Biaudetn.

EN:n juhluvuoden kunniaksi Suomen valtuuskunnalla oli tilaisuus keskustella kaksi kertaa tasavallan presidentin Tarja Halosen kanssa EN:n toiminnasta. Tasavallan presidentti otti maaliskuussa 2009 valtuuskunnan vastaan presidentinlinnassa. Huhtikuussa valtuuskunta tapasi Tasavallan presidentin Strasbourgin Suomen suurlähetystön järjestämällä illalliskokouksessa presidentin Strasbourgin vierailun yhteydessä. Tasavallan presidentti piti virallisen puheen parlamentaarisessa yleiskokouksessa 28. huhtikuuta 2009.

Parlamentaarisen yleiskokouksen käsittelemät aiheet perustuvat pääosin jäsenten tekemiin *aloitteisiin*. Mikäli edustajan tekemä aloite saa yleiskokouksen puheenjohtajiston hyväksynnän, se toimitetaan komiteaan valmistelua varten sekä mahdollisesti lausuntoa varten muuhun komiteaan. Komitea valitsee raportin laatijan (raportöörin). Raportin pohjalta laaditaan yleiskokouksen hyväksyttäväksi päätöslauselmaehdotuksen ja/tai EN:n ministerikomitealle osoitetun suosituksen.

Suomen valtuuskunnan jäsenet ovat tehneet useita aloitteita 2009: Antti Kaikkonen teki aloitteen nuorten ihmisoikeuksista (dok.119849), Tuulikki Ukkola toimittajien lähdesuojasta (dok.11881) ja Juha Korkea-oja yhteisen kalastuspolitiikan uudistuksesta (dok.11902). Korkea-oja valittiin oman aloitteensa pohjalta laadittavan raportin laatijaksi. Korkea-ojan lisäksi kertomuskaudella raportioijana toimivat Suomen valtuuskunnan jäsenistä Antti Kaikkonen, Markku Laukkanen, Kimmo Sasi, Jaakko Laakso ja Krista Kiuru. Laukkanen laati kulttuuri- ja koulutuskomitean puolesta yleiskokoukselle raportin yleisradiotoiminnan rahoituksesta (s. 27). Sasilta valmistui kertomusvuonna kolme raporttia: kansainvälisen talouskriisin vaikutukset (s. 41), kansainvälisen

finanssikriisin seuraukset kansainvälisille talousinstituutioille (s. 42) sekä North-South centerin (eli European Center for Global Interdependence and Solidarity) toiminnan tulevaisuus) (s. 42). Sasi laati lisäksi oikeudellisen komitean kommenttiraportin poliittisen komitean raportista yksityisten sotilas- ja turvallisuusalan yritysten levittäytymisestä viranomaisten reviirille (s. 16). Yleiskokouksen sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea laatii parhaillaan raporttia Sirpa Asko-Seljavaaran v. 2008 laatiman aloitteen pohjalta liikalihavuuden ja diabeteksen ehkäisemisestä ja terveellisten ruokataipojen edistämisestä lasten ja nuorten keskuudessa (dok. 11672).

Kertomusvuonna valmistelun alla on Sasin talouskomitean nimissä laadittava lausunto oikeudellisen komitean raporttiin koskien EN:n jäsenmaiden oikeuslaitosten poliittisista väärinkäytöksistä sekä oikeudellisen komitean kaksi raporttia: oikeuslaitoksen korruptio sekä Islannin talouden romahdus. Kaikkonen laatii talouskomitean puolesta raportin Itämeren alueen sosioekonomisesta potentiaalista, josta valtuuskunta teki yhteisen aloitteen vuonna 2008. Kiuru puolestaan valmistelee omaa aloitettaan koskevaa raporttia naisten roolista konfliktien ehkäisyssä ja -ratkaisussa Euroopan neuvoston alueella. Lisäksi Sasi toimii monitorointikomitean Bosnia-Herzegovinan jäsenyysselvotteiden toteutumista koskevan raportin laatijana. Laakso toimii monitorointikomitean Albanian jäsenyysselvotteiden toteutumista koskevan raportin toisena raportioijana.

Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen kampanja päättyi vuonna 2008. Kampanjan jatkotoimenpiteenä EN päätti laatia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen eurooppalaisen yleissopimuksen, jonka valmisteluprosessi on käynnissä. Yleiskokous puolestaan päätti jatkaa kampanjaa varten perustamansa kansanedustajaverkoston toimintaa muuttamalla sen toimenkuvaa koskemaan yleissopimuksen valmistelun seurantaa. Verkoston suomalaisjäsenenä toimi kampanjan aikana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan varapuheenjohtaja, kansanedustaja Jukka Gustafsson sekä 17.6.2009 lähtien Krista Kiuru.

Strasbourgin istuntojen yhteydessä valtuuskunnalla on tapana Suomen EN-edustuston myötävaikutuksella järjestää bilateraalitapaamisia

muiden maiden valtuuskuntien kanssa. Kertomusvuonna valtuuskunta tapasi Itämeri-aloitteen innoittamana lokakuussa Viron, Latvian ja Liettuan valtuuskunnat. Kesäkuun istunnon yhteydessä Islanti järjesti vuosittaisen Pohjoismaiden valtuuskuntien yhteistapaamisen.

Valtuuskunnan yhteistyö ulkoministeriön kanssa on ollut tiivistä. Suurlähettiläs Irma Ertman on informoinut valtuuskuntaa säännöllisesti istuntojen yhteydessä EN:n ministerikomitean työstä. Valtuuskunta on lisäksi saanut tietoa raporttien muodossa eri aiheista tarpeen mukaan UM:ltä. Sihteeristö on osallistunut UM:n järjestämiin EN-asioita hoitavien virkamiesten koordinaatiokokouksiin.

Valtioneuvosto luovutti marraskuussa 2009 Eduskunnalle selonteon Suomen ihmisoikeuspolitiikasta 2009 (7/2009). Kertomuksessa käsitellään ihmisoikeudet Suomen ulkopoliitiikassa ja Euroopan unionin ulkosuhteissa sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Selonteossa käsitellään Euroopan neuvostoa sekä muita kansainvälisiä valvontajärjestelmiä. Selonteossa on kirjattu mm. Suomen kanta Euroopan ihmisoikeussopimuksen valvontajärjestelmän ja erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten menettelyä koskevan 14. lisäpöytäkirjan voimaantulosta. Välivaiheessa Suomen tarkoituksena on antaa julistus pöytäkirjan tiettyjen määräysten väliaikaisten soveltamisesta.

EN on kehittänyt useita temaattisia valvontamekanismeja, joiden puitteissa valmistuu säännöllisin välein maaraportteja ja jotka koskevat kaikkia jäsenmaita, myös Suomea. Kertomusvuonna Suomea koskevia raportteja valmistui mm. Euroopan kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaiselta komitealta (CPT) ja EN:n korruptionvastaiselta toimielimeltä GRECO:lta (Group of States against Corruption).

Yleiskokouksen puolella Suomen ihmisoikeus- ja demokratiatilanteeseen kiinnitettiin huomiota yleiskokouksen monitorointitoimintaa koskevan raportin yhteydessä, jonka liitteenä julkaistaan myös arviot ns. vanhojen jäsenmaiden demokratiatilanteesta. Kertomusvuonna julkaistussa raportissa käsitellään demokratiatilannetta myös Suomessa (s. 19).

2.2 Juhlavuoden kunniaksi - katse tulevaisuuteen

Euroopan neuvosto (EN) juhli kertomusvuonna 60-vuotista historiaansa. 5.5.1949 kymmenen perustajavaltion päätöksellä Lontoossa perustettu Euroopan neuvosto on Euroopan vanhin poliittinen yhteistyö- ja ihmisoikeusorganisaatio. Vuosi 2009 on juhluvuosi myös Suomelle, joka liittyi järjestön jäseneksi 20 vuotta sitten, 5.5.1989. Kertomuksen liitteenä 7 on historiallinen katsaus Suomen ja EN:n suhteisiin sekä jäsenyyteen johtaneisiin tapahtumiin.

Juhlavuoden kunniaksi EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen huhtikuun istuntoon osallistui presidentti Tarja Halonen kokouksen vierailevana valtionpäämiespuhujana. Halonen piti yleiskokouksessa puheen, jossa hän korosti EN:n perustehtäviä demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kehittäjänä ja vaalijana. Puheen jälkeen presidentti vastaili eurooppalaisten kansanedustajien hänelle esittämiin kysymyksiin. Halonen oli kansanedustaja-aikanaan Suomen EN-valtuuskunnan jäsen ja toimi valtuuskunnan varapuheenjohtajana vuosina 1991–1995. Halosen aloitteesta Euroopan neuvostoon luotiin järjestelmä, jossa yleiskokous valvoo ja tarkkailee, miten EN:n uudet jäsenmaat täyttävät jäsenvelvoitteensa. Halosen aloite tunnetaan yhä nimellä "Halonen Order".

EN:n ja Suomen liittymisen juhluvuotta julistettiin myös Helsingissä. EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta järjesti 18.5–19.5.2009 eduskunnassa EN:n yleiskokouksen talouskomitean kokouksen ja juhlaistunnon (Special anniversary session).

Yleiskokouksen talouskomitean kokous Suomessa alkoi 17.5. komitean jäsenille järjestetyllä tutustumisretkellä Porvooseen, jonka teemana olivat Suomen ensimmäiset valtiopäivät. Talouskomitean varsinainen kokous järjestettiin 18.5. Kokoukseen osallistui noin neljäkymmentä kansanedustajaa EN:n jäsenmaista. Eduskunnan puhemies Sauli Niinistö kertoi entisen valtiovarainministerin, oikeusministerin ja EIB:n varapääjohtajan ominaisuudessa komitealle jäsenille miten Suomi selvisi 1990-luvun talouskriisistä.

Ohjelma jatkui saman päivän iltana EN:n 60-vuotisjuhlan merkeissä järjestettävällä juhla-

Vasemmalta oikealle: Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomari Päivi Hirvelä, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg, Suomen EN-valtuuskunnan puheenjohtaja Sinikka Hurskainen, tasavallan presidentti Tarja Halonen, EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti Lluís Maria de Puig sekä EU-komissaari Olli Rehn EN:n 60-vuotisjubiläistunnossa eduskunnassa 18.5.2009.

tunnolla, jonka avasi tasavallan presidentti Tarja Halonen. Tapahtumassa puhuivat myös Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti Lluís Maria de Puig, Korkeimman oikeuden presidentti Pekka Hallberg, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomari Päivi Hirvelä ja EU-komissaari Olli Rehn (puheenvuorot liitteessä 6).

EN:n talouskomitean kokouksen yhteydessä 19.5. järjestettiin myös valtuuskunnan vaalikauden pääteemaksi EN:ssä valitsemaa Itämeren yhteistyötä esiin nostanut seminaari. Seminaarin avasi pääministeri Matti Vanhanen. Seminaarissa keskityttiin erityisesti Itämeren alueen talouspotentiaaliin, josta EN:n Suomen valtuuskunta on tehnyt aloitteen *The socio-economic potential of the Baltic Sea region* EN:n parlamentaarille yleiskokoukselle. Aloitteen tarkoituksena on edistää Itämeri-yhteistyötä EN:n piirissä, joka tuo yhteistyöhön lisäarvoa mm. siksi, että Venäjä on

järjestön jäsen. Aloitteen pohjalta valtuuskunnan varapuheenjohtaja ja talouskomitean jäsen *Antti Kaikkonen* laatii aiheesta raportin.

EN:n juhluvuosi haluttiin järjestön piirissä käyttää paitsi sen menneitä saavutuksia juhlistaen, myös sen tulevaisuuden haasteita ja roolia pohtien. Juhlavuoden lokakuun istuntoon valmistui *raportti EN:n tulevaisuudesta* (dok. 12017), jossa pohditaan EN:n eurooppalaiselle yhteistyölle tuomaa lisäarvoa sekä järjestön asemaa Euroopan institutionaalisessa rakenteessa. Raportissa todetaan Euroopan institutionaalisen rakenteen muuttuneen järjestön 60-vuotisen olemassaolon aikana suuresti. EN, jonka alkuperäisenä ja sääntömääräisenä tehtävä on Euroopan yhdistäminen, on sitemmin jakanut tehtävänsä muiden järjestöjen (EU, Etyj) kanssa ja erikoistunut eurooppalaisten perusarvojen edistämiseen.

Raportissa todetaan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion olevan nykyään osa eu-

rooppalaisten jokapäiväistä elämää. EN:n rooli tämän tavoitteen saavuttamisessa on ollut ratkaiseva. EN on aidosti paneurooppalainen järjestö, joka tarjoaa institutionaaliset puitteet pluralistisen demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion suojelemiselle ja edistämiseksi, oikeudelliset puitteet koko Euroopan kattavalle sopimusjärjestelmälle ja oikeusalueelle, sekä laajan foorumin poliittiselle keskustelulle ja yhteistyölle. *Päätöslauselmassa 1689 (2009)* yleiskokous toteaa EN:n *acquis'* olevan näillä aloilla ainutlaatuinen ja huomauttaa, että mikäli jatkossakin halutaan EN:n säilyvän avainasemassa eurooppalaisten perusarvojen edistämisessä ja suojelemissa, tulee sen toimintaa ja tehokkuutta jatkuvasti kehittää. Päätöslauselmassa muistutetaan olevan tärkeää, että eurooppalainen yhteistyö ulottuu myös EU:n rajojen ulkopuolelle. On myös välttämätöntä, että eurooppalaisten järjestöiden (EN, EU, Etyj) toimintojen toisiaan täydentävyyttä parannetaan ja päällekkäisyyksiä poistetaan. Yleiskokouksen mukaan erityisesti yhteistyötä Etyjin kanssa olisi laajennettava nykyisestä.

Yleiskokous ilmaisee päätöslauselmassa huolensa tietyistä kehitystrendeistä, jotka saattavat viitata jäsenvaltioiden kiinnostuksen ja sitoutu-

misen vähenemiseen EN:ää kohtaan. Tällaisia signaaleja ovat muun muassa ulkoministereiden heikko osallistuminen ministerikokouksiin sekä jäsenvaltioiden haluttomuus allekirjoittaa ja ratifioida EN:n sopimuksia ja pyrkimykset vähentellä tai jopa kyseenalaistaa eri monitorointimekanismien tekemää työtä. Erityisesti huolta on yleiskokouksessa viime vuosina herättänyt järjestön budjetin nollakasvu, joka on käytännössä merkinnyt monien sen toimintojen ja yleiskokouksen budjetin leikkauksia. Budjetista päättää jäsenvaltioiden ulkoministerien muodostama ministerikomitea. Leikkausten katsotaan heijastavan yleisempää kiinnostuksen vähentymistä EN:ään ja sen toimintaan jäsenvaltioiden taholta. Yleiskokous antoi budjetista marraskuussa *lausunnon 272 (2009)*, jossa se toivoi jäsenvaltioiden EN:n työtä tukevien julistusten tuottavan konkretiaa budjettipäätöksiä tehtäessä. Päätöslauselmassa nostetaan esille myös EN:n sisäinen rakenne, jota yleiskokous toivoo muokattavan demokraattisemmaksi – eli niiden arvojen mukaiseksi, joita järjestö puolustaa. Yleiskokouksen roolin vahvistaminen lujittaisi myös EN:n perinteistä asemaa uusien ideoiden esiin nostajana.

Parlamentaarisen yleiskokouksen raportit 2009

3.1. Trendit ja erityispiirteet

Vuoden 2009 aikana yleiskokous on hyväksynyt yhteensä 78 raporttia ja tehnyt 102 päätöstä (päättöslauselmat, suositukset ja lausunnot). Raporttien teemat käsittävät järjestön kaikki toimialat. Järjestön perusperiaatteita ja arvoja (ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaatteet, demokratiakysymykset) eri näkökulmista käsittelevien raporttien määrä muodostaa suurimman ryhmän. Yleiskokous on vuoden aikana laatinut useita raportteja ympäristöasioista Kööpenhaminassa joulukuussa 2009 pidettyä YK:n huippukokousta silmällä pitäen. Vuotta 2009 kuvasi lisäksi mm. parlamentaarisen yleiskokouksen ja ministerikomitean välinen vuoropuhelu pääsihteerin valinnasta ja aloitteista, joissa kiistettiin neljän maan valtakirjojen oikeellisuus ja maiden osallistuminen parlamentaarisen yleiskokouksen työhön.

Parlamentaarisen yleiskokouksen ja ministerikomitean suhteita säännellään järjestön perussäännössä. Yleiskokouksen tehtäviin kuuluu mm. järjestön pääsihteerin valinta. Pääsihteeri Terry Davisin (Iso-Britannia, sos.) viisivuotinen toimikausi päättyi syyskuussa 2009. Kysymys menettelytavasta *uuden pääsihteerin valinnassa* herätti ajoittain vilkkaan keskustelun ministerikomitean ja yleiskokouksen välillä. Perussäännön mukaan parlamentaarinen yleiskokous nimittää pääsihteerin ministerikomitean hyväksymien ehdokkaiden joukosta. Neljän maan hallitukset (Belgia, Norja, Puola ja Unkari) olivat määräaikaan mennessä (6.3.2009) ilmoittaneet ehdokkaansa tehtävään. Ministerikomitean sijaiskokous (suurlähettiläät) päätti huhtikuussa pitämässään kokouksessa esittää jatkoon ainoastaan kahta ehdokasta (Jagland/Norja ja Cimoszewicz/Puola). Hyväksymättä jääneet kaksi ehdokasta olivat yleiskokouksen EPP:n ja liberaaliryhmän puheenjohtajat. Jäljellä olevat ehdokkaat edustivat molemmat sosialistiryhmää.

Yleiskokous protestoi ministerikomitean päätöstä ehdokkaiden määrän vähentämistä kahteen ja vetosi ministerikomiteaan, että se ottaisi Madridissa pidettävässä toukokuun kokouksessa asian uuteen käsittelyyn. Ministerikomitea pysyi päätöksessään, mikä johti siihen, että yleiskokous ei ottanut valintaa käsiteltäväksi kesäkuun istunnossa. Yleiskokouksen johto ja poliittisten ryhmien puheenjohtajista koostuva puheenjohtajien komitea keskustelivat asiasta useaan kertaan kesän aikana. Pääsihteerin valinta otettiin lopulta syysistunnon päiväjärjestykseen. Thorbjørn Jagland Norjasta voitti vaalit selvällä enemmistöllä ja ryhtyi hoitamaan tehtävää lokakuussa. Yleiskokous ja ministerikomitea päättivät käynnistää vuoropuhelun ja yhteistyön sääntöjen selkeyttämiseksi ja vastaavan tilanteen välttämiseksi tulevaisuudessa. Yleiskokouksen syysistunnon yhteydessä hyväksyttiin *päättöslauselma 1665 (2009) Euroopan neuvoston pääsihteerin valintamenettelystä* (dok. 11877).

Euroopan neuvoston jäsenyys on ehdollinen ja edellyttää jäsenmaiden noudattavan tiettyjä yhteisesti laadittuja demokratiaa, ihmisoikeuksia ja vapauksia sekä oikeusvaltioperiaatteita koskevia sääntöjä. Euroopan neuvostoon jäseneksi hyväksytty maa saa automaattisesti oikeuden valita valtuuskunnan parlamentaarisen yleiskokoukseen (Euroopan neuvoston perussäännön 25 artikla). Parlamentaarisen yleiskokouksen omat menettelytapasäännöt (6.4) määräävät parlamentti-valtuuskuntien valtakirjat esitettäväksi kunkin vuoden alussa yleiskokouksen vahvistettavaksi. Yleiskokouksella on siis mahdollisuus hylätä jäsenmaan valtuuskunnan valtakirjat, ja sitä koskeva aloite esitellään yleiskokoukselle. Menettelytapasäännöt täsmensivät, että aloite jonkin valtuuskunnan valtakirjojen epäamisestä tulee perustua vähintään yhteen perussäännön asianomaiseen määräykseen, perussäännön johdannossa mainitut demokratiaa koskevat periaatteet mukaan

luettuna. Perussäännön johdannossa todetaan mm., että maan tulee "tunnustautua uudelleen niihin henkisiin ja moraalisiin arvoihin, jotka ovat niiden kansojen yhteistä perintöä ja joihin nojaavat yksilön vapauden, poliittisen vapauden ja laillisuuden periaatteet, joille jokainen todellinen demokratia perustuu". Yleiskokous on viime vuosikymmeninä täydentänyt valtuuskuntien kokoonpanoa koskevia ehtoja ja mm. edellyttää, että valtuuskuntiin kuuluu nykyisin sekä miehiä että naisia.

Yleiskokous on 2000-luvulla kohdistanut sanktioita kolmeen maahan epäämällä kansallisilta parlamentaarikkovaltuuskunnilta äänioikeuden. Syyskuussa 2003 Venäjän valtuuskunnalta evättiin äänioikeus protestina maan toimista Tshetsheniassa. Vuonna 2004 vastaavanlaisia sanktioita kohdistettiin Maltaan ja Irlantiin, koska ne eivät olleet ottaneet naisia valtuuskuntiinsa. Neljän maan (Albania, Moldavia, Venäjä ja Ukraina) valtakirjat joutuivat parlamentaarisessa yleiskokouksessa vuonna 2009 erityistarkasteluun. Valtakirjakysymystä käsitellään katsauksessa demokratiatilanteeseen asianomaisissa maissa.

3.2. Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen Euroopassa

Kaikki vuonna 2009 järjestön puheenjohtajana toimineet maat, Espanja, Slovenia ja Sveitsi ovat maininneet EN:n toiminnan keskittämisen järjestön ydintehtäviin (ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio) puheenjohtajuutensa yhtenä tärkeimmistä kysymyksistä. Hankalaksi tavoitteen toteutumisen tekee kuitenkin käsitteiden, erityisesti ihmisoikeuskysymysten laajuus. Useimpiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin liittyy ihmisoikeus- ja demokratianäkökohtia. Tästä yhtenä esimerkkinä ovat perinteisesti ihmisoikeus- ja demokratia-kysymysten ulkopuolelle rajatut talous- ja sosiaali-aiheet.

Yleiskokous seuraa perus- ja ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion periaatteen toteutumista laajasta näkökulmasta koko EN:n alueella ja nostaa keskusteluun paitsi yksittäisiä maita koskevia ongelmia, myös näitä kysymyksiä koskevia yleisempiä kysymyksiä. Yleiskokous

pyrkii reagoimaan nopeasti ajankohtaisiin yhteiskunnan ilmiöihin, jotka koskettavat tavalla tai toisella ihmisoikeuksia ja nostamaan ajankohtaisten asioiden kautta keskusteluun laajempia kysymyksiä. Kertomusvuonna uusina aiheina keskusteluun nostettiin mm. yksityisten sotilas- ja turvallisuusalan yritysten toiminta, joka on nähty ongelmalliseksi ihmisoikeuksien ja valtion vallankäyttömonopolin näkökulmasta, sekä Euroopan useissa kaupungeissa tapahtuneet mellakat ja niihin johtaneet syyt.

3.2.1 Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen Euroopassa

Kesäkuun istunnossa järjestetään vuosittainen Euroopan ihmisoikeuksien tilaa koskeva teemakeskustelu, jonka pääaiheeksi valitaan erityisen ajankohtainen ihmisoikeuksia, demokratiaa tai oikeusvaltiota koskeva asia. Edellisinä vuosina pääaiheiksi ovat nousseet demokratian kriisi (2007) ja maahanmuuton aiheuttamat haasteet ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiselle (2008). Vuoden 2009 ihmisoikeus- ja demokratia-keskustelun temaksi valittiin ihmisoikeusloukkauksien rankaisematta jääminen. Raportissa *Ihmisoikeuksien tila Euroopassa: rankaisemattomuuden poistaminen* (dok.11934), yleiskokous toteaa, että vielä tänäkin päivänä Euroopassa jää rankaisematta useita ihmisoikeusloukkauksia. Rankaisematta jää niin laajamittaisia konfliktien aikana tapahtuneita ihmisoikeusloukkauksia, kuin rauhanajalla tehtyjä toimittajien, ihmisoikeuspuolustajien ja todistajien surmia, poliisin ja vanginvartijoiden tekemiä rikkomuksia ja erilaisia viharikoksia. *Päätöslauselmassa 1675 (2009)* yleiskokous painottaa, että rankaisemattomuuden vähentämisen tulee olla prioriteetti niin EN:lle kuin kansallisille lakia valvoville viranomaisille. Yleiskokouksen mukaan kaikkein vakavimpia tapauksia ovat turvallisuusjoukkojen konfliktitilanteissa tekemät ihmisoikeusloukkaukset. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on löytänyt laajoja ihmisoikeussopimuksen toisen artiklan (oikeus elämään) rikkomuksia mm. Pohjois-Irlannista, Koillis-Turkista ja Tshetsheniasta. Kaikissa edellä mainituissa on EIT:n mukaan syyllistytty myös kohtuuttomaan voimankäyttöön, laittomiin katoamisiin ja kidutukseen. EIT on todennut, että tapausten tutkimukset on usein hoidettu puutteellisesti. Toinen esimerkki vakavista ja vaille

seuraamuksia jääneistä loukkauksista ovat yleiskokouksen raportoimat ja "terrorismin vastaisen sodan" varjolla tehdyt salaiset vankikuljetukset, jotka tapahtuivat EN:n tiettyjen jäsenvaltioiden myötävaikutuksella tai suostumuksella. Yleiskokous pitää valitettavana, että suurimmassa osassa näistä valtioista ei ole vielä kukaan järjestetty puolueetonta tutkimusta, joiden avulla syylliset saataisiin oikeuden eteen. Sama pätee lähiaikoina tietyissä Euroopan valtioissa tapahtuneisiin toimittajien ja ihmisoikeusaktivistien murhiin, joihin valtion agenttien epäillään olleen osallisina. Yleiskokouksen arvion mukaan rikoksia jää myös selvittämättä, koska viranomaisia ei niiden ratkaiseminen kiinnosta. Tällaiset tapaukset koskevat yleensä naisten oikeuksia, rasismia, muukalaisvastaisuutta, homofobiaa tai muuta suvaitsemattomuuteen liittyviä rikoksia. Yleiskokous on todennut, etteivät naisiin kohdistuva väkivalta, kuten lähisuhdeväkivalta, raiskaukset, pakkoavioliitot, ns. kunniamurhat ja naisten ympärileikkaus yleensä johda syytteeseen, mikä monesti johtuu lakia valvovien viranomaisten asenteista. Myös korruptiotapauksia jää Euroopassa usein rankaisematta. Päätöslauselmassa kiinnitetään myös huomiota rauhanturvatehtävien aikana tehtyihin rikkomuksiin, jotka eivät uhrien heikosta valitusmahdollisuudesta johtuen useinkaan johda syytteisiin.

Suosituksessa 1876 (2009) yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa tehostamaan toimintaansa ja laatimaan ohjeet rankaisemattomuuden vastaiselle toiminnalle. Ohjeiden tulisi pohjata EIT:n oikeuskäytäntöön, ministerikomitean suorittamaan tuomioiden toimeenpanon valvontaan ja yleiskokouksen asiaa koskeviin suosituksiin ja päätöslauselmiin. Ohjeissa tulisi painottaa, etteivät valtiosalaisuussäädökset tai diplomaattinen koskemattomuus saa estää tehokasta, itsenäistä ja puolueetonta tutkimusta silloin kun kyseessä on vakava ihmisoikeusrikkomus. Ohjeissa olisi tarkennettava, millaisia keinoja rankaisemattomuuden poistamiseksi on olemassa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Yleiskokouksen mukaan yksi tärkeimmistä keinoista puuttua rankaisemattomuuteen kansainvälisellä tasolla on kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) työn edistäminen. ICC on ensimmäinen pysyvä ja riippumaton tuomioistuin, joka tuomitsee henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet

vakaviin kansainvälisiin rikoksiin. Rikostuomioistuimella on toimivalta sotarikoksista, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja joukkotuhonnasta. Raportissa *yhteistyö kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) kanssa* (dok.11722) yleiskokous antaa ICC:lle täyden tukensa. ICC:n perustaneen Rooman perussäännön on ratifioinut 108 valtiota. Yleiskokous pahoittelee suuresti, että sen jäsenten (Armenia, Azerbaizhan, Tsekin tasavalta, Moldova, Monaco, Venäjä, Turkki ja Ukraina) ja tarkkailijajäsenten (USA ja Israel) joukossa on maita, jotka eivät sitä ole vielä ratifioineet. *Päätöslauselmassa 1644 (2009)* yleiskokous kehottaa kaikkia jäseniään ja tarkkailijamaita ratifioimaan perussäännön. Sen jo ratifioineita yleiskokous neuvoo noudattamaan perussääntöä ja tekemään täyttä yhteistyötä ICC:n kanssa kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemiseksi.

Tammikuussa 2009 yleiskokous keskusteli *yksityisten sotilas- ja turvallisuusalan yritysten levittäytymisestä viranomaisten reviirille* (dok.11787). Raportin mukaan perinteisesti valtion yksinoikeutena ollut voimankäyttö on liukunut yksityisten yritysten ja palkkasotilaiden käsiin. Yksityisten sotilaspalveluita tuottavien firmojen toiminnan lisääntyminen saattaa näin asettaa uhatuksi valtioiden aseman ainoana legitiimisti ja laillisesti voimaa käyttävänä toimijana ja tuottaa moderneille demokratioille haasteen siirtämällä voimankäytön oikeuden yleistä hyvää ajavalta valtioilta yksityisten intressien mukaan toimiville firmoille. Raportin mukaan erityisen huolestuttavaa on, että turvallisuuspalveluja tuottavan yrityksen taloudellisten intressien kannalta on suorastaan toivottavaa, että konflikti käynnistyy ja jatkuu. Yrityksen markkinat laajenevat konfliktiin laajetessa. Yksityisten firmojen toimintaa ei valvota demokraattisesti, eikä niiden toiminta ei ole avointa ja vastuuvollista, mikä nostaa vaaraa ihmisoikeusloukkauksiin syyllistymisestä ja yritysmaailman kasvavasta vaikutusvallasta politiikkaan. Vaarana on myös painopisteen siirtyminen kriisien ehkäisystä nopeaan toimintaan ja siviilien tekemästä kriisinhallinnasta sotilaiden voimankäyttöön. *Kimmo Sasi* laati raportista oikeudellisen komitean lausunnon. Lausunnossa todetaan, että koska turvallisuusyritysten toiminta on luonteeltaan kansainvälistä ja rajat ylittävää, tulisi sitä myös säädellä kansainvälisesti. *Suosituksessa 1858 (2009)* yleiskokous kehottaa EN:n

ministerineuvostoa laatimaan ensivaiheessa jäsenvaltioiden ja turvallisuusyritysten suhteita koskevan suosituksen ja toisessa vaiheessa niitä säätelevän yleissopimuksen sisältäen lailliset vähimmäisstandardit kyseisten turvallisuusyritysten toiminnalle. Sopimuksen tulisi myös sisältää määritelmät niistä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueista, joiden tulisi pysyä valtioiden käsissä. Turvallisuusyrityksiä koskevat velvoitteet tulisi selkeästi määritellä, erityisesti liittyen kansainväliseen oikeuteen ja ihmisoikeusloukkauksiin. Myös niiden palkkalistoilla olevien henkilöiden tekemiin ihmisoikeusloukkauksiin tulisi puuttua. Suosituksessa esitetään useita käytännön keinoja turvallisuusyritysten toiminnan valvontaan ja sääntelyyn. Yleiskokous muun muassa ehdottaa, että turvallisuusyrityksille tulisi laatia lisenssijärjestelmä ja rekisteri.

Rypäleasideen kieltoa koskevassa yleiskokouksen poliittisen komitean raportissa (dok.11909) todetaan, että tutkimusten mukaan jopa 98 % rypäleasideen vuoksi haavoittuneista ovat siviilejä. Erityisen vaaralliseksi siviileille rypäleaset tekee paitsi niiden epätarkkuus, mutta myös se, että merkittävä osa ammuksista jää maastoon räjähtämättä, ja aiheuttaa näin kauaskantoisia seuraamuksia. *Päätöslauselmassa 1668 (2009)* yleiskokous toteaa, että Dublinissa 30.5.2008 yli 100 valtion allekirjoittama rypäleasideiden kieltoa koskeva sopimus tarjoaa laajamittaisen ratkaisun rypäleaseita koskevaan ongelmaan kieltämällä niiden käytön, valmistamisen, varastoinnin ja kuljettamisen. Sopimus edellyttää myös olemassa olevien varastojen tuhoamista ja muodostaa puitteet yhteistyölle rypäleasideiden uhrien auttamiseksi. Yleiskokous kehottaa kaikkia valtioita allekirjoittamaan ja ratifioimaan sopimuksen, jotta se sisältö voitaisiin saattaa nopeasti voimaan. Valtioiden, jotka eivät vielä ole valmiita rypäleasideiden täyskieltoon, tulee viipymättä tehdä kaikki mahdollinen rypäleasideiden käytön humanitaaristen seuraamusten minimoimiseksi. *Suosituksessa 1871(2009)* kehottaa ministerikomiteaa vaikuttamaan jäseniinsä, jotta nämä viivyttämättä allekirjoittaisivat sopimuksen ja lopettaisivat rypäleasideiden käytön, valmistamisen ja myynnin. Suomi ei ole allekirjoittanut sopimusta.

Yleiskokous on kiinnittänyt useassa raportissa huomiota *ihmisoikeuksia puolustavien toimittajien, asianajajien ja kansalaisjärjestöjen edustajien tilanteeseen*.

seen. Aiheitta koskevassa raportissa (dok.11841) todetaan ihmisoikeuspuolustajien tilanteen olevan heikon monissa EN:n jäsenmaissa. Yleiskokous keskusteli aiheesta huhtikuussa ja pohti, miten loukkauksiin voitaisiin tehokkaammin puuttua EN:n alueella. *Päätöslauselmassa 1660 (2009)* muistutetaan valtioita niiden velvollisuudesta suojella ihmisoikeuksia puolustavia henkilöitä ja heidän työtään. Yleiskokous muistuttaa, että parlamentaarikoilla on asiassa erityinen vastuu johtuen heidän mahdollisuudestaan vaikuttaa maan poliittiseen järjestelmään ja ilmapiiiriin, jossa ihmisoikeuspuolustajat tekevät työtään. Parlamenttien tehtävänä on myös valvoa hallitusten toimia ja ihmisoikeustilanteen kehittymistä maassaan. Yleiskokous muistuttaa myös, että valtioiden suojeluvollisuus ulottuu myös välittömässä vaarassa oleviin kolmansien maiden kansalaisiin, jotka pakenevat ihmisoikeusloukkauksia. EN:n ihmisoikeuskomissaari, jonka mandaattiin kuuluu ihmisoikeuspuolustajien suojelu, saa yleiskokouksen täyden tuen toiminnalleen. *Suosituksessa 1866 (2009)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa varmistamaan, että komissaari saa tehtävälleen riittävän poliittisen ja taloudellisen tuen, ja että komissaarin suositukset myös siirretään käytäntöön tarkoituksenmukaisten seurantamekanismien kautta.

Yleiskokous on kiinnittänyt huomiota siihen, että viime aikoina useat EN:n jäsenvaltiot, mm. Georgia ja Armenia, ovat turvautuneet hätätilajulistukseen. Raporttiin ihmisoikeuksien suojelu hätä- ja poikkeustilojen aikana (dok.11858) pohjautuvassa päätöslauselmassa 1659 (2009) yleiskokous toteaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sallivan hätätilan julistamisen, mutta pelkästään "sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää". Hätätilan julistamisessa ja siihen liittyvissä toimituksissa tulisi siis noudattaa kohtuutta ja kansainvälistä lakia. Hätätilan tulisi aina olla ajallisesti rajattu. Yleiskokous painottaa, että kansalaisten oikeuksia rajoittavia toimia tulisi ottaa käyttöön vain viimeisessä hätätilassa. On myös tärkeää varmistaa, että hätätilaa säätelevät kansalliset lait mahdollistavat hätätilajulistusten käytön riittävän valvonnan. Yleiskokous myös kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan koulutuksella, että niiden lainvalvontaviranomaiset tuntevat ihmisoikeudet ja osaavat hallita väkijoukkoja muilla keinoilla, kuin aseilla uhaten. Yleiskokouksen

mukaan kokoontumis- ja mielenosoitusrajoituksia tulisi välttää viimeiseen asti myös poikkeus tilojen aikana. Tiedotusvälineiden toimintaa ei tulisi yleiskokouksen mukaan rajoittaa lainkaan, sillä tosiasioista raportointi ei voi koskaan olla uhka kansalliselle turvallisuudelle. Suosituksessa 1865 (2009) yleiskokous toteaa, että EN:n on jatkossa seurattava tarkemmin jäsenmaidensa hätätilajulistuksia ja niiden seuraamuksia demokratialle ja ihmisoikeuksille. EN:n instituutioiden kykyä reagoida nopeasti hätätilajulistuksiin on lisättävä ja niiden on tuomittava kaikki hätätilan varjolla tehtyt loukkaukset lujasti. Yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa pohtimaan, tulisiko EN:n pääsihteerille myöntää lisävaltuuksia pyytää jäsenvaltiolta lisätietoa, kun Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklasta 15 poiketaan, ja informoida sopimusosapuolia ja EN:n instituutioita asiasta.

Ajankohtainen demokratiaan liittyvä aihe on myös tietoyhteiskunnan tarjoamien välineiden käyttö demokraattisen osallistumisen edistämiseksi. Yleiskokouksen mukaan *e-demokratiaa* (dok.11783) kehittäessä tulisi muistaa, että kyse on ensisijaisesti demokratiasta ja vasta toissijaisesti teknologiasta. Yleiskokous rohkaisee jäsenmaita käyttämään hyväkseen e-demokratian tarjoamat mahdollisuudet vahvistaa demokratian periaatteita ja vastata tiettyihin demokraattisen järjestelmän puutteisiin. Sähköiset välineet tarjoavat sen mukaan mahdollisuuden parantaa demokraattisia toimintatapoja ja osallistumista, demokraattisten instituutioiden avoimuutta, vastuunkantamista ja reagointikykyä sekä edistää kansalaisten sitoutumista ja osallistumista poliittiseen prosessiin. *Suosituksessa* 1860 (2009) yleiskokous kehottaa kansallisia parlamentteja ja viranomaisia kaikilla hallinnon tasoilla muodostamaan poliittisen näkemyksen IT-tekniikan käytöstä poliittisessa prosessissa ja hyödyntämään IT-välineiden tarjoamat mahdollisuudet edistää sitä. Yleiskokous ehdottaa, että EN voisi laatia ohjeet e-demokratian käytöstä.

Yleiskokousta on jo pitkään huolestuttanut jäsenmaidensa oikeuslaitosten riippumattomuus. Lokakuun istunnossa hyväksyttiin *raportti rikosoikeusjärjestelmään kohdistuvasta poliittisesta häirinnästä* (dok.11993). Yleiskokous toteaa raportissa, että oikeuslaitosten ja tuomareiden riippumattomuus on periaatteessa tunnustettu kaikissa

EN:n jäsenvaltioissa. Käytännössä tai edes lakien tasolla riippumattomuus kuitenkin kaikkialla toteutu. *Päätöslauselmassa* 1685 (2009) yleiskokous nostaa esiin keinoja oikeuslaitoksen riippumattomuuden lisäämiseksi ja siihen kohdistuvan poliittisen häirinnän estämiseksi. Yleiskokous kiinnittää huomiota mm. syyttäjien ja tuomareiden väliseen työnjakoon sekä tuomarivalinnan oikeudenmukaisuuteen. *Päätöslauselmassa* käydään esimerkkinä läpi neljän eurooppalaisen maan: Iso-Britannian, Ranskan, Saksan ja Venäjän oikeusjärjestelmät. Ranskan ja Saksan oikeusavun taso, syyttäjien itsenäisyyden vähäisyys ja tuomareiden vähäinen arvostus ja liian alhainen sosiaalinen status saa yleiskokoukselta moitteita. Ranskassa lisäksi puolustusasianajajien asema on liian heikko. *Päätöslausemassa* arvostellaan Ranskan päätöstä lisätä presidentin nimitämien tuomareiden lukumäärää tuomareiden korkeimmassa neuvostossa vaaleilla valittujen tuomareiden kustannuksella, jotka uudistuksen myötä jäävät neuvostossa vähemmistöön. *Päätöslauselmassa* epäillään myös Ranskan hallituksen pyrkivän lisäämään valtaansa ns. herkkien tapausten käsittelyssä ehdotuksellaan poistaa esitutkimukseen osallistuvan tuomarin, ns. *juge d'instructionin* virka. Yleiskokous kiittelee Venäjän viime aikoina tekemiä uudistuksia oikeuslaitoksen riippumattomuuden lisäämiseksi. Tuomareiden ja syyttäjien palkkoja ja asemaa on parannettu, tuomareiden liittoneuvosto on perustettu ja puolustusasianajajien asemaa parantavia lakeja on säädetty. *Päätöslauselmassa* kuitenkin muistutetaan, että huolimatta monista uudistuksista, ongelmia Venäjän oikeuslaitoksessa on edelleen runsaasti. Syyttäjävirston valta on edelleen liian suuri, tuomareihin kohdistuu entistä kovempaa painostusta langettavien tuomioiden varmistamiseksi, tuomareita erotetaan poliittisista syistä, heitä uhkaillaan, tuomioistuinten presidentteillä on suhteettoman suuri valta yksittäisiin tuomareihin ja laillinen suoja painostamisen estämiseksi on vielä rajallinen. Parlamentti ja media eivät kykene puuttumaan oikeuslaitoksen väärinkäytöksiin. Useat esimerkit, kuten Politkovskajan murhan tutkinta ja Khodorkovskyn ja Lebedevin oikeudenkäynti osoittavat, että Venäjän oikeuslaitoksessa riittää vielä kehitettävää. *Päätöslauselmassa* yleiskokous antaa tukensa Venetsian komission ja ministerikomitean alaisen CEPEJ-komitean työl-

le. Yleiskokous toivoo ministerikomitean tarkastavan EN:n oikeudellista yhteistyötä koskevien yleissopimusten tarjoama suojaa oikeuslaitoksille poliittisen häirinnän estämisen osalta ja rohkaisee Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta antamaan etusija hakemuksille, jotka liittyvät tuomareiden riippumattomuuden loukkauksiin tai tuomioistuinten poliittiseen häirintään

Yleiskokous on ottanut kantaa myös useissa eurooppalaisissa kaupungeissa viime vuosien aikana syttyneisiin mellakoihin. Raportissa *Euroopan neuvoston vastaus mellakoihin Euroopan kaupungeissa: mitä niistä on opittu* (dok. 11685) todetaan mellakoinnin olevan selkeästi yleiseurooppalainen ilmiö, sillä mellakointia on esiintynyt niin Ranskassa, Iso-Britanniassa, Espanjassa, Hollannissa, Tanskassa, Belgiassa ja Venäjällä viimeisen kolmen vuoden sisällä. Hallitukset eivät kuitenkaan ole nähneet mellakkoja yleisempänä ongelmana, vaan satunnaisina ja yksittäisinä tapauksina. Raportissa muistutetaan mellakoinnin taustalla yleensä olevan useita tekijöitä: köyhyys, työttömyys, epäonnistunut kaupunkirakentaminen, kasvava syrjintä sekä alueen poliisivoimien ja asukkaiden heikentyneet suhteet. Raportissa todetaan, että paikallisviranomaisille tulisi antaa lisää valtaa kaupunkisuunnittelussa ja palveluiden parantamisessa ja syrjinnän vastustamisessa. *Päätöslauselmassa 1657 (2009)* yleiskokous alleviivaa mellakoiden ennaltaehkäisyä kokonaisvaltaisen, sektorirajat ylittävän yhteistyön kautta, johon tulee ottaa mukaan niin asukkaat, sosiaali- ja koulutusviranomaiset kuin poliisi. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita kaupunkisuunnittelun kautta korjaamaan huonokuntoisia asuinalueita ja taloja, kehittämään sosiaalista asumista ja edistämään sosiaalista sekoittumista kaikilla kaupunkialueilla. Yleiskokous neuvoo jäsenmaita taistelemaan sosiaalista syrjäytymistä vastaan mm. parantamaan pätkätyöläisten asemaa ja torjumaan etnisiä ja sosiaalista syrjintää työ- ja asuntomarkkinoilla kampanjoiden ja ohjelmien avulla. *Päätöslauselmassa* esitetään useita keinoja parantaa kaupunkien ongelma-alueilla asuvien tilannetta mm. tukemalla verohelpotuksin alueelle asettuvia ja sen asukkaita palkkaavia yrityksiä ja helpottamalla alueen nuorten pääsyä korkeakoulutukseen. *Päätöslauselmassa* kehoitetaan jäsenmaita kiinnittämään huomiota myös poliisikoulutuksen sisältöön ja poliisien toimintaan lähiöis-

sä ylipäänsä. Asukkaiden ja poliisin suhteita tulisi aktiivisesti pyrkiä parantamaan ja kaikki väitetyt poliisin rikkomukset tutkia ja rangaista. Mediaa yleiskokous pyytää olemaan antamatta liioiteltua kuvaa mellakoista ja välttämään stereotyyppien luomista lähiöiden elämästä ja asukkaista, sekä edistämään etnisen taustan omaavien ihmisten näkyvyyttä mediassa.

3.2.2 Suomen ihmisoikeustilanne

Yleiskokouksen piirissä käydään jatkuvaa keskustelua siitä, miten sen tekemää ihmisoikeus- ja demokratiavalvontaa voitaisiin kehittää. Aiheesta laaditaan vuosittaisen ihmisoikeusteemakeskustelun puitteissa raportti ja päätöslauselma. Raporttien liitteenä julkaistaan myös arviot ns. vanhojen jäsenmaiden demokratiatilanteesta, jotka eivät enää ole monitorointikomitean systemaattisen seurannan alla. Vuonna 2009 julkaistussa raportissa *yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittämisestä* (dok. 11941) käsitellään demokratiatilannetta 11 maassa: Suomi, Andorra, Belgia, Itävalta, Kroatia, Kypros, Ranska, Saksa, Tanska, Tšekin tasavalta ja Viro. Liitteissä kootaan yhteen EN:n monitorointielinten huomioid näistä maista. Raportti ottaa kantaa myös asianomaisten maiden tärkeimpien yleissopimusten ratifiointitilanteeseen. Yleiskokous toivoo, että raportit käytetään hyödyksi kansallisissa parlamenteissa ja pyritään niiden kautta nostamaan parlamenttikeskusteluun kansallisia puutteita, ml. ratifioimatta olevat sopimukset, EIT:n omalle valtiolle langettamat tuomiot ja EN:n ministerikomitean ja ihmisoikeuskomissaarin suositukset, joita ei omassa maassa ole vielä toteutettu. Yleiskokouksen mukaan kansallisten parlamenttien keinoja valvoa hallitusta tulisi lisätä ja kehittää. Yleiskokous toivoo myös EU:n hyödyntävän monitorointikomitean laatimat raportit ja ottamaan huomioon myös muiden EN:n elinten, erityisesti EIT:n ja ihmisoikeuskomissaarin tekemän monitoroinnin tulokset.

Raportin *Suomen ihmisoikeus- ja demokratiatilannetta koskevasta liitteestä* (dok. 11941 addendum) ilmenee, että Suomi on ratifioinut toukokuuhun 2009 mennessä 97 EN:n yhteensä 203 yleissopimuksesta. Tämän lisäksi Suomi on allekirjoittanut 18 sopimusta. Liitteestä selviää, ettei Suomi ole ratifioinut EN:n ihmiskauppaa koskevaa sopimusta (ETS 197). Suomi ei myöskään

ole ratifioinut EN:n rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaista sopimusta (ETS 198), liittynyt EN:n rahanpesun vastaisen organisaation MONEYVAL:in jäseneksi, eikä allekirjoittanut EN:n korruption vastaisen sopimuksen lisäpöytäkirjaa (ETS 191). *Päätöslauselmassa 1676 (2009)* yleiskokous kehottaa Suomea ratifioimaan kiireesti EN:n ihmiskauppaa koskevan sopimuksen.

Suomi on vuonna 2009 allekirjoittanut yhden uuden yleissopimuksen, joka koskee asiakirjojen julkaisuutta (ETS 205). EN:n yleissopimus asiakirjajulkisuudesta on voimaantullessaan ensimmäinen oikeudellisesti sitova julkisuusperiaatteen vahvistava sopimus maailmassa. Yleissopimuksen tarkoituksena on turvata tiedonsaantioikeus viranomaisten asiakirjoista. Se osoittaa vähimmäisvaatimukset kansalliselle lainsäädännölle eikä estä laajemman avoimuuden toteuttamista. Suomi on tämän lisäksi allekirjoittanut Euroopan paikallishallintoa koskevan sopimuksen uuden lisäpöytäkirjan (ETS 207).

Suomea koskevassa liitteessä todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) vuonna 2008 antamista 1543 tuomiosta 9 koski Suomea. Kahdeksassa näistä tapauksista Suomi todettiin syylliseksi. EIT:n käsittelyä lokakuussa 2008 odottavista 97 307 tapauksesta 286 valitusta koski Suomea.

Liitteessä myös käydään läpi GRECO:n, CPT:n, ECRI:n ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan toteutumista seuraavan eurooppalaisen sosiaalioikeuksien komitean viimeisimmät havainnot Suomesta.

EN:n korruptionvastainen toimielin GRECO (Group of States against Corruption) antoi vuonna 2007 Suomelle 17 toimenpidesuositusta puoluerahoituksen avoimuuden ja lahjonnan kriminalisoinnin vahvistamiseksi. GRECO mm. totesi Suomen lahjontaa koskevien rikoslakien olevan liian lieviä, niin julkisella kuin yksityissektorilla, kritisoi kansanedustajien lahjonnan olevan liian kapeasti määritelty Suomen laissa ja suositteli Suomea terävöittämään puoluerahoituksen kontrolloita ja läpinäkyvyyttä sekä säätämään riittävät rangaistukset sääntöjen rikkomisesta. Vuonna 2009 GRECO selvitti, miten sen ehdotukset on Suomessa toteutettu. Sen arvion mukaan Suomen uusi lainsäädäntö parantaa ehdokkaiden rahoituksen läpinäkyvyyttä ja valvontaa. GRECO pitää uutta lainsäädäntöä hyvänä ja katsoo,

että suosituksia on noudatettu vaaleissa ehdolla olevien osalta. Se huomioi, että samantyyppinen lainsäädäntö puolueiden rahoituksen osalta on valmistelussa Suomessa. Ehdotetut linjaukset puoluerahoituksen osalta ovat GRECO:n mielestä oikeansuuntaisia. Myös lahjonnan kriminalisointia koskevien suositusten toteuttamiseksi on ryhdytty uudistustoimiin. GRECO arvioi, että Suomen viranomaisilla on selvä pyrkimys toteuttaa lahjonnan kriminalisointia koskevat suositukset.

EN:n kidutuksen vastaisen komitean CPT:n (Committee on the Protection against Torture) Suomea koskeva raportti perustuu komitean vuonna 2008 tekemiin vierailuihin seitsemällä poliisilaitoksella, päihtyneiden selviämisasemalla ja ulkomaalaisten säilöönottoyksikössä, kolmessa vankilassa sekä kahdessa psykiatrisessa sairaalassa. Erityistä huomiota komitea kiinnitti kolmeen epäkohtaan: tutkintavankien pitämiseen poliisin tiloissa, Helsingin vankilan nk. paljuselleihin sekä eristämiskäytäntöihin Vanhan Vaasan psykiatrisessa sairaalassa. Komitean selonteko sisältää lukuisia suosituksia, huomautuksia ja lisäselvityspyyntöjä. CPT kiinnittää huomiota myös muun muassa poliisin kiinni ottamien ja pidättämien henkilöiden oikeussuojaan sekä näiden oikeuteen käyttää ja valita vapaasti avustajansa sekä säilytysolosuhteisiin poliisilaitoksilla. Suomen hallitus antoi raporttiin vastauksensa kesäkuussa. Komitean raportti on luottamuksellinen, ja se voidaan julkistaa kyseisen valtion suostumuksella. Kuten edellisilläkin kerroilla, Suomi julkisti raportin heti vierailun jälkeen kesäkuussa 2008.

ECRI (European Commission against Racism and Intolerance) on EN:n riippumaton toimielin, joka on erikoistunut rasismiin ja suvaitsemattomuuteen liittyviin kysymyksiin. ECRI:n analysoi rasismiin ja suvaitsemattomuuteen liittyvää tilannetta kussakin jäsenvaltiossa ja tekee ehdotuksia havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi. ECRI julkisti Suomea käsittelevän raporttinsa vuonna 2007. Suomessa on tapahtunut sen mukaan positiivista kehitystä verrattuna vuoden 2002 tilanteeseen, jolloin edellinen raportti julkaistiin.

Positiivisesta kehityksestä huolimatta rasismiin ja suvaitsemattomuuteen liittyviä ongelmia esiintyy Suomessa edelleen. ECRI:n mukaan Suomessa tarvitaan johdonmukaisempaa julkista sitoutumista rasismiin ja rotusyrjinnän

vastaiseen toimintaan. Viranomaisten tulisi tehostaa pyrkimyksiään voimassaolevien rasismien ja rotusyrjinnän vastaisten rikoslain säännösten täytäntöönpanon kehittämiseksi. Lisäksi ECRI suosittelee, että yhdenvertaisuuslain soveltamiseen täysimittaisesti työsyrintää koskevissa tapauksissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Suosituksissaan ECRI kehottaa Suomea puuttumaan myös romanien heikkoon asemaan, rasistiseen koulukiusaamiseen ja kiinnittämään huomiota tiedotusvälineiden uutisointiin syrjinnän näkökulmasta. Raportissa on myös suosituksia liittyen turvapaikanhakijoiden tilanteeseen ja venäjänkielisen vähemmistön asemaan Suomessa.

Suomi ratifioi alkuperäisen Euroopan sosiaalisen peruskirjan vuonna 1990 ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (European Social Charter, ETS 163) vuonna 2002. Peruskirjan toteutumista jäsenmaissa seuraa eurooppalainen sosiaalioikeuksien komitea, jonka jäseninä toimivat EN:n ministerikomitean nimittämät viisitoista riippumatonta jäsentä. Valtiot toimittavat komitealle vuosittain raportin peruskirjan toimeenpanosta. Liitteessä todetaan, että Suomessa on komitean mukaan tapahtunut edistystä monilla aloilla. Muun muassa työelämässä tapahtuvaa syrjintää koskevaa lainsäädäntöä on kehitetty. Liitteen mukaan komitea ei kuitenkaan ole Suomen lainsäädäntöön kaikilta osin tyytyväinen. Komitean mukaan Suomen lainsäädäntö ei täytä peruskirjan vaatimuksia esimerkiksi EU-maiden ulkopuolelta tulevien työntekijöiden tasavertaisen kohtelun osalta, eikä liittyen työntekijöiden työaikaan, virkamiesten lakko-oikeuteen, harjoittelijoiden palkkaukseen ja raskauden vuoksi erotettujen suojaan. Lisäksi yksinasuvien sairaus- ja äitiyspäivärahat sekä kansaneläke ovat komitean mukaan Suomessa selkeästi liian alaiset.

3.2.3 Eurooppalaisten oikeusnormien kehittäminen

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on tällä hetkellä lähes 120 000 ratkaisua odottavaa tapusta. Euroopan ihmisoikeuksia koskeva yleissopimus tuli voimaan vuonna 1953, ja ensimmäisen 50 vuoden aikana tuomioistuin antoi noin 10 000 ratkaisua. Vuonna 2008 tuomioistuin käsitteli lähes 50 000 tapusta, joista 1 543 tapauksessa se antoi tuomion. Tapausten määrä on toisin sanoen kasvanut dramaattisesti viimeisen vuosikymme-

nen aikana, ja vaarana on järjestelmän ruuhkautumisen jatkuminen. Puolet tapauksista koski neljää maata (Venäjä, Turkki, Romania ja Ukraina). Vuoden 2008 loppuun mennessä tuomioistuin oli antanut 105 Suomea koskevaa ratkaisua.

Tuomioistuimen työn tehostamiseksi Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi 14. lisäpöytäkirjan Euroopan ihmisoikeussopimuksen valvontajärjestelmän uudistamisesta vuonna 2004. Suomi ratifioi lisäpöytäkirjan maaliskuussa 2006, ja lisäpöytäkirjan ovat heinäkuuhun 2006 mennessä ratifioineet kaikki jäsenmaat Venäjää lukuun ottamatta. Lisäpöytäkirja sisältää joukon tärkeitä uudistuksia, joiden tarkoituksena on tapausten käsittelyn tehostaminen ja nopeuttaminen. Lisäpöytäkirjan mukaan tuomarien toimikausi lyhennetään ainoastaan yhteen yhdeksän vuoden kauteen, tuomarien määrää lisätään, yksityisen henkilön valitusoikeutta rajoitetaan ja EN:n ihmisoikeusvaltuutettu saa oikeuden antaa kirjallisia lausuntoja ja olla läsnä kuulemisissa. Suomi osallistui aktiivisesti uudistustyöryhmän työhön ja korosti tällöin yksilön valitusoikeuden jatkumista. Venäjän haluttomuus lisäpöytäkirjan ratifioimiseen on estänyt pöytäkirjan toimeenpanon, ja ministerikomitea onkin tämän vuoksi laatinut vaihtoehtoisen ratkaisun valvontajärjestelmän uudistamiseksi, ns. 14 bis-lisäpöytäkirjan. Parlamentaarinen yleiskokous keskusteli huhtikuussa *Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 bis-lisäpöytäkirjan* (dok. 11864) luonnoksesta ja antoi myönteisen *lausunnon* 271 (2009). Lausunnoissaan yleiskokous pitää valitettavana Venäjän kieltäytymistä alkuperäisen 14. lisäpöytäkirjan ratifioimisesta ja kehottaa Venäjän duunaa ryhtymään mitä pikimmin toimenpiteisiin pöytäkirjan ratifioimiseksi. Toukokuussa 2009 Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi 14 bis-lisäpöytäkirjan, joka mahdollistaa pöytäkirjan toimeenpanon ilman Venäjän ratifiointia siten, että maat antavat kirjallisen ilmoituksen eräiden pöytäkirjan määräysten väliaikaisesta soveltamisesta. Suomen hallitus on valtioneuvoston selonteossa Suomen ihmisoikeuspolitiikasta ilmoittanut, että "Suomen tarkoituksena on antaa julistus määräysten väliaikaisesta soveltamisesta korostaen näin itse 14. pöytäkirjan voimaantulon tärkeyttä. Asiaa koskeva kansallinen käsittely arvioidaan voitavan saattaa päätökseen syksyllä 2009".

Raportissaan (dok. 12003) *oikeus terveyteen*

ympäristöön parlamentaarinen yleiskokous jatkaa keskustelua ympäristöstä ja ihmisoikeuksista. Yleiskokous hyväksyi vuonna 2003 ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskevan raportin, jossa viitattiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintaan, jonka mukaan ihmisoikeussopimus ei sisällä määräyksiä ympäristöoikeuksista. Viittaamalla ympäristövaurioiden hälyttävään kasvuun yleiskokous esittää uudessa raportissaan perusteluja ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjan laatimiseksi, johon sisältyisi oikeus terveeseen ympäristöön. *Suositus 1885 (2009)* sisältää välittömän kehotuksen ministerikomitealle käynnistää asian selvittely.

Euroopan neuvosto on aina korostanut demokraattisten periaatteiden ja kansalaisten yhdenvertaisen poliittiseen päätöksentekoon osallistumisoikeuden toteutumista myös paikallisella tasolla. Samanaikaisesti on ilmeistä, että kansalaisten kiinnostus politiikkaan ja poliittiseen toimintaan on vähentynyt myös paikallisella tasolla.

Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja tuli voimaan 1988, ja kaikki jäsenmaat ovat ratifioineet sen (Suomi ratifioi 1991). Peruskirja sisältää määräyksiä, jotka takaavat kuntien poliittisen, hallinnollisen ja taloudellisen riippumattomuuden ja toteaa lisäksi, että julkisia tehtäviä ensisijaisesti hoitavat lähinnä kansalaisia olevat viranomaiset. Yleissopimus ulkomaalaisten osallistumisesta yhteiskunnalliseen elämään paikallistasolla tuli voimaan 1997, ja sen tavoitteena on parantaa ulkomaalaisten integroitumista yhteiskunnalliseen elämään. Ministerikomitea on lisäksi vuosien aikana hyväksynyt joukon suosituksia, joiden tarkoituksena on edistää kansalaisten osallistumista paikallisten asioiden hoitoon. Ministerikomitean ehdotuksen tavoitteena *paikallishallinnon peruskirjan lisäpöytäkirjaksi* on korostaa kansalaisten oikeutta osallistua heitä koskevien paikallisten asioiden hoitoon. Perusteluissa korostetaan, että osallisuus päätöksentekoprosesseihin lisää päätösten legitimitettiä ja edistää avoimuutta. Osallisuuden kasvun myötä viranomaiset pystyvät lisäksi ymmärtämään paremmin kansalaisten todellisia tarpeita ja näkemyksiä. Lopuksi osallisuus päätöksentekoprosesseihin edistää kansalaisten yhteenkuuluvuudentunnetta. Parlamentaarinen yleiskokous antoi myönteisen *lausunnon 274 (2009)* (dok 11950) asiasta kesäkuussa 2009. Lisäpöytäkirja avattiin

allekirjoitettavaksi marraskuussa 2009 pidetyn Euroopan kuntaministerikonferenssin yhteydessä Utrechtissa. Suomi allekirjoitti lisäpöytäkirjan 16. päivänä marraskuuta 2009.

3.2.4. Tasa-arvo ja yhdenvertaiset mahdollisuudet

Euroopan neuvosto on viime vuosina nostanut aktiivisesti esiin naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisen myös Euroopan ulkopuolella. Yleiskokous päätti vuonna 2005 tarkastella *naismurhan* käsitettä yhteistyössä Meksikon kongressin kanssa (joka on EN:n tarkkailijavaltio) ja tutkia, voidaanko käsitettä käyttää eurooppalaisessa kontekstissa ja ottaa se mahdollisesti eurooppalaiseen rikoslakiin. Termi *feminicide* (naismurha) tarkoittaa naisen murhaamista nimenomaan sen vuoksi, että hän on nainen. Raportti (dok. 11781) käsittelee esisijaisesti Meksikossa tapahtuvia naismurhia. Vuodesta 1993 lähtien 350–500 naista ja tyttöä on murhattu pohjoismeksikolaisessa Chihuahuan osavaltiossa. Ongelmaa esiintyy monilla puolilla maailmaa ja myös Euroopan eräillä siirtolaisvaltaisilla alueilla, erityisesti patriarkalisissa yhteiskunnissa, joissa naisten syrjintä ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat yleisiä. Suuri ongelma ovat myös tyttövuorokauden abortit ja varhaiset kuolemat. Voimakasta poikalasten suosimista esiintyy erityisesti kehitysmaissa, varsinkin Aasiassa, mutta myös Euroopan maiden siirtolaisvaltaisilla alueilla. Pelkästään Aasiassa vuosina 1990–2005 joko abortoitui tai surmattiin 100–164 miljoonaa tyttöä pian syntymän jälkeen. *Päätöslauselmassa 1654 (2009)* korostetaan naisiin kohdistuvan kaikenlaisen fyysisen ja psyykkisen väkivallan olevan vastoin heidän perusoikeuksiaan ja rikkovan heidän oikeutta elämään vapaudessa ilman väkivaltaa. Yleiskokous on myös tyytyväinen Meksikon viranomaisten edellisen, vuoden 2005 raportin jälkeen aikaansaamaan edistykseen naisiin kohdistuvan väkivallan, naisten ryöstöjen ja murhien torjunnassa. Yleiskokous kehottaa Meksikoa jatkamaan naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista toimintaansa mm. säätämällä lain naisten oikeudesta väkivallattomaan elämään sekä tiedottamalla ja lisäämällä tietoisuutta ongelmasta. Meksiko on osallistunut aktiivisesti EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen kampanjaan. Yleiskokous kehottaa *suosituksessa 1861 (2009)* ministerikomiteaa kannustamaan jäsenvaltioi-

taan tekemään uudistuksia oikeuslaitoksessa ja ehdottaa työryhmän asettamista selvittämään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja erityisesti naisten murhia Euroopassa. Sekä sosiologisia että oikeudellisia näkökohtia sisältävä naismurhia koskeva tutkimus on syytä toteuttaa.

Sukupuoleen liittyvä väkivalta, mukaan lukien naisten ja tyttöjen kaappaukset, on toinen ajankohtainen aihe Euroopassa. Useimmissa tapauksissa kyse on siirtolaistaustaisista tytöistä ja naisista, jotka ovat vaarassa joutua pakkoavioliiton, ympärileikkauksen tai orjuuden uhreiksi uskonnon tai perinteen vuoksi. He joutuvat usein perheidensä pakottamina palaamaan lähtömaihinsa, ja eräissä tapauksissa esiintyy myös kaappauksia ja laittomia vangitsemisia, sekä edellä mainittuja rituaaleja. Euroopan ihmisoikeussopimuksen nojalla jäsenvaltioilla on velvollisuus suojella väkivallan uhreja ja vastustaa edellä mainittuja naisia alistavia tapoja. Raportti (dok. 11784) kuvaa ongelmaa ja pyrkii lisäksi selvittämään sen levinneisyyttä ja tarkastelemaan tapoja, joilla jäsenmaat voivat estää sukupuoleen tai alkuperään perusteella tapahtuvat ihmisoikeusrikkokset. Esimerkkinä mainitaan, että Saksassa järjestö nimeltä *Women's Earth* kohtaa joka vuosi 170–190 pakkoavioliiton uhriksi joutunutta naista, joista 48 oli kaapattu vuoden 2007 aikana. Vapaaehtoisjärjestöjen vuotta 2006 koskevien tilastotietojen perusteella Saksassa arvioitiin noin 30 000 naisen olleen vaarassa joutua sukupuolielinten silpomisen kohteeksi. *Päätöslauselmassa 1662 (2009)* yleiskokous vaatii toimenpiteitä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla uhrien suojelemiseksi, rikosten ehkäisemiseksi ja rikollisten rankaisemiseksi sekä naisten oikeuksien vahvistamiseksi ja sukupuoleen liittyvän väkivallan torjumiseksi. Myös lähtömaiden perinteineen on priorisoitava tätä. Yleiskokous pyytää jäsenmaita keräämään ja analysoimaan tilastotietoja ja tiedottamaan kansalaisille ilmiön laajuudesta. *Suosituksessa 1868 (2009)* yleiskokous pyytää ministerikomiteaa laatimaan yleissopimuksen kaikkein vakavimpien ja laajalle levinneimpien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen, mukaan lukien pakkoavioliitot, torjumiseksi. Tällaista tilastotietoa tarvitaan myös ihmisoikeusrikkomusten osalta.

Vaikka vankiloissa olevien naisten määrä kasvaa, he ovat edelleen vähemmistönä, mikä näkyy vankiloiden ja koulutusohjelmien rakenteissa.

Naisvankien tilannetta Euroopan vankiloissa koskevassa raportissa (dok. 11619) todetaan, että jäsenmaissa on vain harvoja naisvankiloita (joskus yksi ainoa vankila), minkä vuoksi monet naiset joutuvat sijoitetuksi kauas perheistään. Perhesiteiden höltyminen tai katkeaminen ei ole ainoastaan osapuolten kannalta traagista, vaan sillä voi olla myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Uusintarikollisuuden vaara on suurempi, jos naisvangilla ei ole perhettä, jonka luo hän voi palata. Yhtenä suurimpana erona mies- ja naisvankien välillä on, että naisvangit ovat suuremmissa määrin peräisin yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoista ja alhaisemman koulutusasteen ryhmistä, ja he ovat usein olleet seksuaalisen väkivallan ja pahoinpitelyn kohteena kotona. Vankilaohjelmat on sopeutettava naisvankien tarpeisiin. *Päätöslauselmassa 1663 (2009)* yleiskokous esittää mm., että erityisesti yhden tai useamman lapsen yksinhuoltajana tai pääasiallisena huoltajana toimivalle naiselle tulisi langettaa vankeusrangaistus ainoastaan rikoksen ollessa niin vakava, ettei mikään vaihtoehtoinen rangaistusmuoto ole riittävä. Yleiskokous pyytää jäsenmaita myös tutkimaan vankilaoja sukupuolinäkökulmasta ja ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin. Toisena tärkeänä kysymyksenä on määrittää, minkä ikäisenä lapset tulee erottaa vankilassa olevista äideistään ja parantaa lasten opetusta ja heidän tilannettaan yleensä. Jäsenmaiden on myös huolehdittava siitä, että vankilat voivat vastata raskaina olevien ja imettävien äitien tarpeisiin sekä tehdä vieraileminen lapsiystävällisemmäksi kouluttamalla henkilöstöä ja perustamalla leikkikeskuksia vierailuosastolle.

Miesten ja naisten yhdenvertaisista oikeuksista on säädetty lailla useimmissa Euroopan maissa, mutta todellisuudessa tasa-arvoa ei ole läheskään saavutettu Euroopassa. *Raportissa tämän päivän tyttöjen oikeudet – huomispäivän naisten oikeudet* (dok. 11877) nostetaan esiin kysymys lapsuuden vaikutuksesta yksilön kehitykseen. Siitä huolimatta, että useimmat tytöt Euroopassa käyvät koulua ja ovat suurelta osin hyvin koulutettuja, harvat pääsevät myöhemmin elämässään asemiin, joissa edellytetään merkittävämpää ammatillista osaamista tai vastuuta. Naisilla on keskimäärin alhaisempi palkka kuin miehillä, ja naiset tekevät myös pääosan palkattomasta työstä, kuten kotitaloustyöt ja lastenhoito. Tyttöjen ja poikien erilainen, usein tiedostamaton kohtelu syntymä-

hetkestä lähtien on ongelmallista. Koulutusjärjestelmä muodostaa perustan muutokselle kohti tasa-arvoa. Yleiskokous kehottaakin jäsenmaita asettamaan tyttöjen oikeudet etusijalle poistamalla kaikenlainen syrjintä, kehittämällä koulutusta ja koululaitosta tasa-arvoisempaan suuntaan. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa *suosituksessa 1872 (2009)* käynnistämään eurooppalaisen hankkeen suunnitelmallisesta poikien ja tyttöjen koulutuksesta, jonka tavoitteena on tasa-arvoisempi ja demokraattisempi yhteiskunta. Hankkeen tulee tukea tyttöjen ja poikien kehittymistä ja heidän mahdollisuuttaan koko potentiaalinsa käyttämiseen ja henkilökohtaisen koskemattomuutensa säilyttämiseen. *Päätöslauselma 1669 (2009)* sisältää useita jäsenvaltioille kohdistettuja toimenpide-ehdotuksia, joilla pyritään samojen tavoitteiden toteuttamiseen koulujärjestelmässä, aikuiskoulutuksessa ja erityisesti opettajakoulutuksessa. EN:n ihmisoikeusvaltuutettua kehoitetaan myös kiinnittämään huomiota asiaan toiminnassaan.

Yhdistyneet kansakunnat tunnusti vasta vuonna 2008 naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan aseellisissa konflikteissa sotarikokseksi ja ihmisoikeusrikokseksi. Seksuaalinen väkivalta aseellisissa konflikteissa on ollut laajalle levinnyttä ja sitä esiintyy nykyäänkin mm. Afrikan mantereella. Myös Balkanin sodissa 1990-luvulla seksuaalinen väkivalta oli osa sotastrategiaa. *Päätöslauselmassa 1670 (2009) naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta aseellisissa konflikteissa* (dok. 11916) yleiskokous toteaa, että EN:n tulee varautua siihen, että tämä voi toistua myös Euroopan maaperällä ja pohtia, miten asiaan voitaisiin varautua lainsäädännöllisesti. Yleiskokous muistuttaa myös siitä, että seksuaalisen väkivallan lopettaminen on olennainen osa naisten aseman vahvistamista ja patriarkaalisten yhteiskuntien muutosta. Avaimena naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamisessa on sukupuolten välinen tasa-arvo. Ministerikomitean tulee *suosituksen 1873 (2009)* mukaan kehottaa kutakin jäsenmaata tekemään kansallisen toimintasuunnitelman teemalla Naiset, rauha ja turvallisuus.

EN on aiemmin useaan kertaan tuominut raiskaukset ja esittänyt toimenpiteitä ilmiön torjumiseksi ja uhrien suojelemiseksi. *Päätöslauselmassa 1691 (2009) naisiin kohdistuvista raiskauksista mukaan lukien raiskaus avioliitossa* (dok. 12013)

yleiskokous tuomitsee raiskauksen kaikissa muodoissa ja esittää, että raiskaus avioliitossa ja väkintuneessa parisuhteessa tulee myös tunnustaa naisten oikeuksien loukkaukseksi. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita mm. kouluttamaan poliisitoimessa, terveydenhuoltoalalla ja muilla aloilla toimivia henkilöitä kiinnittämään selkeämmin huomiota ilmiöön ja ehkäisemään sitä.

Perinteen nimissä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan äärimmäistä muotoa kutsutaan kunniamurhaksi. Kunnariarikokset ulottuvat aina kunniamurhasta väkivaltaan, kidutukseen, kansakäymisen rajoituksiin, vankina pitämiseen ja kumppanin valinnan estämiseen. *Päätöslauselmassa 1681 (2009) kunniamurhien estämisen kiireellisestä tarpeesta* (dok. 11943) yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita laatimaan toimintasuunnitelman naisiin kohdistuvan väkivallan, mukaan lukien kunniaväkivallan, torjumiseksi. Koulujen sukupuolipetuksessa oppilaiden tulee oppia sukupuolten välisistä suhteista ja kumppaninsa kunnioittamisesta. Vuoropuhelu uskonnollisten johtajien kanssa on tarpeen, jotta voidaan tehdä selväksi, että kunnariarikokset eivät ole osa uskontoa ja kannustaa uskonnollisia auktoriteetteja tuomitsemaan nämä ja tekemään yhteistyötä ennalta ehkäisemiseksi. Yleiskokous pyytää *suosituksessa 1881 (2009)* ministerikomiteaa laatimaan strategian kunnariarikosten saamiseksi loppumaan. Strategiassa tulee kiinnittää huomiota tekijöiden rankaisemista vaikeuttavan lainsäädännön muuttamiseen ja vastustaa kunnariarikosten sosiaalista hyväksyntää.

Raportissa *lasten osallisuudesta heitä itseään koskeviin päätöksiin* (dok. 11615) korostetaan, että lapsia koskevat päätökset tulee tehdä lapsia kunnioittaen ja että he kokevat itsensä arvostetuiksi, kuulluiksi, hyväksytyiksi ja että heillä on mahdollisuus mielipiteidensä ilmaisuun. Se, miten päätöksiä tehdään lapsiystävällisellä tavalla, saadaan parhaiten selville tarkastelemalla miten lapset itse tekevät päätöksiä. Olipa sitten kyse jakamisesta tai vaikuttamisesta, päättämisestä tai päätösten muuttamisesta, lapsella on oikeus sekä vaikuttaa itse prosessin aikana ja sen lisäksi päätösten lopputuloksiin. Yleiskokous on asettanut lähtökohdaksi kaikkien kansalaisen oikeuden osallistua heidän elämäänsä koskeviin päätöksiin. Osallistuminen on kansalaisten perusoikeus, ja lapset ovat kansalaisia. Kun tehdään lasta koske-

va päätös, lapsen mielipiteet, toiveet ja tunteet on otettava huomioon riippumatta iästä, sukupuolesta, uskonnosta, sosiaalisesta asemasta tai elämäntilanteesta. Ikä ja kypsyys pitää ottaa huomioon, ja nämä kaksi tekijää eivät myöskään ole ainoita tekijöitä arvioitaessa lapsen älyllistä suoriutskykyä. Tämä on otettava huomioon erityisesti perheasioissa, terveydenhoidossa, adoptiokysymyksissä, koulutuksessa, yhteiskuntaelämässä ja oikeudellisissa asioissa. *Suosituksessa 1864 (2009)* yleiskokous pyytää ministerikomiteaa kehottamaan jäsenmaita tarkistamaan lainsäädäntöään ja sen toimeenpanoa siten, että lapsen tarpeet otetaan huomioon. Kun lapsen suostumusta tarvitaan esim. adoptiossa tai terveydenhuollossa, heidän toiveitaan tulee kunnioittaa. On myös tärkeää, että erityisesti tuomareina, syyttäjinä, lakimiehinä, opettajina ja terveydenhuollossa työskentelevät saavat asianmukaista koulutusta lasten oikeuksista. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa kannustamaan jäsenmaiden hallituksia harjoittamaan äänioikeusikärajan uudistamista, jotta nuorten osallistumista poliittiseen elämään voitaisiin kannustaa.

3.2.5 Maahanmuuttajien oikeudet

Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen asema, oikeudet ja kotouttaminen sekä rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäiseminen ja pidempään maassa olleiden siirtolaisten asema ja oikeudet ovat korkealla Euroopan neuvoston tärkeyslistalla. Kertomusvuonna yleiskokous keskusteli useaan otteeseen maahanmuuttoa ja siirtolaisia koskevista kysymyksistä. Asialistalla olivat mm. turvapaikanhakijoiden asema, pitkänajan pakolaisten tilanne sekä maahanmuuttajanaisten asema.

Yleiskokous on kiinnittänyt huomiota *EN:n jäsenvaltioiden tekemien turvapaikkapäätösten laatuun ja johdonmukaisuuteen*. Asiaa käsittelevässä raportissa (dok.11990) todetaan positiivisten turvapaikkapäätösten määrän vaihtelevan vuonna 2007 yhdestä ja 39 prosenttiyksikköön eri jäsenvaltioiden välillä. Kun vertaillaan keskenään eri kansallisuuksien kohtelua, erot ovat vieläkin dramaattisemmat. Vuonna 2007 tietyissä Euroopan maissa 81 % turvapaikkaa hakeneista irakilaisista sai myönteisen päätöksen, kun taas toisissa eurooppalaisissa maissa turvapaikkaa ei saanut yksikään sitä hakenut irakilainen. Raportissa

pohditaan syitä mataliin hyväksymisprosentteihin joissakin maissa tai joissakin hakijaryhmissä. Syynä voivat olla liian tiukat kriteerit, erilaiset hallinnolliset ongelmat tai hakuprosessin heikkous. *Päätöslauselmassa 1695 (2009)* yleiskokous kehottaa EN:n jäsenvaltioita varmistamaan ihmisten pääsy turvapaikanhakuprosessiin. Esimerkiksi tiukennetut rajakontrollit eivät saa estää turvapaikanhakua. Turvapaikanhakijoiden tulee myös saada täydet tiedot heitä koskevista menettelyistä kielellä, jota he ymmärtävät. Maiden tulee taata UNHCR:n ja kansalaisjärjestöjen neuvonantajien pääsy turvapaikanhakijoiden pariin niin nopeasti kuin mahdollista. Yleiskokous muistuttaa jäsenvaltioita myös siitä, etteivät turvapaikansaantikriteerit saa rikkoa ihmisoikeuksia. Niissä tulee ottaa huomioon sukupuoli johtuva vainoaminen ja lasten oikeudet. Maiden tulisi välttää laatimasta listoja turvallisista ja eiturvallisista maista sen varmistamiseksi, että jokaisen turvapaikanhakijan tilanne käsitellään yksilöllisesti. EU:ta yleiskokous kehottaa parantamaan Dublin II-asetusta ja "turvallinen turvapaikka- ja alkuperämaa"-mekanismia, koska ne perustuvat väärään olettamukseen eurooppalaisen suojelun yhtenäisestä tasosta. Yhdenmukaista turvapaikkajärjestelmää ei tule saavuttaa laskemalla suojelua. EU:n tulisi edistää taakan jakoa maiden välillä. Lisäksi turvapaikkamenettelyä koskevista direktiiveistä tulee poistaa lausekkeet, jotka ovat ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. *Suosituksessa 1889 (2009)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa valmistelemaan ohjeet, joiden kautta voidaan puuttua raportin ja päätöslauselman kuvaamiin epäkohtiin. Ohjeiden tulisi kannustaa jäsenvaltioita parantamaan turvapaikanhakijoiden suojelua sille tasolle, että se vastaa kotimaisia ja kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja, eritoten Euroopan ihmisoikeussopimusta. Ministerikomitean tulisi harkita turvapaikkapäätösten laatua ja johdonmukaisuutta seuraavan monitorintielimen perustamista ja EN:n jäsenvaltioiden turvapaikkoja koskevien tietokantojen yhdenmukaistamista koskevien ohjeiden laadintaa ottaen huomioon EU:n jo tällä alalla tekemän työn. EN voisi myös kehittää koulutusta turvapaikanhakumenettelytapoja koskevia koulutusohjelmia asiaa jäsenvaltioissa hoitaville. Ministerikomitean tulisi yleiskokouksen mukaan kiireesti asettaa uusi pysyvä hallitusten välinen komitea,

jonka tehtävänä on seurata turvapaikka- ja pakolaiskysymyksiä.

Maahanmuuttajanaiset kohtaavat usein syrjintää niin sukupuolensa kuin kansalaisuutensa vuoksi. Heidän on kantäväestöä vaikeampaa hakea apua kotiväkivaltatapauksissa, johtuen mm. kieliongelmistä ja naisen asemasta omassa kulttuurissaan. *Päätöslauselmassa 1697(2009) maahanmuuttajanaisten suurempi riski joutua kotiväkivallan uhriksi* (dok.11991) yleiskokous käsittelee ongelmaa ja esittää siihen ratkaisuja. Se muistuttaa, että maahanmuuttajanaisia tulee suojella kotiväkivallalta samalla tavoin kuin kantäväestöön kuuluvia. Kulttuuriin vetoaminen väkivallan oikeuttajana ei tule kysymykseen. Jäsenvaltioiden tulisi parantaa erityisesti perheenyhdistämisen nojalla maahan saapuvien maahanmuuttajanaisten oikeudellista asemaa sekä laatia ohjelmia, joilla voidaan parantaa maahanmuuttajanaisten tilannetta ja puuttua kotiväkivallan maahanmuuttajayhteisöissä. *Suosituksessa 1891 (2009)* yleiskokous muistuttaa ministerikomiteaa maahanmuuttajanaisten erityistarpeista, jotka tulee huomioda, kun laaditaan EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen yleissopimus. Sen tulee kattaa myös niin kutsutut kunniamurhat ja naisten ympärileikkaukset. Yleiskokous kehottaa myös EN:n North-South Centeriä aloittamaan yhteistyöohjelmia naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemiseksi sen jäsenvaltioissa.

Reportissa *Euroopan unohdetut: pitkän ajan pakolaisten oikeuksien suojelu* (dok.11942) muistutetaan yli 2,5 miljoonan eurooppalaisen elävän maansisäisinä pakolaisina ilman kotia ja omaisuutta yhdessätoista EN:n jäsenvaltioissa. Maansisäisten pakolaisten tilanne johtuu erilaisista vuosikausia jatkuneista konflikteista. Raportissa vaaditaan kansainväliseltä yhteisöltä toimia poliittisen ratkaisun löytämiseksi konflikteihin ja maansisäisten pakolaisten tilanteeseen. Tarvitaan vahvat normatiiviset raamit sisäisten pakolaisten ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Jatkuvat epäonnistumiset sisäisen pakolaisuuden syiden korjaamisessa, tehtyjen rikosten rankaisemattomuus ja välinpitämättömyys sisäisten pakolaisten tarpeita kohtaan aiheuttavat vakavan riskin konfliktien uudelleen leimahtamisesta. Olennaisten kansallisten ja paikallisten viranomaisten tulisi ottaa käyttöön sisäisten pakolaisten oikeuksien ja elinolojen parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä

ja mahdollistaa heidän integroitumisensa edes väliaikaisesti paikkaan, jossa he asuvat. Sisäisten pakolaisten tulee voida vapaaehtoisesti ja oikeaan tietoon perustuen päättää paluustaan tai jäämistään ja heillä tulee olla oikeus vaatia omaisuuttaan takaisin tehokkaiden menettelytapojen kautta ja osallistua oleskelupaikkansa julkiseen elämään ilman syrjintää. *Suosituksessa 1877(2009)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa etsimään aktiivisemmin kestäviä ja pakolaisten paluun mahdollistavia ratkaisuja Euroopan pitkittyneisiin konflikteihin ja vaatimaan jäsenmaita kunnioittamaan toisten maiden suvereenisuutta ja alueellista koskemattomuutta. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita pikaisesti ratkaisemaan rauhanturvaoperaatioiden käynnistämisen estävät poliittiset, tekniset ja taloudelliset kysymykset ja turvaamaan näin maansisäisten pakolaisten suojelu ja kotiinpaluu. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita, ministerikomiteaa ja Euroopan unionia toimimaan "unohdettujen" maansisäisten pakolaisten tilanteen korjaamiseksi ja nostaa esiin useita konkreettisia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi.

Ulkomaalaistaustaisten asukkaiden tilanne on viime aikoina noussut hallitusten agendalle eri maissa, erityisesti talouskriisin myötä. Yleiskokous on pohtinut jo pitkään ulkomaalaisdiasporien läsnäolon merkitystä Euroopan maille, joihin on muuttanut laajamittaisesti ihmisiä paitsi muilta mantereilta, myös toisista Euroopan maista, erityisesti idästä länteen. Maahanmuutto tulee jatkumaan niin kauan kun elintasoerot ja poliittiset ongelmat säilyvät. *Päätöslauselmassa 1696 (2009) Euroopan diasporien sitouttaminen: tarve kansallisille ja kansainvälisille ratkaisuille* (dok.12076) yleiskokous pahoittelee sitä, että huolimatta maahanmuuton pitkästä historiasta, monista EN:n jäsenvaltioista puuttuvat yhä tyystin toimintatavat diasporien sitouttamiseksi ja usean kansallisen identiteetin omaavien ihmisten läsnäolon ja monikulttuurisuuden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Viime aikoina eri maissa on alettu ymmärtää työperäisen maahanmuuton tarjoamat mahdollisuudet. Tämä vaatii kuitenkin hyvää maahanmuuton hallinnoimista. Yleiskokouksen mielestä tulisi laatia kansallisen ja Euroopan tason maahanmuuttopolitiikat, jotka ovat riittävän kattavia ja hyödyntävät diasporien olemassaolon konsulttoimalla näiden edustajia säännöllisesti. Yleiskokouksen mielestä EN:n tulisi

ottaa itselleen merkittävämpi rooli maahanmuuttopolitiikassa ja avustaa jäsenvaltioita lisäämään hallitusten välistä yhteistyötä maahanmuuton hallinnoimisessa ja diasporien sitouttamisessa. Se rohkaisee *suosituksessa 1890(2009)* ministerikomiteaa toimimaan jäsenvaltioiden työperäistä maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön harmonisoinnissa, ihmisoikeusnormit huomioon ottaen. Yleiskokous ehdottaa EN:n alaisen ulkomailla asuvien eurooppalaisten neuvoston perustamista, joka voisi edustaa eurooppalaisia diasporia paneurooppalaisella tasolla.

3.2.6 Media ja sananvapaus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklan 10 mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Sananvapauteen liittyy yhtenä sen tärkeänä osana myös painovapaus, jolla tarkoitetaan oikeutta ajatusten esittämiseen painotuotteessa ilman erityistä viranomaisen lupaa tai ennakkotarkastusta. Yleiskokouksen puolella sananvapauden toteutumista jäsenvaltioissa seurataan paitsi yksittäisiä maita koskevissa seurannoissa, myös yleisemmästä näkökulmasta. Median vapautta Euroopassa seuraa erityisesti yleiskokouksen media-alakomitea, jonka laatimia raportteja hyväksyttiin kertomusvuonna kolme.

Kesäkuun istunnossa yleiskokous keskusteli yleisradiotoiminnan tulevaisuudesta kansanedustaja *Markku Laukkasen yleisradiotoiminnan rahoitusta koskevan raportin* (dok.11848) pohjalta. Euroopassa yleisradioyhtiöitä rahoitetaan hyvin eri tavoin. Monessa maassa television tai radion omistajat maksavat tasasuuruista lupamaksua, mutta se voidaan myös porrastaa esimerkiksi kotitalouden sähkönkulutuksen mukaan kuten Turkissa. Joissain maissa yleisradioyhtiöt saavat myydä mainosaikaa tai niitä voidaan rahoittaa suoraan valtion budjetista. Julkisen palvelun sisältö vaihtelee muun muassa sen mukaan, onko kansakunta pieni vai suuri ja millaisia kielellisiä ja muita vähemmistöjä halutaan palvella. EN on jo aiemmin määritellyt julkisen palvelun yleisradiotoiminnan kulmakiviksi muun muassa kattavan omakielisen palvelun, moniarvoisen viestinnän, sivistystehtävän sekä vähemmistökulttuurien ja erityisryhmien huomioimisen. Laukkasen rapor-

tin pohjalta laaditussa *suosituksessa 1878 (2009)* yleiskokous toteaa, että näiden tavoitteiden lisäksi julkinen palvelu on keskeistä demokratian kannalta, koska julkinen palvelu tarjoaa kansalaisille vapaan pääsyn tiedonvälitykseen asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta. Yleiskokouksen mukaan julkinen palvelu on tärkeää ja sen rahoituksesta on viisainta päättää jatkossakin kansallisesti, kunkin maan erityisolosuhteiden ja vaatimusten mukaisesti. Suosituksessa korostetaan, että julkisen palvelun yleisradiotoiminnan merkitys on viestinnän moniarvoisuuden ja kansallisen omakielisen ohjelmiston tuottajana edelleen Euroopassa suuri. Sen toimintaedellytykset tulee turvata myös digiaikana ja ohjelmistojen tulee olla saatavilla kaikilla jakeluteilla ja saatavissa kaikilla päätelaitteilla. Toiminnan laajuudesta ja organisoinnista sekä rahoitustavasta tulee voida edelleenkin päättää kansallisella tasolla, eikä eurooppalaista harmonisointia tarvita.

Kertomusvuonna yleiskokous keskusteli myös *audiovisuaalisten mediapalveluiden sääntelystä Euroopassa* (dok.11775). Aihetta koskevassa raportissa yleiskokous toteaa teknologian kehityksen johtaneen monissa valtioissa audiovisuaalisia mediapalveluita koskeviin lainmuutoksiin. Myös EU laati direktiivin audiovisuaalisista mediapalveluista. *Suosituksessa 1855 (2009)* yleiskokous kehottaa EN:n ministerikomiteaa tarkistamaan ja ajanmukaistamaan EN:n yleissopimuksen rajat ylittävistä TV-palveluista. Yleiskokous korostaa, että lähetysten tulisi ylittää maiden rajat kaikkialla Euroopassa, eikä vain EU:n alueella. Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikla 10 takaa tämän oikeuden, nyt sopimusta koskevin uudistuksin ja ajanmukaistuksin on varmistettava, että oikeus myös toteutuu ja että sitä valvotaan.

Internetillä on ollut runsaasti myönteisiä vaikutuksia demokratiaan ja ihmisoikeuksiin. Se on mm. parantanut kansalaisten tiedonsaantia ja tiedon välittämistä ihmisoikeusloukkauksista. Yleiskokous keskusteli syys-lokakuun istunnossa internetin haitoista ja mahdollisesta tarpeesta säädellä sitä lastensuojelun vuoksi. Raportissa *alikäisille sopivien internet- ja verkkopalveluiden edistäminen* (dok.11924) yleiskokous toteaa olevan demokraattisen yhteiskunnan arvojen mukaista rajoittaa tietyssä määrin Internetin sisältöä lastensuojelun syistä. Perinteistä mediaa koskevat tietyt säännöt, jotka rajoittavat lasten tai nuorten fyy-

siselle, psyykkiselle tai moraaliselle kehitykselle haitallisen aineiston esittämistä. Laiton sisältö ja käyttäytyminen Internetissä ovat lisääntyneet viime vuosina ja samalla sen mahdolliset haitat alaikäisille. Sosiaalinen media ja epävirallisten sisälöntuottajien määrän valtava kasvu on vaikeuttanut valvontaa entisestään. Yleiskokouksen suurin huolenaihe on lapsipornografinen aineisto, jonka torjuminen vaatii valtioilta, palveluntuottajilta ja tietoliikenneyrityksiltä tehokkaampia toimia. Yleiskokouksen mukaan jokaisen, joka tuottaa tai jakaa laitonta aineistoa tulisi vastata teoistaan lain edessä. *Suosituksessa 1882 (2009)* yleiskokous esittää useita konkreettisia toimenpiteitä toteutettavaksi kansallisella ja eurooppalaisella tasolla laittomaan tai alaikäisille haitalliseen sisältöön puuttumiseksi.

3.3 Demokratiatilanne yksittäisissä maissa

Euroopan neuvoston kaikkien toimielinten tehtävänä on seurata niiden periaatteiden ja normien soveltamista, joita jäsenmaat ovat sitoutuneet soveltamaan käytännössä. Parlamentaarinen yleiskokous toteuttaa tätä seurantaa osaksi laatimalla maaraportteja ja osaksi soveltamalla teemakohtaista tarkastelua.

Maaraportit laatii yleiskokouksen monitorointikomitea, jonka työlistalla oli vuoden 2009 alussa 11 maata (Albania, Armenia, Azerbaidzan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Monaco, Montenegro, Venäjä, Serbia ja Ukraina). Toimintavuoden Monacoa koskeva maaraportti päättyi myönteiseen päätelmään ja vapautti maan monitoroinnin jatkumiselta. Georgian ja Venäjän välinen sota vuonna 2008 johti kahteen tilannetta käsittelevään raporttiin vuoden 2009 aikana. Lisäksi yleiskokous on tarkastellut sodan humanitäärisiä vaikutuksia. Vuoden 2009 lopussa monitorointikomitealla oli edelleen kymmenen maata erityistarkkailussa.

Jaakko Laakso jatkaa Albanian tilanteen tarkkailijana (raporttoijana) ja Kimmo Sasi raportoi Bosnian ja Hertsegovinan tilanteesta.

Monitoroinnin kehittämisestä käydään jatkuvaa keskustelua yleiskokouksen piirissä ja asiasta laaditaan vuosittain raportti, joka käsitellään kesäkuun istunnossa järjestettävässä ihmisoikeuskeskustelussa. Tässä yhteydessä hyväksyttiin

yleiskokouksen monitorointitoiminnan yksiin kansiin kokoava raportti sekä päätöslauselma 1676 (2009) *yleiskokouksen monitorointimenetelmien kehittämisestä* (dok.11941).

Neljän maan (Albania, Moldova, Venäjä ja Ukraina) valtakirjat joutuivat erityistarkastukseen parlamentaarisessa yleiskokouksessa vuonna 2009. Perustelut esitetyille aloitteille näiden maiden valtakirjojen epäämisestä olivat erilaisia todistaen kuitenkin kasvavasta turhautumisesta demokraattisten perusperiaatteiden kunnioituksen puutteeseen. Kaikki jäsenmaat ovat sitoutuneet noudattamaan näitä periaatteita. Parlamentivaltuuskuntien valtakirjojen rajoittaminen tai epääminen on käytännössä yleiskokouksen äärimmäinen sanktiokeino. Valtakirjakriisiä käsitellen kunkin maan demokratiatilannetta koskevan katsauksen yhteydessä.

3.3.1 Albania

Albania on ollut Euroopan neuvoston jäsen vuodesta 1995, ja yleiskokouksen monitorointikomitea on siitä lähtien seurannut maan demokratiakehitystä. Komitean tarkkailija (raporttoija) on *Jaakko Laakso*. Hän vieraili maassa marraskuussa 2009. Albania tuli yleiskokouksen päiväjärjestykseen siinä yhteydessä, kun tammikuun istunnon alussa tehtiin *Albanian valtuuskunnan valtakirjoja* koskeva suullinen kysymys.

Albanian valtuuskunnan valtakirjat oli lähetetty yleiskokoukselle määräaikaan mennessä. Valtuuskunnan kokoonpano oli sama kuin edellisenä vuonna. Viikkoa myöhemmin Albanian puhemies kuitenkin ilmoitti kirjeellä valtuuskunnan puheenjohtajan vaihtumisesta. Epäilyjä heräsi siitä, että vaihdokseen oli vaikuttanut demokraattisessa puolueessa käyty valtataistelu ja että menettelytapa ei noudattanut sääntöjä. Asia lähetettiin yleiskokouksen menettelytapakomiteaan, joka tutkittuaan asian totesi, ettei sääntöjä ollut rikottu, mutta tapahtuma ilmensi tiedonkulun ongelmia Albanian parlamentissa. Albanian valtuuskunnan valtakirjat hyväksyttiin, mutta yleiskokouksen monitorointikomiteaa pyydettiin seuraamaan asiaa monitoroinnin yhteydessä ja esittämään mahdollisia parannuksia menettelyyn (*päätöslauselma 1650 (2009) Albanian valtuuskunnan valtakirjojen oikeellisuuden kiistämisestä parlamentaarisessa yleiskokouksessa menettelytapaan liittyvin perustein* (dok. 11809)).

Albaniassa järjestettiin parlamenttivaalit 28. kesäkuuta 2009. EN:n yleiskokous lähetti 20 edustajaa tarkkailemaan vaalien toimitusta. Edellisten vaalien jälkeen (2005) valta vaihtui Albaniassa ensimmäistä kertaa rauhanomaisesti kommunistisen järjestelmän kaatumisen jälkeen. Tarkkailijat totesivat silloin kuitenkin vuoden 2005 vaalien täyttäneen ainoastaan osittain vapaiden ja demokraattisten vaalien edellytykset ja he edellyttivät demokraattisen uudistustyön jatkuvan. Eräitä lainsäädäntömuutoksia tehtiinkin vuonna 2008 kahden pääpuolueen (Democratic Party DP ja Socialist Party SP) yhteistyön tuloksena ja mm. ODIHR:n ja EN:n suositusten pohjalta. Kesäkuussa 2009 Albanian parlamentin 140 jäsentä valittiin ensimmäistä kertaa uuden suhteellisen vaalijärjestelmän mukaisesti 12 vaalipiiristä. Vaalipiirien kansanedustajamäärät vaihtelevat 4-32 välillä. Äänikynys on 3 % yksittäisten puolueiden kohdalla ja 5 % vaaliliittojen kohdalla.

Tarkkailijoiden arvioiden mukaan vaaliprosessin lainsäädännölliset puitteet olivat tyydyttävät ja tekninen toteutus sujui hyvin. Keskusvaalitoimikunta hoiti vaalitoimituksen ammattimaisesti ja sääntöjen mukaisesti ja pyrki lisääntyvään avoimuuteen. Varsinainen äänestäminen sujui pääsääntöisesti rauhallisesti. Äänestäjien rekisteröinnissä oli tapahtunut parannusta ja puutteet henkilöllisyystodistusten kohdalla oli korjattu. Vaalilaissa on määritelty julkisilla tv- ja radio-kanavilla eri puolueille myönnetty lähetyssajat. Lähetyssajat on säädelty myös yksityisillä kanavilla virallisen vaalikampanjan aikana (30 päivää ennen vaaleja). Hallituksen vaaleihin liittyvä tiedottaminen (campaign-related Government activities) on myös säädelty sen estämiseksi, että hallituspuolueet käyttäisivät asemaansa oman puolueen aseman edistämiseksi. Eräs ongelma on kuitenkin määrittellä ja rajata edellä mainitun tiedottamisen sisältöä. Edistystä on siis havaittavissa edellisiin vaaleihin verrattuna, mutta demokratian toteutuksessa on edelleen puutteita ja heikkouksia.

Kansainväliset vaalitarkkailijat kiteyttivät huomionsa Albanian parlamenttivaaleista 31-kohtaiseen suosituslistaan, joka kattaa vaaliprosessin kaikki vaiheet (lainsäädäntö, ehdokasasettelu, äänestäjien rekisteröinti, vaalikampanjaan liittyvät kysymykset, ääntenlaskenta, media ym.). Ensimmäisessä kohdassa korostetaan poliittisten

puolueiden vastuuta ja puolueiden välisen rakentavan vuoropuhelun merkitystä demokratian uskottavuuden kannalta. Kilpailu kahden pääpuolueen välillä oli vaalien alla kiihkeä ja julkinen kielenkäyttö värikästä. Yleinen poliittinen ilmapiiri ja puolueiden välinen äärimmäinen epäluulo värittivät prosessia ja vaalien jälkeistä aikaa. Puolueiden ylläpitämällä epäluulon ilmapiirillä on kielteinen vaikutus koko yhteiskuntaan. Suurin osa puolueiden esittämistä syytöksistä liittyi ääntenlaskentaan ja sen hitauteen, joka lisäsi puolueiden välistä jännitettä. Eräillä paikkakunnilla voittoa juhlittiin ennen virallisten tulosten julkistamista.

Albanian kesäkuun parlamenttivaalien tulos johti poliittiseen umpikujaan. Opposition kieltäytyi osallistumasta parlamentin toimintaan. Tämä tilanne jatkui vielä vuoden 2010 aikana. Tapahtumien kulku osoittaa Albanian demokratian olevan edelleen kehityksensä alkuvaiheissa.

3.3.2 Armenia

Parlamentaarinen yleiskokous keskusteli kahdesti vuoden 2008 aikana erittäin kriittisessä hengessä Armenian tilanteesta yleisesti ja erityisesti helmikuussa 2008 pidettyjen presidentinvaalien jälkeen. EN:n kohdistama kritiikki viranomaisten menettelyyn ja uudistustyöhön oli voimakasta, ja se koski puutteita ja rikkeitä monilla keskeisillä demokratian alueilla. Maan uskottavuus EN:n jäsenenä asetettiin kyseenalaiseksi. Yleiskokous päätti palata asiaan tammikuun istunnossa 2009 uhaten evätä Armenian valtuuskunnalta äänioikeuden, jollei tilanne ole parantunut. Päätöslauselmat vuodelta 2008 sisältävät monia konkreettisia toimenpide-ehdotuksia/vaatimuksia, joita yleiskokous käsitteli tammikuun istunnossa 2009.

Ennen uuden raportin hyväksymistä raportit vierailivat Armeniassa tammikuussa 2009. Raportti (dok. 11786) *yleiskokousten päätösten 1609 (2008) ja 1620 (2008) noudattamisesta Armeniassa* on varovaisen toiveikas, mutta edelleen kriittinen. Yleiskokous pitää uudessa tammikuussa antamassaan *päätöslauselmassa 1643 (2009)* tervetulleena Armenian presidentin lokakuussa 2008 tekemää päätöstä asettaa ihmisoikeusvaltuutettu Hammarbergin ehdotuksen mukaisesti asiantuntijaryhmä tutkimaan helmikuussa pidettyjen presidentinvaalien jälkeisiä ja erityisesti maaliskuun 2008 mielenosoitusten aikaisia tapahtumia

sekä ottaa opposition edustajat mukaan tähän ryhmään. Hammarberg vieraili Armeniassa heinäkuussa. Yleiskokous kehottaa kaikkia poliittisia toimijoita pidättäytymään sekaantumisesta riippumattoman työryhmän työhön tai politi-soimasta sitä.

Yleiskokous on tutkinut erityisesti kevään 2008 presidentin vaalien jälkeen mielenosoituksiin osallistumisesta syytteeseen asetettujen henkilöiden tilannetta ja heidän kohtaloaan tämän jälkeen. Yleiskokous pitää valitettavana, ettei vangittujen henkilöiden vapauttaminen ole edennyt toivottavalla nopeudella ja asettaa kyseenalaiseksi eräitä henkilöitä vastaan nostettujen syytteiden perusteet. Yleiskokous pitää tervetulleena Armenian puhemiehen 22. päivänä tammikuuta 2009 tekemää päätöstä asettaa työryhmä, jonka tehtävänä on uudistaa yhteistyössä EN:n asiantuntijoiden kanssa osia rikoslaista ja muusta lainsäädännöstä vastaamaan eurooppalaisia vaatimuksia. Yleiskokous on pannut merkille puhemiehen vakuutuksen siitä, että parlamentti tulee hyväksymään ehdotetut muutokset. Venetsian komissio on vuoden 2009 aikana antanut useita lausuntoja mm. rikoslain, siviilioikeuden ja uskonnonvapautta, kokoontumis- ja yhdistymisvapautta koskevan lain uudistamiseksi. Yleiskokous on ymmärtänyt uudistustyön merkiksi siitä, että Armenia on halukas toteuttamaan tarpeelliset uudistukset, mutta edellyttää uudistustyön jatkuvan tehokkaammin mm. median, vaalien ja oikeuslaitoksen osalta. Yleiskokouksen arvio oli, että Armenian hallituksen toimenpiteet eivät ole täysin tyydyttäviä ja yleiskokous päätti palata asiaan myöhemmin vuonna 2009. Yleiskokous päätti kuitenkin tammikuussa olla epäämättä Armenian valtuuskunnalta äänioikeutta.

Monitorointikomitean raportoitjat vierailivat Armeniassa uudelleen kesäkuussa 2009. Komitea kutsui eri puolueiden edustajia mukaan lukien oppositiopuolueet osallistumaan komitean kesäkuussa pidettyyn kokoukseen. Raportista (dok. 11962) keskusteltiin kesäkuun istunnossa (*Demokraattisten instituutioiden toimintakyky Armeniassa* (dok. 11962)). Yleiskokouksen päätelmät on koottu päätöslauselmaan (1677/2009). Osa raportista ja yleiskokouksen kommentteista ja kritiikistä koskee keväällä 2008 presidentin vaalien jälkeen mielenosoituksiin osallistuneiden henkilöiden pidätyksiä ja tapaa, jolla pidätykset on tehty, syytteet

nostettu ja oikeudenkäynti edennyt. Monissa tapauksissa oikeudenkäynti ei ole noudattanut eurooppalaisia oikeusnormeja. Yleiskokous pitää valitettavana, että tapahtumien kulkua tutkimaan asetettu riippumaton työryhmä ei ole voinut saat-taa työtään päätökseen ryhmän jäsenien jyrkkien erimielisyyksien ja koko asian politisoitumisen vuoksi. Yleiskokous pitää kiinni siitä, että tapahtumien tutkinta saatetaan päätökseen. Yleiskokous toteaa lisäksi olevan erittäin valitettavaa, että kymmenen henkilön kuolemantapausta koskeva tutkinta on edelleen kesken. Yleiskokous pitää tervetulleena presidentin 16. päivänä kesäkuuta 2009 antamaa yleistä armahdusta, jonka parlamentti vahvisti 19. päivänä kesäkuuta 2009 ja viranomaisten vakuutusta tutkimuksen loppuun saattamisesta. Yleiskokous korostaa rakentavan vuoropuhelun tarvetta poliittisten puolueiden ja toimijoiden välillä, jotta syntynyt epäluottamus-kriisi saataisiin laukaistua ja vetoaa kaikkiin puolueisiin ja poliittisiin toimijoihin rakentavan vuoropuhelun aikaansaamiseksi.

Yleiskokous pitää tervetulleena useisiin keskeisiin lakeihin tehtyjä muutoksia, mutta toteaa mm. kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden osalta, että viranomaisten taholta lain noudattaminen on puutteellista. Yleiskokous pitää tervetulleena uutta radio- ja televisiolakia, joka hyväksyttiin huhtikuussa 2009, mutta esittää lisänäkökohtia sen soveltamisesta. Yleiskokous korostaa riippumattoman median merkitystä. Yleiskokous edellyttää edelleen vaalilainsäädäntöön tehtäviä parannuksia ja viittaa mm. epäselvyyksiin Jerevanin kaupunginvaltuuston vaalissa, josta EN:n kuntakongressi on raportoinut (vrt. kuntakongressin raportti (ks. CPL (17) 5).

Lopuksi yleiskokous kehottaa monitorointikomiteaa jatkamaan aktiivista Armenian tilanteen seuraamista. Tässä tehtävässä avustavat EN:n edustusto ja pääsihteerin erityisedustaja Jerevanissa.

3.3.3 Moldova

Moldovasta tuli EN:n jäsen vuonna 1995. Kehitys ei ole kaikilta osin vastannut EN:n asettamia vaatimuksia ja edellytyksiä, ja vuoden 2009 parlamenttivaalien toivottiin osoittavan maan tahdon ja kyvyn toimeenpanna demokraattiset periaatteet ja käytänteet. Viimeisin maaraportti hyväksyttiin 2007.

Huhtikuussa 2009 Moldovassa järjestettiin parlamenttivaalit. Kaksi päivää vaalien jälkeen huhtikuussa keskusvaalilautakunta ilmoitti vaalituloksen, joka antoi kommunistipuolueelle 60 paikkaa parlamentin 101 paikasta, eli hiukan alle ehdottoman enemmistön. Vaalituloks aiheutti protestin ja väärinkäytössyytösten aallon. Kahden puolueen johtajat kieltäytyivät tunnustamasta tulosta. Tyytymättömyys levisi nuorisojärjestöihin, jotka järjestivät mielenosoituksia parlamentin ja presidentin kanslian edustalla. Mielenosoitukset johtivat väkivaltaisuuksiin, joita poliisi ei kyennyt hallitsemaan. Mielenosoittajat valtasivat parlamenttirakennuksen, ja EU:n ja Romanian lippu nostettiin salkoon presidentin kanslian katolla. Presidentti Voronin syytti Romaniaa mielenosoitusten provosoimisesta. Moldovan ja Romanian välinen raja suljettiin. Romanian presidentti Traian Basescu puhui Romanian parlamentissa, ja Romanian hallitus päätti helpottaa Romanian passin myöntämistä henkilöille, jotka pystyivät osoittamaan läheiset siteet maahan. Moldovan parlamenttivaaleissa annetut äänet laskettiin uudelleen, mutta laskenta tuotti saman tuloksen. Perustuslakituomioistuin vahvisti vaalituloksen 22. päivänä huhtikuuta 2009.

Parlamentaarinen yleiskokous otti käsittelyyn kysymyksen *Demokraattisten instituutioiden ja poliittisen järjestämän toimivuudesta Moldovassa* kiireellisenä huhtikuun istunnossa vaaleihin liittyneiden dramaattisten tapahtumien vuoksi. Yleiskokous pitää valitettavana raportissa (dok. 11878) sitä, että Moldovan viranomaiset eivät ottaneet huomioon ehdotuksia vaalimenettelyn muuttamiseksi ja tiedotusvälineiden toimintamahdollisuuksien parantamiseksi, joihin oli aikaisemmin kiinnitetty huomiota parlamenttivaalien ja kunnallisvaalien yhteydessä vuonna 2007. Joitakin parannuksia oli tehty, mutta vaaleja leimasi epäluottamus, syytökset uhkauksista ja hallinnollisten voimavarojen väärinkäytöksistä. Osan syytöksistä kansainväliset tarkkailijat vahvistivat. Yleiskokous tuomitsi myös Moldovan presidentin Romanian kohdistamat julkiset syytökset.

Huhtikuussa hyväksytyssä *päätöslauselmassa 1666 (2009)* yleiskokous korostaa tapahtumien osoittaneen selkeitä puutteita vaalilainsäädännössä, aidosti moniarvoisen median puuttumisen ja kansalaisten epäluottamuksen valtiollisia instituutioita kohtaan. Yleiskokous tuomitsi vä-

kivallan käytön ja kehotti viranomaisia tekemään riippumattoman tutkimuksen tapahtumista sekä väärinkäytöksiä ja väkivaltaa koskevista syytöksistä. Päätöslauselma sisältää lisäksi useita konkreettisia toimenpide-ehdotuksia koskien mm. vaalimenettelyä.

Moldovan parlamentti valitsee maan presidentin. Parlamentissa pidetyssä presidentinvaalissa (toukokuussa ja kesäkuussa) järjestettiin kaksi kierrosta. Koska millään puolueella ei ollut ehdotonta enemmistöä, kukaan ehdokkaista ei saanut vaadittua äänimäärää. Parlamentti hajotettiin kesäkuun lopussa, ja uudet vaalit määrättiin pidettäväksi 29. päivänä heinäkuuta 2009. Sitä ennen parlamentti ehti hyväksyä eräitä muutoksia vaalilakiin. Yleiskokouksen valtuuskunta vieraili maassa ja monitorointikomitea kutsui edustajat kaikista puolueista mukaan lukien oppositiopuolueet kesäkuussa pidettyyn kokoukseen. EN:n vaalitarkkailuvaltuuskunta seurasi myös vaalitoimitusta heinäkuussa. Vaalitarkkailijoiden arvio oli pääosin myönteinen. Perustuslakituomioistuin vahvisti vaalituloksen 14. päivänä elokuuta 2009.

Jo huhtikuun parlamenttivaalien ensimmäinen kierros oli johtanut voimakkaaseen poliittisen kentän polarisoitumiseen, mikä johti puolueiden uudelleen järjestäytymiseen Moldovassa. Aiemmat (liberaalit) oppositiopuolueet muodostivat uuden liiton (Alliance for European Integration AEI), joka sai heinäkuun vaaleissa 101 paikasta 53 ja samalla myös puhemiehen paikan. Presidentin valintaan tarvittavaa 3/5 äänistä (61 ääntä) ei kuitenkaan saanut kumpikaan ei Uusi liitto eikä vasemmistoblokki. Uusi hallitus saattoi kuitenkin aloittaa työnsä.

Uudesta raportista (dok. 12001) *demokraattisten instituutioiden toimivuudesta Moldovassa päätöslauselman 1666 (2009) taustaa vasten* keskusteltiin yleiskokouksen syysistunnossa. Raportissa tarkastellaan heinäkuun vaalien jälkeistä tilannetta. Koska vaalimenettelyssä oli jälleen ilmennyt puutteita, yleiskokous uudisti kehotuksensa uudelle parlamentille ja uudelle hallitukselle vaalilainsäädännön uudistamisesta ja sekä Venetsian komission että ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarbergin suositusten huomioon ottamisesta tässä työssä. Hammarberg vieraili maassa huhtikuussa 2009. Venetsian komission tuorein Moldovaa koskeva raportti hyväksyttiin loka-

kuussa 2008 (CDL-AD (2008) 022). Komissio oli lisäksi järjestänyt seminaarin puoluetoimitsijoille helmikuussa 2009 Chisinaussa. Seminaarin otsikkona oli *Handling Electoral Disputes*. Maan presidentin vaalitapaa koskeva uudistus sisältynee myös prosessiin. Yhteenvetona yleiskokous toteaa *päätöslauselmassaan 1692 (2009)*, että uuden hallituksen tulisi käynnistää mahdollisimman nopeasti perusteellinen perustuslain uudistus ja vahvistaa demokraattisen instituutioiden asemaa ja toimivaltuuksia.

Parlamentaarisen yleiskokouksen syyskuun istunnossa käsiteltiin lisäksi suullinen aloite, jossa viittaamalla poliittisiin tapahtumiin kiistettiin Moldovan uuden valtuuskunnan valtakirjojen oikeellisuus. Aloitteen allekirjoittajat väittivät, että uuden valtuuskunnan kokoonpano ei vastannut poliittisia voimasuhteita valitussa parlamentissa. Menettelytapakomitea päätyi raportissaan (dok. 12044) siihen, että valtuuskunta oli valittu sääntöjen mukaisesti ja vahvisti valtuuskunnan valtakirjat (*päätöslauselma 1686 (2009)*).

EN:llä on toimisto Chisinaussa, josta pääsihteerin erityisedustaja raportoi maan tilanteesta.

3.3.4 Monaco

Monacon myöhemmällä liittymisellä EN:ään on selityksensä maan ainutlaatuisessa perustuslaillisessa rakenteessa ja läheisessä suhteessa Ranskaan. Maan erityispiirteisiin kuuluu lisäksi, että maassa asuu enemmän ulkomaalaisia kuin monacolaisia. Kun Monaco otettiin jäseneksi vuonna 2004, EN edellytti runsaasti muutoksia perustuslakiin sekä muuhun lainsäädäntöön ja hallintokäytäntöön. Monitorointikomitea on vuodesta 2004 lähtien seurannut uudistuksia, ja se hyväksyi kokonaistalouden raportin vuonna 2007 (ks. kertomus B 8/2008). Komitea on jatkanut Monacon uudistusten seurantaa, ja uusi raportti Monacon velvoitteiden täyttämistä esiteltiin vuonna 2009 (dok. 12012). Raportissa todetaan Monacon allekirjoittaneen tai ratifioineen monia tärkeimmistä eurooppalaisista sopimuksista ja toteuttaneen mm. siviilioikeuteen, median toimintaan sekä kansallisuuslainsäädäntöön liittyviä uudistuksia. Uudistustyötä ei kuitenkaan ole saatu päätökseen, ja yleiskokous edellyttää tämän vuoksi lisää muutoksia puolue- ja puoluerahoituslakiin sekä rikoslain ja rikosprosessin uudistamisen loppuun saattamista lainsäädännön yhtenäistämiseksi Eu-

roopan ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan kanssa. Yleiskokous pitää tervetulleena jo tehtyä uudistustyötä rahanpesun, korruption ja terrorismin rahoituksen vastaisten toiminnan vahvistamiseksi sekä kuntalaitoksen uudistamista.

Viittaamalla yleiskokouksen aiempiin vaatimuksiin parlamentin aseman vahvistamisesta hallitukseen nähden yleiskokous edellyttää, että peruslakiin tehdyt muutokset otetaan myös muuhun lainsäädäntöön parlamentin riippumattomuuden vahvistamiseksi ja korostamiseksi entisestään suhteessa hallitukseen.

Yhteenvetona yleiskokous toteaa, että Monaco osoittanut riittävää tahtoa ja päättävyyttä uudistusten jatkamiseksi EN:n viitoittamaan suuntaan ja hyväksyi äänestyksen jälkeen *päätöslauselman 1690 (2009)*, jolla Monacon uudistusten aktiivinen valvonta lopetettiin. Monitorointikomitean edellytetään seuraavan kehitystä ns. jälkimonitorointitoiminnan puitteissa.

3.3.5 Serbia

Serbian tullessa EN:n jäseneksi vuonna 2003 se oli liittotasavalta, joka koostui kolmesta osasta: Serbiasta, Montenegrosta ja Kosovosta. Serbian ja Montenegron välisen unionin hajottua vuonna 2006 Serbian parlamentti ilmoitti, että Serbia on perustuslaillisen määräyksen mukaisesti Serbian ja Montenegron valtioliiton seuraajavaltio. Serbian hallitus oli näin ollen valmis ottamaan vastuulleen aiemman valtioliiton velvoitteet. Montenegro haki jäsenyyttä, joka myönnettiin säännönmukaisen menettelyn jälkeen vuonna 2007.

Montenegron kanssa solmitun valtioliiton hajottua uusi Serbian perustuslaki hyväksyttiin vuonna 2006. Parlamenttivaalit pidettiin vuonna 2007 ja presidentinvaalit vuonna 2008. Kosovon helmikuussa 2008 antama itsenäisyysjulistus johti mielenosoituksiin mm. Belgradissa ja hallituskriisiin sekä lopulta ennenaikaisiin vaaleihin vuonna 2008 ja uuden hallituksen muodostamiseen. EN:n tarkkailijat ovat seuranneet kaikkia vaalitoimituksia. Syyskuussa 2008 EU allekirjoitti Serbian kanssa vakaus- ja assosiaatiosopimuksen.

Serbian velvoitteiden täyttämistä koskevasta yleiskokouksen raportista (dok. 11701) keskusteltiin huhtikuussa 2009, ja siinä tarkasteltiin demokratiatilannetta sekä oikeusvaltioperiaatteiden ja

ihmisoikeuksien kunnioittamista Serbiassa. Yleiskokouksen näkemykset ja toimenpide-ehdotukset on koottu *päätöslauselmaan 1661 (2009)*. Tunnusomaisena piirteenä poliittisessa ilmastossa on edelleen vallitseva epäluottamus eri poliittisten puolueiden ja ryhmittymien välillä.

EN ja muu kansainvälinen yhteisö on korostanut johdonmukaisesti yhteistyön merkitystä ja kehottanut Serbiää yhteistyöhön kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Yleiskokous toistaa tämän kehotuksen uudessa päätöslauselmassaan. Raportissa käsitellään demokraattisten instituutioiden toimintaa ja toimivuutta sekä todetaan uudistusten jatkamisen olevan välttämätöntä. Yleiskokous pitää tervetulleena päätöstä parlamentin menettelytapojen uudistamisesta yhteistyössä EN:n kanssa. Myös oikeuslaitoksen uudistusten ja ylipäänsä oikeusvaltioperiaatteiden soveltamisen osalta työtä on jatkettava. Yleiskokous pitää tervetulleena valtiosääntötuomioistuimen perustamista ja mm. syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinlaitoksen uudistusehdotuksia. Yleiskokous kehottaa Serbiää hyödyntämään Venetsian komission asiantuntemusta näissä kysymyksissä. Korruption vastaisessa toiminnassa yleiskokous kehottaa Serbian viranomaisia kääntymään GRECO:n ja MONEYVAL:n asiantuntemuksen puoleen. Serbian uuteen perustuslakiin sisältyy myös ihmisoikeudet ja vähemmistöjen oikeudet. Lainsäädäntöuudistuksia on käynnistetty useilla ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden kannalta keskeisillä alueilla. Yleiskokous pitää tätä työtä tervetulleena todeten kuitenkin, että työtä on kiirehdyttävä, ennen kuin Serbia voidaan vapauttaa yleiskokouksen monitoroinnista. Yleiskokous mainitsee mm. armeijan ja puolustusvoimien demokraattisen valvonnan, yhdistymis- ja kokoontumisvapauden, aseistakieltäytyjien oikeudet, vähemmistöjen (erityisesti romanien) oikeudet, median moniarvoisuuden, opetustoimen uudistukset ja pakolaisten paluun.

Yhteenvetona yleiskokous toteaa, että päätöslauselmassa esitetyt näkökohdat voivat toimia tiekarttana (*road map*) maan uudistusohjelmalle. Yleiskokous kehottaa monitorointikomiteaa jatkamaan Serbian tilanteen seurantaa. *Suosituksessa 1867 (2009)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa ja sen asiantuntijaelimiä ottamaan huomioon yleiskokouksen päätöslauselman sekä tarvittaessa tehostamaan ja laajentamaan EN:n kahdenvälis-

tä yhteistyöohjelmaa Serbian kanssa uudistusten vauhdittamiseksi. EN:n Belgradissa olevan oman edustuston ja pääsihteerin Serbiassa olevan erityisedustajan tulisi osallistua tähän työhön.

3.3.6 Ukraina

Ukraina on edelleen niiden jäsenmaiden listalla, jotka eivät ole täyttäneet EN:n jäsenyyden edellyttämiä velvoitteita. Viimeisin kokonaisvaltainen maaraportti Ukrainan demokratiatilanteesta oli keskustelussa vuonna 2007. Monitorointikomitea on jatkanut Ukrainan tilanteen seuraamista. Komitean valitsema tarkkailija (Renate Wohlwend, Liechtenstein) on vierailut Ukrainassa kahdesti vuoden 2009 aikana ja raportoinut kokemuksistaan komitealle suljetuin ovin.

Kaksi Ukrainaa koskevaa raporttia käsiteltiin täysistunnossa vuonna 2009. Toinen raportti koski tietojen mukaan korkeiden komentajien Kutshman hallinnon aikana Ukrainassa tekemien rikosten selvittämistä – Gongadzen tapaus huomiota herättävänä esimerkkinä (dok. 11686) ja toinen raportti koski Ukrainan valtakirjoja.

Toimittaja Georgi Gongadze kidnapattiin ja murhattiin vuonna 2000. Kolme sisäministeriön entistä poliisia tuomittiin murhasta, mutta monet murhaan liittyvät yksityiskohdat ovat jääneet epäselviksi. Selvittämättä on edelleen mm. kysymys siitä kuka tai keitä oli murhan takana. Lisäksi on useita vastaavia selvittämättömiä tapauksia, jotka on selvitettävä kiireellisesti (O. I. Podolsky, O. S. Yelyashkevich, I. Aleksandrov). Gongadzen leski valitti miehensä murhaa koskevasta tuomiosta ihmisoikeustuomioistuimeen. Marraskuussa 2005 tuomioistuin totesi Ukrainan syyllistyneen ihmisoikeussopimuksen rikkomiseen kolmessa kohtaa: 2 artikla (oikeus elämään), 3 artikla (kidutuksen kieltö) ja 13 artikla (oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon). Tuomioistuin totesi lisäksi, että murhaa koskeva selvitys oli puutteellinen ja määräsi 100 000 euron vahingonkorvauksen maksettavaksi leskelle.

Yleiskokous on kiinnittänyt huomiota Gongadzen tapaukseen korostaakseen kaikkien, tietojen mukaan korkeiden komentajien Kutshman hallituksen aikana 2000-luvun alussa rikosten selvittämisen merkitystä. Yleiskokous tiivistää näkökohtaansa *päätöslauselmassa 1645 (2009)*. Yleiskokous toteaa, että Gongadzen tapausta ei voida pitää ratkaistuna, ennen kuin on selvitetty

kuka määräsi murhan. Yleiskokous kehottaa Ukrainan syyttäjänviranomaisia jatkamaan mainittujen murhien selvittämistä ja pitää tervetulleena päätöstä ulkomaisten asiantuntijoiden kutsumisesta mukaan selvityksiin. Yleiskokous kehottaa myös Ukrainan viranomaisia pidättäytymään sekaantumisesta oikeudenkäyntiin ja päätti palata asiaan myöhemmin. *Suosituksessa 1856 (2009)* on yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa huolehtimaan siitä, että Ukraina kunnioittaa tuomioistuimen päätöstä. Yleiskokous toivoo lisäksi, että jäsenmaat vastaavat Ukrainan mahdolliseen selviytyksiä koskevaan avunpyyntöön.

Ukrainan valtuuskunnan valtakirjoja koskeva tapaus liittyy parlamentaarisen yleiskokouksen rooliin tuomarien valinnassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Ihmisoikeussopimuksen mukaan tuomioistuimen jäsenet valitsee parlamentaarinen yleiskokous jäsenmaan hallituksen nimeämän kolmen ehdokkaan listalta. Määräysten mukaan kaikilla kolmella tulee olla yhdenvertainen oikeusalan pätevyys ja pätevyys ylimpiin oikeusvirkoihin tai heidän tulee olla päteväksi tunnustettuja oikeusoppineita. Lisäksi on oltava sekä mies- että naisehdokkaita. Yleiskokouksen oikeudellisen komitean tehtävänä on todentaa ehdokkaiden kelpoisuus ja haastatella kaikki ehdokkaat, ennen kuin yleiskokous toimittaa vaalin. *Ukrainan tuomarin toimikausi* päättyi vuonna 2008. Ukrainan hallitus asetti maaliskuussa 2007 työryhmän valmistelemaan uuden tuomarin valintaa. Työryhmä esitti kolmen ehdokkaan listan. Vuoden 2007 lopussa yksi ehdokkaista perui ehdokkuutensa. Sääntöjen mukaan hallituksen tulee valita uusi kolmas ehdokas, mutta tässä tapauksessa Ukraina veti takaisin koko kolmen ehdokkaan listan ja esitti kokonaan uuden ehdokaslistan. Vuoden 2009 alussa Ukrainan hallitus nimitti tilapäisen tuomarin. Yleiskokouksen oikeudellinen komitea arvioi kokonaan uuden listan esittämistä koskevan menettelyn olevan määräysten vastainen ja kieltäytyi viemästä asiaa eteenpäin. Toukokuussa 2009 esitettiin aloite Ukrainan valtuuskunnan valtakirjojen epäamisestä viittaamalla puutteisiin tuomarikysymyksessä. Aloite lähetettiin menettelytapakomiteaan. Viittaamalla ihmisoikeussopimuksen 47 artiklaan Ukrainan hallitus pyysi ihmisoikeustuomioistuinta antamaan neuvoa antavan lausunnon yleissopimuksen tulkinnasta tältä osin. Tuomiois-

tuimen lausuntoa odotettaessa yleiskokous (dok. 11963) päätti vahvistaa Ukrainan valtuuskunnan valtakirjat, mutta kehotti samanaikaisesti monitorointikomiteaa ottamaan asian esiin Ukrainan velvoitteiden täyttämisestä (*päätöslauselma 1674 (2009)*) koskevan raportin yhteydessä.

3.3.7 Georgian ja Venäjän välisen sodan seuraukset

Parlamentaarinen yleiskokous keskusteli Georgian ja Venäjän välisen sodan seurauksista heti syyskuussa 2008 ja hyväksyi päätöslauselman 1633, jossa yleiskokous tuomitsi mm. väkivallan käytön ja Venäjän tekemän Abhasian ja Etelä-Ossetian tunnustamisen. Päätöslauselma sisältää yleiskokouksen kootut näkökohdat ja toimenpideehdotukset. Yleiskokous kehotti myös pääsihteeriä hankkimaan tietoja ihmisoikeuksien takaamisesta puskurivyöhykkeellä Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa. Pääsihteeri on vuoden 2009 aikana laatinut useita raportteja ja sihteeristön edustajat ovat vierailleet mm. Tbilisissä, Gorissa, Mtskhetassa, Sukhumissa, Galissa, sekä Knolevin and Avlevin kylissä ja Skran pakolaisleirillä. Viimeisimmässä raportissa lokakuulta 2009 (SG/Inf(2009)) todetaan, että suurimpana ongelmana oikean tilannearvion tekemisessä on vaikeudet vieraila irtautuneilla alueilla.

Poliittisten ryhmien puheenjohtajista koostunut yleiskokouksen työryhmä vieraili Moskovassa tammikuussa 2009 (dok. 11793 add. III). Valtuuskunta tapasi Moskovassa mm. Duuman puheenmiehen Boris Gryzlovin, liittoneuvoston puheenjohtajan Sergei Mironovin, ulkoministeri Lavrovin, turvallisuusneuvoston varapuheenjohtaja Zubakovin ja puolustusministeriön edustajia.

Vuoden 2009 aikana yleiskokous on keskustellut kahdesti (tammikuussa ja huhtikuussa) Georgian ja Venäjän välisistä suhteista ja alueen tilanteesta sekä sodan humanitäärisistä seurauksista. Lokakuun istunnossa hyväksyttiin tilanneraportti vuosi sodan jälkeen ja äänestettiin Venäjän parlamentaarikkovaltuuskunnan valtakirjan epäämistä koskevasta ehdotuksesta.

Tammikuussa keskusteltiin alueen yleisestä tilanteesta koskien lokakuun 2008 päätöslauselman 1633 seuranta (dok. 11789). *Päätöslauselmassa 1647 (2009)* yleiskokous pitää tervetulleena EU:n tarkkailu- ja tietojenkeruuoperaation (Fact Finding Mission) asettamista Georgian

ja ilmaisee vakavan huolen alueen epävakaasta tilasta. Yleiskokous pitää valitettavana ETYJ:n kenttätöimiston sulkemista Georgian ja Venäjän kieltäytymistä sallia ETYJ:n tarkkailijoiden pääsy alueelle. Yleiskokous tuomitsee Venäjän sotilaallisen läsnäolon ja uusien sotilastukikohtien perustamisen sekä Venäjän allekirjoittamat ystävyys- ja yhteistyösopimukset alueiden kanssa ja toistaa tukensa Georgian alueelliselle koskematomuudelle. Päätöslauselma sisältää lisäksi useita osittain Georgian ja osittain Venäjälle sekä molemmille maille yhdessä kohdistettuja suosituksia. Viimeksi mainittujen suositusten joukossa on kehoitus sallia humanitäärisille järjestöille esteetön pääsy alueelle. Lopuksi yleiskokous kehottaa monitorointikomiteaa jatkamaan vuoropuhelua osapuolten kanssa ja kiirehtimään molempien maiden monitorointia sekä antamaan uuden raportin huhtikuussa 2009.

Jo syksyllä 2008 yleiskokous päätti tarkastella ja seurata erityisesti *sodan humanitäärisiä seurauksia ja ihmisoikeustilannetta*. Ensimmäisestä raportista (dok. 11800) keskusteltiin tammikuussa. Sodan puhjettua elokuussa 2008 arviolta 133 000 henkilöä pakeni Georgiaan ja 38 000 Pohjois-Ossetiaan. Näistä noin 100 000 on sittemmin palannut koteihinsa, mutta sodan jäljiltä on edelleen kymmeniätuhansia pakolaisia ja lisäksi noin 222 000 sisäistä pakolaista alueella tapahtuneiden aiempien selkkausten jäljiltä. Humanitäärinen tilanne on katastrofaalinen, ja avustustoiminta on vaikeutunut ETYJ:n Tbilisin kenttätöimiston sulkemispäätöksen jälkeen. Yleiskokous vetoaa *päätöslauselmassa 1648 (2009)* osapuoliin ETYJ:n, EU:n ja YK:n mandaatin (UNOMIG) uudistamiseksi ja vahvistamiseksi alueella ja jäsenmailhin näiden järjestöjen varustamiseksi tarvittavin voimavaroin. Yleiskokous toteaa, että Georgian hallitus on tehnyt paljon pakolaisten tilanteen helpottamiseksi mm. koulujen uudelleen avaamisen myötä mutta ilmaisee huolensa miehittyjä alueita koskevasta uudesta laista (*Georgian Law on the Occupied Territories*), joka rajoittaa humanitääristen toimijoiden pääsyä alueelle ja on mahdollisesti ristiriidassa kansainvälisen oikeuden periaatteiden kanssa. Sama koskee pääsyä Etelä-Ossetiaan. Yleiskokous vetoaa konfliktin molempiin osapuoliin, että nämä kunnioittaisivat pakolaisia koskevia kansainvälisiä määräyksiä ja tarjoaisivat välittömästi pääsyn humanitäärisil-

le järjestöille sekä Venäjän että Georgian kautta. Yleiskokous kehottaa lisäksi osapuolia mahdollistamaan pakolaisten paluun kotiseuduilleen, vapauttamaan poliittiset vangit ja selvittämään kadonneiden henkilöiden kohtalon. Yleiskokous kehottaa lopuksi Euroopan neuvoston kehityspankkia (*European Development Bank*) tutkimaan mahdollisuuksia tukea jälleenrakennustyötä. *Suosituksessa 1857 (2009)* yleiskokous viittaa kansainvälisen yhteisön ja järjestöjen rooliin konfliktin ratkaisemisessa ja humanitäärisen tilanteen parantamisessa sekä kehottaa ministerikomiteaa tekemään yhteistyötä erityisesti EU:n, ETYJ:n ja YK:n kanssa. Yleiskokous viittaa ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarbergin työhön ja kuusikohtaiseen toimenpide-ehdotukseen, jonka hän laati vierailtuaan alueella elokuussa 2008. Yleiskokouksen suositus sisältää useita konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, jotka koskevat mm. paikallisviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kouluttamista humanitäärisen avun käsittelyssä ja jakamisessa.

Huhtikuun istunnossa 2009 keskusteltiin jälleen päätöslauselman 1648 (2009) seurannasta koskien Georgian ja Venäjän välisen sodan humanitäärisiä vaikutuksia (dok. 11859) ja hyväksyttiin *päätöslauselma 1664 (2009)*. Huhtikuussa yleiskokous totesi kiireellisen avustustoiminnan käynnistämisen jälkeen olevan aika ryhtyä pysyväm-piluonteisiin toimenpiteisiin kuten rakennusten sekä vesi- ja energiahuollon korjauksiin. Todistajanlausunnot vahvistavat molempien osapuolien syyllistyneen ihmisoikeusrikkoksiin ja humanitäärisen oikeuden loukkaamiseen, ja nämä edellyttävät riippumatonta ulkopuolista tutkintaa. Päätöslauselmassa mainitaan mm. hyökkäykset siviiliväestöä vastaan ja rypälepommien käyttäminen. Yleiskokous toteaa kansainvälisten järjestöjen aseman olevan epäselvä (huhtikuu 2009), mutta tavoitteena tulee olla rakentavan vuoropuhelun ja luottamuksen aikaansaaminen osapuolten ja kansainvälisen yhteisön välille. Yleiskokous on muotoillut useita osittain osapuolille erikseen ja osittain kansainvälisille toimijoille kohdistettuja toimenpide-ehdotuksia. Yleiskokous sitoutuu seuraamaan tilannetta tarkoin.

Huhtikuussa antamassaan *suosituksessaan 1869 (2009)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan toimenpideohjelman, jossa korostetaan toimenpiteitä ihmisoikeuksien ja

kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseksi humanitäärisen avun osalta sekä tutkimaan miten EN voisi olla läsnä alueella mahdollisesti yhteistyössä YK:n operaation kanssa. Yleiskokous viittaa ministerikomitean pääsihteerille antamaan kehoitukseen (helmikuu 2009) koskien säännöllistä raportointia alueen tilanteesta ja korostaa, että näiden raporttien tulee kattaa tilanne kaikilla konfliktialueilla, myös Etelä-Ossetiassa, Abhasiassa ja Pohjois-Ossetiassa. Lopuksi yleiskokous korostaa kansalaisyhteiskunnan vahvistamisen merkitystä.

Lokakuussa 2009 sodasta oli kulunut yli vuosi, ja Georgian ja Venäjän välisen sodan jälkeen tilannetta tarkastelevassa raportissa todetaan aluksi, että molempien osapuolten vaatimukset muodostavat pohjan neuvotteluille. Yleiskokous korostaa vakiintuneiden rajojen ja Georgian alueellisen koskemattomuuden kunnioittamista. EU:n mandaattia sodan syiden tutkimiseksi oli pidennetty 30.9.2009 saakka, minkä vuoksi yleiskokouksella ei ollut mahdollisuutta ottaa huomioon tämän työn päätelmiä lokakuussa käydysä keskustelussa. *Päätöslauselmassa 1683 (2009)* yleiskokous toistaa monia aiemmin esitettyjä näkökohtia. Yleiskokous on huolestunut Venäjän kieltäytymisestä myöntää EU-tarkkailijoille pääsy Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan ja ilmaisee huolensa alueen humanitäärisestä tilanteesta. Yleiskokous pitää valitettavana YK:n UNOMIG-operaation ja ETYJ:n kenttätoimiston lakkauttamista Tbilisissä, mutta näkee neuvottelujen käynnistymisen Genevessä tervetulleena. Yleiskokous ei voi hyväksyä molempien osapuolten yhteistyöhaluttomuutta mahdollisten ihmisoikeusrikkomusten selvittämiseksi ja kehottaa Venäjää ottamaan huomioon ihmisoikeusvaltuutettu Thomas Hammarbergin toimenpide-ehdotukset.

Yleiskokous pitää tuomittavana, että Venäjän ja Etelä-Ossetian viranomaiset eivät ole yrittäneet estää ja tutkia georgialaisten etnisiä puhdistuksia Etelä-Ossetiassa. Yleiskokous muistuttaa Venäjää sen velvollisuudesta selvittää ihmisoikeusrikkokset sellaisilla alueilla, jotka ovat itse asiassa Venäjän valvonnassa. Kaiken kaikkiaan yleiskokous pitää valitettavana, ettei osapuolten välisissä neuvotteluissa ole edistytty ja toteaa Georgian suostuneen lähes kaikkiin yleiskokouksen aiemmissa päätöslauselmissa esittämiin vaatimuksiin, kun taas Venäjä ei ole tehnyt samoin. Yleiskokous toteaa

olevansa tietoinen Venäjän eriyvästä mielipiteestä koskien kahden alueen asemaa, mutta korostaa, että useimmat vaatimukset eivät liity kysymykseen alueiden oikeudellisesta asemasta. Yleiskokouksen mielestä Venäjän toiminta on merkinä poliittisen tahdon puutteesta käsitellä vaikutuksia EN:n jäsenyyden edellyttämällä tavalla. Lisäksi yleiskokous valittaa, että sekä Venäjän duuman ja liittoneuvoston että Venäjän parlamentaarikovaltuuskunnan johto on avoimesti vastustanut yleiskokouksen vaatimuksia ja torjunut ne toteuttamiskelvottomina. Lopuksi yleiskokous tiivistää vaatimuksensa viiteen kohtaan ja edellyttää monitorointikomitean seuraavan kehitystä tarkoin ja palaa asiaan EU:n saatua selvityksensä valmiiksi.

Marraskuussa 2009 pitämässään kokouksessa monitorointikomitea kehotti Georgian ja Venäjän valtuuskuntia toimittamaan tammikuussa 2010 kirjallisen selvityksen päätöslauselman 1683 (2009) seuranta koskevista toimenpiteistä. Asian odotetaan tulevan uudelleen tammikuun 2010 istunnon päiväjärjestykseen.

Lokakuun istunnossa yleiskokous äänesti myös ehdotuksesta Venäjän valtuuskunnan *valtakirjojen* epäämisestä. Tämänvälittöisen ehdotuksen oli tehnyt 72 parlamentaarikkoa, joiden joukossa kaksi Suomesta (Tuulikki Ukkola ja Sirpa Asko-Seljavaara). Aloitteen perusteluissa viitattiin yleiskokouksen päätöslauselmiin 1633/2008 Georgian ja Venäjän välisen sodan vaikutuksista ja 1647 (2009) päätöslauselman 1633 (2008) seurannasta. Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen oikeellisuus kiistettiin ensimmäisen kerran vuonna 2003, minkä tuloksena valtuuskunta menetti äänioikeutensa kyseisen vuoden loppuun saakka. Syyskuussa 2008 tehdyssä aloitteessa viitattiin Venäjän toimintaan Venäjän ja Georgina välisessä sodassa elokuussa 2008. Lisäksi viitattiin Venäjän puutteelliseen haluun tehdä yhteistyötä yleiskokouksen monitorointitoiminnassa yleiskokouksen säännöissä tarkoitettua tavalla. Menettelytapakomitea perusteli raportissaan (dok. 12045) vuoropuhelun jatkamisen etuja Venäjän kanssa ja ehdotti päätöslauselmassa, että Venäjän valtuuskunnan valtakirjoja ei evätä. Ehdotus hyväksyttiin pitkän keskustelun ja monien muutosehdotusten jälkeen äänin 88 – 35 – 10 (*päätöslauselma 1687 (2009)*). Yleiskokous edellytti kuitenkin, että asia käsitellään perusteellisesti monitorointikomiteassa.

3.3.8 Valko-Venäjä

Valko-Venäjä on ainoa Euroopan maa, joka ei ole Euroopan neuvoston jäsen. Valko-Venäjän erityisvieraan asema parlamentaarisisessa yleiskouksessa peruutettiin vuonna 1997 ihmisoikeus-tilanteeseen ja demokratiakehityksen puutteisiin viittaamalla. Sen jälkeen ns. kansainvälinen troikka (EN, Euroopan parlamentti ja ETYJ) on pyrkinyt painostamaan maata uudistuksiin. Troikka on vaatinut toimenpiteitä mm. poliittisten vankien vapauttamiseksi, riippumattoman median toimintamahdollisuuksien parantamiseksi ja monien muiden perustuslaillisten uudistusten tekemiseksi. Parlamentaarinen yleiskokous on seurannut Valko-Venäjän kehitystä tukeakseen maan demokraattisia voimia. Yleiskokous ei ole voinut lähettää omia vaalitarkkailijoita maahan, mutta poliittisen komitean Valko-Venäjä alakomitea on tutustunut muiden kansainvälisten vaalitarkkailijoiden parlamentti- ja presidentinvaaleja koskeviin arvioihin, jotka ovat olleet erittäin kriittisiä.

Valko-Venäjän hallitus ja EN allekirjoittivat vuonna 2008 sopimuksen EN:n tiedotustoimiston perustamisesta Minskin yliopiston yhteyteen. Asian eteneminen on pitkittynyt ja ollut mutkasta. Tiedotustoimisto vihittiin käyttöön lopulta kesäkuussa 2009. Valko-Venäjä ja EN ovat lisäksi keskustelleet Valko-Venäjän mahdollisuudesta allekirjoittaa eräitä sopimuksia (mm. ihmiskaupan vastainen sopimus ja epäinhimillisen kohtelun ja kidutuksen vastainen sopimus). Parlamentaarisen yleiskokouksen poliittinen komitea perusti vuonna 2002 alakomitean seuraamaan kehitystä Valko-Venäjällä. *Sinikka Hurskainen* on ollut alakomitean puheenjohtaja vuosina 2008 ja 2009.

Poliittisen komitean raportti *Valko-Venäjän tilanteesta (dok. 11939)* hyväksyttiin kesäkuun istunnossa 2009. Raportti tarkastelee Valko-Venäjän poliittista tilannetta ihmisoikeusnäkökulmasta mm. opposition toimintamahdollisuudet huomioiden ottaen. Raportti käsittelee poliittisia vankeja, puutteita poliittisissa oikeuksissa, vaalilainsäädäntöä ja vapaiden medioiden toimintamahdollisuuksia sekä kuolemanrangaistusta. Raportissa todetaan tapahtuneen tiettyä edistystä: poliittisia vankeja on vapautettu, oppositiopuolue *For Freedom!* on rekisteröity, ja vapaiden medioiden toimintamahdollisuudet ovat hiukan parantuneet. Valko-Venäjä tekee yhteistyötä ETYJ/ODIHR:n

kanssa vaalilainsäädännön uudistamiseksi. Mainituista uudistuksista huolimatta tilanne poliittisten oikeuksien ja vapauksien suhteen on edelleen äärimmäisen epätydyttävä, mikä ilmenee *päättöslauselmassa 1671 (2009)* esitetystä päätelmästä.

Keskustelu Valko-Venäjän tilanteesta oli erittäin vilkas, ja siihen osallistui myös Valko-Venäjän parlamentin varapuhemies Ivanov ja Valko-Venäjän yhdistyneiden demokraattisten voimien (United Democratic Forces of Belarus, UDF) puheenjohtaja Anatoli Lebedko. *Päättöslauselmassa 1671 (2009)* yleiskokous suositaa yleiskokouksen puheenjohtajistolle erityisvieraan aseman uudelleen perustamista Valko-Venäjää varten sen jälkeen, kun Valko-Venäjä on säätänyt lain kuolemanrangaistuksen jättämisestä. Monet puhujat korostivat, että suositusta erityisvieraan aseman uudelleen perustamisesta tulee tarkastella lähtökohtaisesti oikeuslaitoksen, lainsäädännön, median, kansalaisten ihmisoikeuksien ja vapauksien laajan ja tarpeellisen uudistamisen jouduttamisen edistämiseksi.

Suositus 1874 (2009) sisältää kehotuksen ministerikomitealle yhteistyön kehittämisestä Valko-Venäjän kanssa erityisesti koskien sen diplomaattien mahdollisuutta osallistua raportointityöryhmän kokouksiin, kun Valko-Venäjä on agendalla. Yleiskokous pitää parhaana tapana demokraattisten uudistusten edistämiseksi Valko-Venäjällä jatkuvan poliittisen vuoropuhelun ylläpitämistä maan kanssa. Yleiskokous kehottaa poliittisen vuoropuhelun puitteissa ottamaan erityisesti esiin päätöslauselmassa todettuja asioita (poliittiset vangit, yhdistymisvapaus, sananvapaus ja media, vaalijärjestelmä ja kuolemanrangaistus). Yleiskokous katsoo, että erityistä huomiota on kiinnitettävä paikallishallinnon kehittämiseen ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen. Lopuksi yleiskokous ehdottaa läheistä yhteistyötä EU:n ja ETYJ:n kanssa demokratian edistämistä koskeissa kysymyksissä.

Yleiskokouksen poliittinen komitea päätti syyskuussa seurata Valko-Venäjän tilanteen ja valitsi *Sinikka Hurskaisen* laatimaan seuraavan Valko-Venäjää koskevan raportin. Uusi raportti sisältänee arvion uudistustyön etenemisestä Valko-Venäjällä EN:n standardien mukaisesti ja arvion maan jäsenyyssedellytyksistä.

3.4 Muut yleiskokouksen käsittelemät aiheet

3.4.1 Energia- ja ympäristöaiheet

Energia- ja ympäristökysymykset saivat kertomusvuonna laajaa huomiota yleiskokouksessa. Vuoden jokaisessa istunnossa on käsitelty ympäristöä koskevia kysymyksiä. Keskustelussa ovat olleet vuoden aikana niin ilmastonmuutos, uudistuva energia, biopolttoaineet, ydinenergia, vesivarantojen riittävyys, valamerihallinto, saasteiden aiheuttamat terveysongelmat kuin ympäristöongelmista johtuva maahanmuutto.

Ilmastonmuutos ja joulukuussa käydyt Kööpenhaminan ilmastoneuvottelut olivat parlamentaarisen yleiskokouksen keskustelunaiheena syyskuun istunnossa. Yleiskokous on ilmaissut huolensa, siitä ettei poliittista konsensusta olla saavutettu keinoista, joilla kasvihuonepäästöjä saadaan leikatuksi tavoitevuosiin 2020 ja 2050 mennessä. *Päätöslausemassa 1682 (2009) ilmastonmuutoksen aiheuttamista haasteista* (dok. 12002) yleiskokous kehottaa valtioita pyrkimään sitovaan ja globaaliin sopimukseen pienen hiilijalanjäljen maailmasta. Yleiskokous muistuttaa, että sopimuksen tulee olla tasapainoinen ja ottaa huomioon niin ilmastonmuutoksesta suurimman vastuun kantavien teollistuneiden maiden kuin kehittyvien maiden intressit. Erityishuomiota tulee kohdistaa eniten ilmastonmuutoksesta kärsiviin, kaikkein köyhimpien maiden tilanteeseen. Yleiskokous ehdottaa, että EN ottaisi ilmastonmuutoksen yhdeksi prioriteeteistaan ja selvittäisi sen vaikutukset ihmisoikeuksiin Euroopassa. Oikeutta terveelliseen elinympäristöön koskevan lisäpöytäkirjan laatimista Euroopan ihmisoikeussopimukseen tulisi harkita (ks. s. 21).

Kesäkuussa yleiskokous keskusteli uudistuvan energian tarjoamista mahdollisuuksista raportin *uudistuva energia ja ympäristö* (dok.11918) pohjalta. Raportissa todetaan nykyisen energijärjestelmän olevan kykenemätön vastaamaan energiatarpeiden lisääntymisen ja kasvihuonekaasujen vähentämisen tarpeen aiheuttamaan ongelmaan. Fossiilisten polttoaineiden rajallisuus ja energiamonopolit, joihin nykyinen järjestelmä perustuu, ovat luoneet energiariippuvuuksia ja aiheuttaneet merkittäviä haittoja kansallisille talouksille. Tämän lisäksi monet ihmiset kärsivät fossiilisten

polttoaineiden aiheuttamien saasteiden aikaansaamista terveysongelmista. Yleiskokouksen mukaan on välttämätöntä toimia nopeasti perinpohjaisen muutoksen aikaansaamiseksi. Uudistuvat energianlähteet ovat ainoa vaihtoehto vakiintuneelle energiateollisuudelle, joten niiden käyttöä on lisättävä, energian kulutusta vähennettävä ja teknologian tehokkuutta parannettava. Uudistuvat energianlähteet ovat myös keino rikkoa nykyiset monopoleihin perustuvat energiamarkkinat. Useat pienet ja keski suuret laitokset voivat tuottaa energian koko yhteiskunnalle ja järjestelmän hajautettu rakenne mahdollistaa myös markkinoiden kehittymisen. Aurinko-, tuuli-, vesi- ja geotermisen energia eivät kestäväällä tavalla käytettyinä aiheuta ympäristöhaittoja. Sama koskee biomassan käyttöä, mikäli se on viljelty kestäväällä tavalla ja mikäli se ei kilpaile ruoan tuotannon kanssa. Uudistuva energia lisää energiaturvallisuutta, sillä sitä voidaan tuottaa kotimaisista lähteistä. *Suosituksen 1879 (2009)* on koottu ohjeita siitä, kuinka siirtyminen fossiilisen energiaan perustuvasta järjestelmästä uudistuviin energianlähteisiin olisi mahdollista toteuttaa. Yleiskokous kehottaa EN:n ministerineuvostoa neuvomaan jäsenmaita muun muassa tekemään tarvittavat toimet (esim. verohelpotukset) uudistuvien energioiden laajalle käyttöönnotolle, järjestämään EN:n jäsenmaiden energiamarkkinat tasapuolisella tavalla ja takaamaan kaikkien energian toimittajien tasapuolinen pääsy jakeluverkkoon, myöntämään veroalennuksia toisen ja seuraavien sukupolvien biopolttoaineille takaamaan niiden kilpailukyky suhteessa fossiilisiin polttoaineisiin siirtymäkauden aikana, varmistamaan että rakennukset, erityisesti rakennusvaiheessa olevat on mukautettu uusiutuvien energioiden käytölle, käyttämään siirtymävaiheessa fossiilisia polttoaineita niin tehokkaasti kuin mahdollista ja edistämään uudistuvan energian ja energiatehokkuuden tutkimusta ja rohkaisemaan yksityisiä investointeja uudistuvaan energiaan.

Biomassan ekologisuudesta yleiskokous keskusteli jo huhtikuun istunnossa. Käsitteilyn pohjana oli raportti *ruokaa vai polttoainetta* (dok.11790), jossa suhtaudutaan kriittisesti viljelysmaan käyttämiseen energiantuotantoon. Raportissa todetaan, etteivät biopolttoaineet ole monien toivoma ihmeratkaisu maailman energiaongelmiin. Biopolttoaineeksi sopivien kasvien

viljelyn lisääminen on aiheuttanut monissa tapauksissa ongelmia ympäristölle ja maataloudelle. Tutkimusten mukaan biopolttoaineiden viljely on useissa tapauksissa aiheuttanut enemmän kasvihuonepäästöjä kuin fossiiliset polttoaineet, mikäli kaikki tuotannonvaiheet lasketaan mukaan. Polttoaineiden viljely on aiheuttanut myös metsäkatoa, eli vähentänyt ilmaa puhdistavien puiden määrää. OECD:n arvioiden mukaan biopolttoaineiden avulla hiilidioksidipäästöjä pystytään vähentämään enimmillään vain 3 %. Viljelystä aiheutuu vaaroja myös biodiversiteetille, mikäli alueelle vieraat viljelykasvit leviävät peltojen ulkopuolelle. *Päätöslauselmassa 1667 (2009) ruoan ja polttoaineen viljely* todetaan biopolttoaineiden viljelyn näin olevan sangen kyseenalaista energiatasapainon näkökulmasta. Päätöslauselmassa kritisoidaan Euroopan komission liian myönteistä kantaa biopolttoaineisiin ja kehoitetaan niin EN:n jäsenmaita kuin Euroopan komissiota pyrkimään löytämään kompromissiratkaisun maailman polttoaine- ja ruokatarpeille. Yleiskokouksen mukaan biopolttoaineet voivat olla yksi avaintekijä uusiutuvien energialähteiden käyttöönotossa, mikäli kaikki niiden ongelmat ympäristölle, maataloudelle ja ruoantuotannolle sekä kestävä kehityksen periaatteet otetaan huomioon ja ratkaistaan. Yleiskokouksen mukaan toisen ja kolmannen sukupolven biopolttoaineiden tutkimukseen ja kehitykseen tulisiikin investoida runsaasti aikaisempaa enemmän. Uusien energialähteiden etsimisen sijaan tulisi painottaa energian kysynnän ja kasvihuonekaasujen vähentämiseen tähtäviä toimia, muun muassa vähemmän saastuttavien kulkuvälineiden kehittämisen tukemista.

Ydinenergiaa ja kestävä kehitystä (dok.11914). koskevassa raportissa todetaan ydinenergiaan suhtautumisen olleen pitkään ristiriitaista. Maat ovat noudattaneet sen suhteen hyvin erilaisia politiikkoja. Energiakriisin johdosta useiden EN:n jäsenmaiden suhtautuminen siviiliydinvoiman kehittämiseen ja käyttöön on kuitenkin muuttunut myönteisemmäksi. Raportissa todetaan, että ydinenergian käytöllä on mahdollista alentaa kasvihuonekaasuja huomattavasti fossiilisiin polttoaineisiin verrattuna. Ydinvoimaa ei kuitenkaan voida pitää kestäväna tapana tuottaa energiaa, sillä uraanin lähteet ovat rajalliset. Lisäksi edelleen ratkaisematta on ydinjätteen turvallinen, pitkänajan

sijoitus. *Päätöslauselmassa 1679(2009)* yleiskokous toteaa, että ydinteollisuudesta voidaan uusien teknologisten ratkaisujen kautta löytää ratkaisuja moniin ongelmiin, kuten kehitysmaiden energiansaantiin. Ydinenergian käytön lisääntyminen maailmassa tarkoittaa kuitenkin myös yhä useamman valtion pääsyä ydinteknologiaan ja raaka-aineisiin. Kansainvälisellä yhteisöllä on näin ollen edessään ydinaseiden leviämisen estämiseen liittyviä ongelmia, samoin ympäristöturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Energiamarkkinoista on tullut globaaleja ja avoimempia. Sen vuoksi monet käytössä olevat toimintatavat ovat vanhentuneet. Yleiskokous kehottaakin jäsenmaita lisäämään yhteistyötä ja sopeuttamaan vanhan salailuun perustuvan politiikan uuden maailman realiteetteihin ja edistämään siviiliydinenergiatollisuuden avoimuutta. Ydinenergiamarkkinoita sääntelevät lait tulisi tarkistaa. Olisi tärkeää luoda avoimet, läpinäkyvät ja tasapuoliset olosuhteet valtioiden markkinoille pääsyle, samalla kuitenkin varmistaen ydinenergian turvallisuus. Yleiskokouksen mielestä maiden, joilla on kehittynyt ydinenergiasektori, tulisi kansainvälisen yhteisön tuella yhdistää voimansa ja tarjota ydinenergiasta kiinnostuneille maille apua. Yleiskokous kehottaa luomaan kansainväliseen yhteistyöhön ja kaikkien ydinvoimaa käyttävien tai sitä suunnittelevien valtioiden aktiiviseen toimintaan perustuvan ydinenergiarakenteen, jonka kautta voitaisiin esimerkiksi luoda kansainvälisiä ydinpolttoaineen kierrätyslaitoksia, jotka toimisivat maailman atomienergiajärjestön (IAEA) alaisuudessa. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita tukemaan voimakkaasti ydinteknologian tutkimusta, erityisesti mitä tulee energiantuotannon tehokkuuden lisäämiseen ja jätteen käsittelyyn. IAEA:ta, ydinenergiavirasto NEA:aa ja OECD:ta yleiskokous kehottaa määrittämään selkeästi, millaista teknologiaa uusien voimalaitoksen rakentamisessa voidaan käyttää, varmistamaan, että turvallisuussääntöjä noudatetaan niissä maissa, joilla ei ole kokemusta ydinteollisuudesta ja kehittämään ydinenergiatuotannon valvontaa ja henkilöstön koulutusta uusissa maissa.

Yleiskokous on kiinnittänyt huomiota myös puhtaan juomaveden riittävyyteen maailmassa. Raportissa *vesi: strateginen haaste Välimeren alueelle* (dok.12004) yleiskokous toteaa ilmastomuutoksen, vedenlähteiden liiakäytön, metsien

hävittämisen ja nopean kaupungistumisen pait-si vähentävän vesiresurssija entisestään mutta myös saastuttavan jokia ja pohjavettä. Veden riittävytyteen liittyvät kysymykset ovat erityisen tärkeitä Välimeren alueelle, jonka väestö on keskittynyt rantakaupunkeihin ja jonka vedenlähteet ovat liikakäytössä maataloussektorin, turismin ja teollisuuden kasvusta johtuen. *Päätöslauselmassa 1693 (2009)* yleiskokous toteaa, että riittävä veden saanti pitää tunnustaa perusihmisoikeudeksi, koska se on elämän edellytys ja resurssi, jonka koko ihmiskunnan tulee pystyä jakamaan. Yleiskokous kiinnittää huomiota myös veden mahdollisuuksiin lämpöenergian tuottajana. Yleiskokous kiinnittää huomiota myös vedenpuutteen ja konfliktien väliseen yhteyteen. Erityisesti raja-alueilla sijaitsevat vedenlähteet ovat usein riidan aihe ja este kehitykselle ja hyvälle naapuruussuhteille, vaikka ne parhaimmillaan voisivat tarjota mahdollisuuden tiivistää suhteita ja yhteistyötä. Monien asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa vesi aiheuttaa enemmän sotia kuin öljy. Tämän vuoksi tulisi kehittää keinoja, joilla valtiot voidaan pakottaa hoitamaan rajajokiaan ja pohjaveden lähteitään yhteistyössä. Välimeren unioni tarjoaa yleiskokouksen mukaan uuden tilaisuuden solmia erilaisten projektien muodossa tämän kaltaista yhteistyötä.

Raportissa kohti uutta valtamerihallintoa (dok.12005) todetaan valtamerten kärsineen ympäristöongelmista erityisen raskaasti viimeisten kymmenien vuosien aikana. Näin on käynyt huolimatta vuonna 1982 solmitusta YK:n merisopimuksesta. Ilmastomuutos, toiminta rannoilla, patojen rakentaminen ja urbanisaatio ovat olleet pääsyitä valtamerten saastumiselle. *Päätöslauselmassa 1694 (2009)* yleiskokous kehottaa valtioita valvomaan paremmin rannikoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa sekä edistämään suojeltujen merialueiden perustamista ja hallinnointia. Suosituksessa 1888 (2009) yleiskokous kiinnittää huomiota EU:n vuonna 2007 laatiman EU:n yhteistä meripolitiikkaa koskevan sinisen kirjan suosituksiin. Yleiskokous uskoo, että EN olisi oikea instituutio edistämään meripolitiikan uutta visiota ja sen uutta laillista ja institutionaalista kehystä. Se kehottaa ministerikomiteaa ohjeistamaan alaistään asiantuntijakomiteaa määrittelemään uuden merihallinnon laillinen ja institutionaalinen viitekehys. Se myös kehottaa ministeriko-

miteaa suosittelemaan jäsenvaltioille jäsenyyttä ns. EurOcean-projektissa, jonka tarkoituksena on koordinoida meriä koskevaa tutkimusta. Suosituksessa nostetaan esiin myös Arktisen alueen luonnonvarojen lisääntynyt hyödyntäminen, jolla voi olla haitallisia seurauksia ennestään saastumisesta, laivaliikenteestä ja öljyntuotannosta kärsineille pohjoisille merialueille.

Pariisissa maaliskuussa kokoontunut pysyvä komitea hyväksyi suosituksen 1863 (2009) ympäristöstä ja terveydestä, ja ympäristön aiheuttamien terveysriskien paremmasta ehkäisystä (dok.11788). Suosituksessa todetaan, että saasteiden ja lisääntyneiden terveysongelmien välisestä yhteydestä on selvät todisteet. Ympäristön aiheuttamat sairaudet eivät rajoitu hengityselin-, sydän- ja verisuonitauteihin ja syöpiin, vaan niihin kuuluvat myös useat muut krooniset taudit, kuten immuunijärjestelmän ongelmat, neurologiset ja neurogeneratiiviset sairaudet ja häiriöt lisääntymis- ja hormonaalisissa järjestelmissä. Yleiskokouksen mukaan ympäristöstä aiheutuvia haittoja ei vielä kukaan ehkäistä riittävästi ja se vaatii poliittisia päättäjiä toimimaan tautien ehkäisemiseksi ja laatimaan ennaltaehkäiseviä terveyspolitiikkaohjelmia, jotka ottaisivat huomioon myös kulutushyödykkeiden tuottamisesta ja muuntamisesta mahdollisesti aiheutuvat haitat ihmiselle. Tuotteiden ainesosien riskiarvioiden tulisi perustua vain ja ainoastaan tieteeseen, eikä minkäänlaiseen painostukseen. Arvioissa tulisi huomioida myös, mitä pienillekin määrille saatetta altistumisesta pitkällä aikavälillä seuraa, sekä ottaa huomioon, mitä vaikutuksia ilman, veden, ruoan, kulutushyödykkeiden ja rakennusmateriaalien kautta ihmiseen kulkeutuvien aineiden sekoituksella on ihmiseen. Suosituksessa nostetaan esiin useita toimenpiteitä, joilla ympäristön aiheuttamia terveyshaittoja olisi mahdollista ehkäistä. Yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa tunnustamaan ongelman ja toimimaan sen ehkäisemiseksi mm. perustamalla työryhmän laatimaan asiasta suositusta jäsenvaltioille. Suosituksessa myös kehoitetaan sääntelemään maatalouden oikeutta käyttää kemiallisia tuholaisentorjunta-aineita ja tukemaan luomutuotantoa entistä enemmän. Siinä nostetaan esiin myös Euroopan ympäristöviraston varoitukset liittyen elektromagneettiseen saasteeseen ja kännykän käytön terveysriskeihin.

Tammikuun istunnossa käsiteltiin raportti *ym-*

päristön aiheuttamasta maahanmuutosta ja pakolaisuudesta (dok.11785). Raportin mukaan ilmastonmuutoksen vaikutukset ympäristöön ja ihmisten liikkuvuuteen ovat huolestuttavat. Esimerkiksi luonnononnettomuuksien määrä on kaksinkertaistunut kahden viime vuosikymmenen aikana. Joka vuosi 30 miljoonaa ihmistä maailmassa joutuu jättämän kotinsa ympäristötuhoista, luonnononnettomuuksista tai luonnonvarojen ehtymisestä johtuen ja määrän uskotaan räjähtävän vuosisadan puolivälissä. Raportissa todetaan kansainvälisen suojelun ja toimenpiteiden olevan riittämättömiä, minkä vuoksi luonnononnettomuuksia pakenevat ihmiset joutuvat etsimään turvallisempaa asuinpaikka ilman tehokasta kansallista tai kansainvälistä suojelua. *Päätöslauselma 1655 (2009)* mukaan kansainvälisen yhteisön tulisi kehittää kattavat määritelmät ympäristöongelmien aikaan saamalle maahanmuutolle ja ympäristön tuhoutumisen vuoksi muuttaville maahanmuuttajille. Uusien käsitteiden ei tulisi rajoittaa millään muotoa voimassa olevaa kansainvälisten lakien takaamaa suojelua. Kansainvälisen suojelun aukot suhteessa ympäristöpakolaisiin tulisi selvittää, ja korjata ne joko olemassa olevia sopimuksia muuttamalla tai laatimalla uuden kansainvälisen sopimuksen. *Suosituksessa 1862 (2009)* yleiskokous kehottaa EN:n ministerineuvostoa edistämään ongelman tunnettuutta ja pyrkimään ratkaisemaan se yhteistyön kautta. Ministerineuvoston tulisi yhteistyössä muiden eurooppalaisten toimijoiden kanssa asettaa työryhmä tekemään selvitys olemassa olevien sopimusten puutteista ja mahdollisesti laatimaan eurooppalainen yleissopimus, jossa määritellään ympäristöpakolaisen status. Yleiskokous kehottaa ministerineuvostoa harkitsemaan uuden lisäpöytäkirjan laatimista Euroopan ihmisoikeussopimukseen, liittyen oikeuteen terveelliseen elinympäristöön. Muutosten voimaantuloa odotellessa, jäsenmaiden tulisi soveltaa ympäristöpakolaisiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikloiden 2 ja 3 ja taata heidän suojelunsa. EN:n ministerineuvostoa kehoitetaan myös vaikuttamaan YK:hon ja muihin relevantteihin kansainvälisiin organisaatioihin, kuten YK, asian edistämiseksi myös siellä.

3.4.2 Talouskysymykset

EN:n yleiskokous seuraa talouskysymyksiä ihmis-

oikeus-, demokratia ja oikeusvaltionäkökulmasta. Taloustilanne vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen ja heijastuu sitä kautta ihmisoikeuksiin ja demokratiaan.

Kertomusvuonna yleiskokouksen talouskomiteasta valmistui kaksi kansainvälistä talouskriisiä käsittelevää raporttia, joiden molempien laatijana toimi Kimmo Sasi. Tammikuun istunnossa käsiteltiin Sasin raportti *kansainvälisen talouskriisin vaikutuksista* (dok.11807) ja kesäkuun istunnossa Sasin toinen raportti *kansainvälisen finanssikriisin seurauksista kansainvälisille talousinstituutioille* (dok.11944). Raportissaan talouskriisin vaikutuksista Sasi korostaa, että valtioiden tulisi kiinnittää huomiota etenkin kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien kansalaisiin. Taloutta elvyttävät toimet ovat tärkeitä, mutta heikoimmassa asemassa olevia varten luodut sosiaaliset turvaverkot on säilytettävä myös taloudellisesti huonoina aikoina. Sasi huomauttaa raportissaan kasvun vuosina tervettä talouspolitiikkaa noudattaneiden valtioiden olevan nyt muita paremmassa asemassa tässäkin suhteessa. Sasi korostaa, että rahoitusmarkkinoille on palautettava korkeat moraaliset arvot. Raportin mukaan palkkiojärjestelmät eivät saa kannustaa ahneuteen ja vastuutomaan riskinottoon. Rahoitusinstituutioiden informaation on oltava selkeää ja läpinäkyvää. Luottokelpoisuuslaitosten on paremmin huomioitava kaikenlaiset riskit. Tilintarkastajien on myös tehokkaasti raportoitava ennakoitavista riskeistä. Parlamenttien suorittamaa valvontaa tulisi lisätä niin kansallisella kuin paneurooppalaisella tasolla ja veroparatiisit olisi tuotava finanssivalvonnan piiriin. Sasin raportin pohjalta laaditussa *päätöslauselmassa 1651 (2009)* yleiskokous ilmaisee huolensa kansalaisten sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien heikentymisestä taantuvassa taloustilanteessa työttömyyslukujen kasvaessa, ja muistuttaa hallituksia niiden vastuusta suojella kansalaisten ihmisoikeuksia ja sosiaalisia oikeuksia ja seurata talouskriisin vaikutuksia näihin jatkuvasti. Vastauksena talouskriisiin yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita investoimaan ihmisiin. Globalisoituvassa maailmassa koulutetut ihmiset ovat avaintekijä taloudelliselle, sosiaaliselle ja demokraattiselle vakaudelle. *Päätöslauselmassa* tehdään raportin pohjalta ehdotuksia toimista, joilla hallitukset voivat helpottaa taantumaa. Samalla muistutetaan, etteivät taloustoimet saisi olla risti-

riidassa kestävä kehityksen periaatteiden kanssa.

Sasin raportissa *kansainvälisen finanssikriisin seurauksista kansainvälisille talousinstituutioille* (dok. 11944) todetaan talouskriisin syiden olevan varsin selvät. IT-osakekupla taltutettiin liian pitkään pidetyillä alhaisilla koroilla ja sillä aiheutettiin asuntokupla. Kuplaa pahensivat epälinäkyvät rahoitusmarkkinainstrumentit. Sasin raportissa kehutaan kansainvälistä yhteisöä nopeista ja tehokkaista toimista talouden taantuman torjumiseksi. G20:n synty kuvaa hyvin talouden realiteetteja. Raportin mukaan joukolla, joka katkaa 90 % maailman BKT:sta, voidaan tehokkaasti koordinoita elvytystoimia. Jatkossa G20:n legitimeettiä tulisi parantaa siten, että jokainen jäsen konsultoi alueensa muita valtioita. *Päätöslauselman 1673(2009)* mukaan on tärkeää pitää huolta siitä, ettei taantuman torjuntatoimilla aiheuteta rakenteellisia vääristymiä ja siten uutta talouden kurjistumista. Siksi on tärkeää, että valtioiden ja kotitalouksien velkaantuminen pidetään hallinnassa, eikä rahaa paineta vastuuttomasti ja katteettomasti. Kauppa, erityisesti USA:n ja Kiinan välinen kauppa, on saatettava kestäväan tasapainoon ja varmistettava, ettei luoda liian raskasta sääntelyä, joka estää rahoitusmarkkinoiden järjestyksen kehittymisen ja liian monimutkaisena muodostuu tehottomaksi.

Yleiskokous on kiinnittänyt huomiota myös valtioiden taloudelle haittaa aiheuttavien yritysten toimintaan. Ns. *vulture funds* eli korppikotkarahastot aiheuttavat suuria riskejä valtioille, erityisesti köyhille maille. Korppikotkarahastot ostavat köyhiltä mailta ongelmallisia velkoja halpaan hintaan ja yrittävät sitten saada alkuperäisen summan takaisinmaksuun, usein oikeusistuinten kautta. Yleiskokous ilmaisi raportissa *EN:n jäsenvaltioiden köyhille valtioille antaman talousavun suojele ns. korppikotkarahastoilta (vulture funds)* (dok. 11862) huolensa siitä, että köyhien maiden varat kuluvat kyseisten velkojen takaisinmaksuun köyhyyden vähentämisen sijaan. Esimerkkinä raportissa mainitaan Sambian tapaus. Vuonna 1999 rahasto osti Sambian 15 miljoonan dollarin velan Romanian hallitukselta 3,3 miljoonalla dollarilla. Kuusi vuotta myöhemmin rahasto haastoi Sambian oikeuteen Isossa-Britanniassa maksamattomista veloista - mukaan lukien korot ja kulut, yhteensä 55 miljoonaa dollaria. Oikeus päätti, että Sambian tulee maksaa rahastolle 15,7 mil-

joonaa dollaria. Rahasto sai velasta näin 370 prosentin voiton maan kustannuksella, jossa kaksi kolmasosaa väestöstä elää alle dollarilla päivässä. Oxfam Internationalin seurannan mukaan, vastaavanlaisia kanteita on nostettu köyhien maiden hallituksia vastaan ainakin 40. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) on ilmaissut huolensa korppikotkarahastojen toiminnasta, mutta tähän asti kansainvälisen tason ratkaisua ei ole onnistuttu löytämään. *Suosituksessa 1870 (2009)* yleiskokous tuomitsee jyrkästi korppikotkarahastojen toiminnan ja köyhien maiden tilanteen törkeän hyväksikäytön ja tukee niin kansainvälisiä kuin kansallisiakin toimia rahastojen toiminnan kuriin saamiseksi. Se myös kehottaa EN:n jäsenvaltioiden hallituksia varmistamaan, ettei niiden myöntämiä lainoja voida käyttää edellä kuvailtuun toimintaan. Valtioiden tulisi vahvistaa lainsäädäntöään. Niiden tulisi lisätä bilateraaleihin kehitysapusopimuksiin lauseke, jolla sopimus mitätöidään, mikäli korppikotkarahastot yrittävät siitä hyötyä. Lausekkeen tulisi varmistaa, että mikäli rahaa ei käytetä köyhyyden vähentämiseen, pitää se palauttaa avunantajamaalle. Yleiskokous pyytää jäsenvaltioita antamaan kumppanimailleen teknistä ja laillista neuvontaa lainojen hallinnoinnin suhteen. Lisäksi yleiskokous kehottaa jäsenvaltioidensa toimimaan kansainvälisissä talousinstituutioissa yhtenäisesti korppikotkarahastojen toiminnan estämiseksi.

Kimmo Sasin raportti *Pohjois-Etelä keskuksen tulevaisuudesta* (dok. 12069) valmistui Bernin pysyvän komitean istuntoon maaliskuussa. Pohjoinen-Etelä keskus (*North-South Centre, NSC*), virallisemmalta nimeltään European Centre for Global Interdependence and Solidarity, perustettiin vuonna 1989 osasopimuksella edistämään pohjoisen ja etelän välistä yhteistyötä ja solidaarisuutta. Tausta-ajatuksena oli, että Euroopalla yhdessä muiden kehittyneiden maiden kanssa on elintärkeä rooli maailman sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien korjaamisessa. Keskus käytännön toimintamuotoina ovat mm. kansainvälisyyskasvatuksen edistäminen, tietoisuuden lisääminen etelän ja pohjoisen keskinäisestä riippuvuudesta sekä pohjoisen ja etelän kansalaisjärjestöjen verkottumisen tukeminen. Keskus perustuu laajennettuun osittaissopimukseen (*enlarged partial agreement*), jonka on allekirjoittanut 19 EN:n jäsenvaltiota sekä Pyhä istuin ja

Marokko. Sasin raportissa todetaan keskuksen olemassaololle olevan nykyään vähintään yhtä suuret perusteet kuin sen perustamishetkellä. Köyhyyden, maahanmuuttovirtojen, nälänhädän, kouluttamattomuuden, ihmisoikeusloukausten sekä sodan ja konfliktien aiheuttamiin haasteisiin ei ole mahdollista vastata, ellei niiden maailmanlaajuisia riippuvuussuhteita ja syitä ymmärretä. Myös kulttuurien välisen dialogin tarve on lisännyt keskuksen merkitystä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia. Johtuen keskuksen käsittelemien aiheiden tärkeyden kasvusta, yleiskokous esittää *suosituksessa 1893* (2009), että kaikki EN:n jäsenvaltiot liittyisivät yhteisellä päätöksellä Pohjoinen-Etelä keskuksen jäseniksi.

Yleiskokous käsittelee maailmantaloutta vuosittain myös kansainvälisten talousinstituutioiden toimintakertomusten perustella. Kesäkuussa käsiteltiin raportti *Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (ERBD) toiminnasta vuonna 2008* (dok.11938). Raportissa käydään läpi pankin toimet Länsi-Balkanin maissa, Etelä-Kaukasuksen alueella, Ukrainassa, Moldovassa ja Venäjällä. Raportissa todetaan finanssi- ja talouskriisin lisäävän pankin toimien merkitystä alueen maiden talouden ja demokraattisen järjestelmän vakauden vahvistamisessa. *Päätöslausemassa 1672(2009)* yleiskokous nostaa esiin paremman koordinaation ja yhteistyön tarpeen eri rahoitusinstituutioiden välillä päällekkäisten toimintojen poistamiseksi. Myös EN:n ja EBRD:n tulisi lisätä yhteistyötään maissa, joissa molemmilla on projekteja. Tämä vaatisi toimintojen parempaa koordinoitua alueellisella tasolla molempien instituutioiden tahoilta ja hyvän hallinnon nostamista pääprioriteetiksi. Yleiskokous kehottaa instituutioita myös selvittämään yhteistyön mahdollisuudet Euroopan neuvoston kehityspankin (CEB) ja EBRD:n välillä. Yleiskokous kehottaa EBRD:tä käyttämään entistä paremmin hyväkseen yleiskokouksen komiteoiden laatimat raportit se kohdemaista ja tätä kautta vahvistamaan oikeusvaltioperiaatetta maiden rahoitusmarkkinoilla ja pankkisektorilla.

Lokakuussa yleiskokous keskusteli laajennetulla kokoonpanolla *Euroopan talous- ja yhteistyöjärjestö OECD:n toiminnasta vuosina 2008 – 2009* (dok.11985). Mukana keskustelussa oli myös EN:n ulkopuolisten OECD-maiden edustajia sekä Euroopan parlamentin jäseniä. Asiaa koskevassa ra-

portissa käsitellään kaikki OECD:n toiminnan osa-alueet. *Päätöslausemassa 1684 (2009)* yleiskokous asettuu tukemaan Chilen, Viron, Israelin, Venäjän ja Slovenian täysjäsenyyttä järjestössä ja toivoo jäsenyyshankkeiden etenevän. Yleiskokous pitää tärkeänä myös Brasilian, Kiinan, Intian, Indonesian ja Etelä-Afrikan osallistumista järjestön työhön erilaisten yhteistyöohjelmien kautta ja liittymistä jäseneksi myöhemmässä vaiheessa. Yhteistyön Kaakkois-Aasian maiden kanssa tulee myös olla prioriteetti OECD:lle. Yleiskokous painottaa kuitenkin, että demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen tulisi olla keskeinen kriteeri kandidaattien jäsenyysselvityksestä päätettäessä.

3.4.3 Historia, politiikka sekä kulttuurikysymykset

Lähihistorian tapahtumien esille nostaminen poliittiseen keskusteluun kansainvälisissä järjestöissä on lisääntynyt viime vuosina. EN:n yleiskokouksessa on aikaisempina vuosina käsiteltytaistelua natsi-ideologian elpymistä vastaan, tarve Francon hallinnon ja totalitaaristen kommunististen hallitusten kansainväliseen tuomitsemiseen sekä lähihistorian ääriilmiöitä. Vuonna 2008 keskusteltiin totuuskomissioiden kokemuksista. Oikeudellinen komitea valmistelee paraikaa raporttia Ukrainan nälänhädästä (holodomor).

EN:n päämääränä on luoda läheisempi yhteys sen jäsenvaltioiden väliselle yhteistyölle sellaisten ihanteiden ja periaatteiden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi, jotka ovat niiden taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseksi. Euroopan historia on myös sotien ja konfliktien historiaa. Monien sotien ja merkittävien historiallisten tapahtumien ikuistamiseksi on pystytetty erilaisia muistomerkkejä. Erilaisiin historiallisiin käsityksiin pohjautuvien muistomerkkien ja niiden taustojen tunteminen edistää maiden välistä ymmärrystä.

Yleiskokous keskusteli tammikuussa erityisesti entisessä Itä-Euroopassa puhuttaneesta aiheesta eli *suhtautumisesta erilaisiin historiallisiin käsityksiin pohjautuviin muistomerkkeihin* (dok.11746). Raportissa todetaan totalitaaristen hallitusten ja 1900-luvun sotien jättäneen Eurooppaan lukuisia hautoja ja muistomerkkejä, joihin suhtautuminen vaihtelee riippuen historiallisesta tulkinasta. Viime vuosina useita muistomerkkejä on

siirretty tai tuhottu, erityisesti entisissä neuvostotasavalloissa. Samalla uusia, usein kiistanalaisia muistomerkkejä on pystytetty vanhojen tilalle, aiheuttaen poliittisia riitoja niin valtioiden sisällä kuin välillä. *Päätöslauselmassa 1652 (2009)* yleiskokous toteaa lopullisen päätöksen muistomerkkien kohtalosta olevan sillä valtiolla, jonka alueella muistomerkki sijaitsee. EN:n jäsenvaltioiden tulisi siitä huolimatta käydä syvällistä keskustelua kyseisten muistomerkkien historiallisesta taustasta ja niiden merkityksestä yhteiskuntansa eri osille. Yleiskokous muistuttaa jäsenvaltioita, että hautamuistomerkkien kohtelusta on olemassa useita kansainvälisiä ja bilateraalaisia sopimuksia. Hyviä käytäntöjä koskien asianosaisten toisten valtioiden konsultointia ennen ulkomaisten sotilaiden tai sodan uhrien hautojen siirtämistä tulisi kehittää myös olemassa olevien sopimusten ulkopuolella. *Suosituksessa 1859 (2009)* yleiskokous kiinnittää jäsenmaiden huomiota EN:n museoihin, historiaan ja kulttuuriperintöön liittyvään toimintaan, ja kehottaa EN:n jäsenvaltioita antamaan toiminnalle täyden tukensa. Yleiskokouksen mukaan EN:n tehtävänä on jatkaa jäsenvaltioiden yhteistä muistia muovaavien toimien tukemista. EN:n tulisi pyrkiä helpottamaan historioitsijoiden ja muiden asiantuntijoiden välistä rakentavaa ja avointa dialogia kiistanalaisista historiallisista kysymyksistä sekä muistomerkkien kohtalosta. Tämän vuoksi yleiskokous kehottaa EN:n ministerineuvostoa järjestämään kansainvälisiä konferensseja aiheesta, luomaan eurooppalaisen asiantuntijakeskuksen, jonka tehtävänä on tukea jäsenvaltioita muistomerkkien historiallisessa ja arkeologisessa tutkimuksessa. Yleiskokous esittää perustettavaksi eurooppalaista tietokantaa sota-haudoista ja muistomerkeistä EN:n alueella.

Vuoden 1954 Euroopan kulttuuriyleissopimuksen johdannossa korostetaan muiden maiden historian ja kulttuurin tuntemuksen ja opiskelu merkitys. Siinä kehoitetaan mm. jäsenmaita rohkaisemaan kansalaistensa piirissä muiden maiden kielten, historian ja kulttuurin opintojen harjoittamista. Historian opetuksen ja oppimateriaalin kehittäminen on ollut EN:n kulttuuri- ja koulutusohjelmien tärkeä osa järjestön perustamisesta lähtien.

Moninäkökulmaisen *historian opetuksen merkitys korostuu erityisesti konfliktin ja post-konfliktialueilla*. Yleiskokouksen aiheita koskevan raportin

(dok.11919) mukaan historian opetus voi tukea rauhan ja sovinnon aikaansaamista sekä suvaitsevaisuutta ja ymmärtämystä konfliktialueilla ja konfliktista toipuvilla alueilla. Moninäkökulmainen opetus rohkaisee oppilaita kunnioittamaan moninaisuutta ja kulttuurieroja. *Suosituksessa 1880 (2009)* yleiskokous kehottaa EN:n ministerineuvostoa jatkamaan tukeaan EN:n työlle konflikti ja postkonfliktialueilla, esimerkiksi liittyen koulukirjojen ja oppaiden laadintaan ja opettajakoulutuksen kehittämiseen. Yleiskokous esittelee suosituksessa myös useita toimenpiteitä, joilla Euroopan kulttuurisopimuksen allekirjoittajat voivat kehittää historian opetustaan.

Historian lisäksi muiden maiden kulttuurin tuntemuksella on ymmärrystä edistävä vaikutus. *Kulttuurin opetusta ja kulttuurillisen tiedon, luovuuden ja kulttuurien välisen ymmärryksen edistämistä koulutuksen kautta* koskevassa raportissa (dok.11989) muistutetaan, että kulttuuriopintojen, esimerkiksi taideaineiden kautta on mahdollista edistää oppilaiden keskinäistä kunnioittamista, suvaitsevuutta, kulttuurien välistä ymmärrystä, ryhmätyötaitoja ja muita sosiaalisia taitoja, kuten luovuutta, henkistä kehitystä ja innovaatiotaitoja. *Suosituksessa 1884 (2009)* yleiskokous painottaa, että kulttuuri- ja taideaineiden tulisi olla olennainen osa peruskoulutusta ja valtioiden tulisi tukea erityisesti vähäosaisten, vähemmistö- ja siirtolaistaustaisten nuorten mahdollisuuksia kouluttautua ja opiskella myös taideaineita.

3.5 Euroopan neuvoston ulkosuhteet

EN:n ulkosuhteet muodostuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen kanssa sekä ulkoeurooppalaisten valtioiden kanssa. EN:llä on kirjallisia yhteistyösopimuksia mm. OECD:n, EBRD:n ja ETYJ:n yleiskokouksen kanssa. Yleiskokous keskustelee kerran vuodessa OECD:n ja EBRD:n toiminnasta ao. järjestöjen toiminnasta. Keskusteltuihin osallistuvat ao. järjestöjen johtajat.

Valko-Venäjä on ainoa eurooppalainen valtio, jonka kanssa EN:llä ei ole virallisella tasolla yhteistyötä. Vuoropuhelua kuitenkin kehitetään jatkuvasti.

Perussäännön mukaan EN:n jäseneksi voi tulla eurooppalainen valtio. EN:n ministerikomitea voi myöntää tarkkailija-aseman sellaisille maille,

jotka kunnioittavat EN:n perusperiaatteita. Parlamentarisella yleiskokouksella on itsenäinen oikeus myöntää mahdollisille jäsenvaltioille (siis eurooppalaisille valtioille) erityisvierasaseman status (*Special guest status*) sekä muille valtioille tarkkailija-asema. Tällä hetkellä yleiskokous harkitsee erityisvierasaseman palauttamista Valko-Venäjälle. Yleiskokouksen tarkkailijamaat ovat Israel (1957), Kanada (1997) ja Meksiko (1999).

EN:n yksi tavoitteista on edistää demokratiaa, oikeusvaltioperiaatteita ja ihmisoikeuksia myös sen alueen ulkopuolella, erityisesti naapurivaltioissa. Euroopan *lähialuemaat*, erityisesti Välimeren alueen valtiot ja ovat pitkään osoittaneet kiinnostuksensa EN:n toimintaan nimenomaan ihmisoikeusosalalla. Yleiskokouksella on jo aiemmin ollut työkontaktit mm. Algeriaan, Kazakstaniin, Marokkoon ja Tunisiaan, samoin kuin Palestiinan lainsäädäntöelimeen. Näistä monet ovat ilmaisseet toiveen yhteistyön lisäämisestä ja pysyvemmän ja virallisemmän yhteistyöstatukseen perustamisesta.

Yleiskokous hyväksyi kesäkuun istunnossa raportin (dok.11913), jolla ehdotetaan *perustettavaksi yleiskokoukseen uusi yhteistyöstatus, ns. demokraatikumppanuus*, jota tarjotaan EN:n naapurivaltioiden parlamenteille, mikäli nämä sitoutuvat tunnustamaan ja edistämään EN:n arvoja, lupaavat pyrkiä järjestämään vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit, lopettamaan kuolemantuomio ja edistämään naisten tasa-arvoista osallistumista politiikkaan. Uusi status mahdollistaa Välimeren etelärannan, Lähi-idän ja Keski-Aasian maiden parlamenteille parlamentaarikkovaltuuskuntien lähettämisen yleiskokouksen istuntoihin ja osallistumisen muuhun työhön. Kumppanuusmaiden edustajille myönnettäisiin oikeus osallistua keskusteluihin, muttei äänestyksiin (*päätöslauselma 1680 (2009)*).

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunnoissa käsitellään säännöllisesti myös EN:n *ulkopuolisten valtioiden ihmisoikeustilannetta*. Käsitely tapahtuu joko normaalin raportointimenettelyn tai kiireellisen menettelyn kautta. Kiireellistä menettelyä noudatetaan, kun jonkun valtion ihmisoikeus- tai demokratiatilanne nousee äkillisesti ajankohtaiseksi, esimerkiksi sodan tai konfliktin kautta. Kertomusvuonna kesäkuun istunnon agendalle nousi kiireellisen menettelyn kautta *Iran*, jossa järjestettiin 12.6.2009 presidentinvaalit. Syy keskustelulle

olivat vaalitulosten julkistamisen jälkeen alkaneet opposition protestit ja Iranin viranomaisten toiminta mielenosoittajia kohtaan. Mielenosoitukset puhkesivat sen jälkeen, kun vaalitulos, jonka mukaan istuva presidentti Mahmudin Ahmadi-nejad voitti vaalit, julkistettiin. Protestoijat syytivät viranomaisia vaalituloksen vääristelystä ja vaativat äänten uudelleen laskentaa. Tuloksen siunasivat kuitenkin Iranin islamilaisen tasavallan perustuslakia valvova valvojenneuvosto sekä Iranin korkein johtajan Ali Khomeini. Viranomaiset ovat pyrkineet tukahduttamaan mielenosoitukset voimankäytöllä. Tänä aikana vähintään 400 henkilöä on pidätetty. *Päätöslauselmassa 1678 (2009) tilanne Iranissa* (dok. 11968) yleiskokous tuomitsee Iranin viranomaisten voiman ja väkivallan käytön rauhallisesti mieltään osoittavia kohtaan maan ihmisoikeussitoumusten ja demokratian periaatteiden vastaisina. Yleiskokous kehottaa Iranin hallintoa vapauttamaan mielenosoitusten aikana vangitut henkilöt samoin kuin vangittuina olevat poliitikot ja journalistit, kunnioittamaan sanan-, ilmaisun- ja lehdistönvapautta, lopettamaan internetin ja mobiilipalveluiden häirintä sekä antamaan ulkomaisille ja kotimaisille toimittajille työrauhan. Irania kehoitetaan myös järjestämään uskottava ja itsenäinen tutkimus väitetyistä vaaliepäselyistä ja vastaamaan positiivisesti Yhdysvaltojen uuden hallinnon kädenojennukseen. Yleiskokous toteaa olevan hyvät perusteet uskoa, että vaalitulos olisi vääristelty. Tätä todistaa Ahmadinejadin julistaminen vaalien voittajaksi jo ennen ääntenlaskun päättymistä. Kolme hävinnyttä ehdokasta on nostonut esiin useita toimia, joilla on rikottu Iranin vaalilakia. Yhteensä 646 valitusta ongelmasta on jätetty. Opposition vaalivalvojen pääsy tietyille äänestyspaikoille ja seuraamaan ääntenlaskentaa on estetty. Nämä väitteet tulisi tutkia.

Iranin tilanne on ollut esillä yleiskokouksessa aiemminkin, yleensä liittyen sen ydinohjelmaan. Yleiskokous on painottanut ainoan tien kestäväan rauhaan ja vakauteen Iranissa olevan demokratia, ihmisoikeuksien kunnioitus ja oikeusvaltio. Yleiskokous tuomitsee Iranin koko Lähi-idän alueelle epävakautta luovan toiminnan, kuten terrorismin tukeminen, provokatiiviset lausunnot, kieltäytymisen tunnustamasta Israelia ja holokaustin kieltämisen.

Kertomusvuonna yleiskokous pohti myös par-

lamenttien roolia kehitysavun ja hyvän hallinnon tukemisessa Afrikassa (dok.11636). Afrikan uusi kumppanuusohjelma eli NEPAD (*New partnership for Africa's Development*) on 15 Afrikan valtioiden johtajan vuonna 2001 lanseeraama aloite rauhan, turvallisuuden, demokratian ja hyvän hallinnon edistämiseksi ja Afrikan unionin sosioekonomisten tavoitteiden sekä YK:n Millennium-tavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Huono hallinto, resurssien haaskaus ja korruptio ovat usein estäneet kestäväen taloudellisen kasvun ja oikeudenmukaisen sosiaalisen kehityksen Afrikassa. NEPAD:in perustajat tunnustavat hyvän ja vastuullisen hallinnon olevan avainasemassa Afrikan kehityksen haasteisiin vastattaessa. Tästä syystä tärkeässä asemassa on ns. *African Peer Review Mechanism* (APRM) jonka tarkoituksena on kehittää siihen osallistuvien maiden hallintoa. On olemassa laaja yhteisymmärrys siitä, ettei NEPAD:ia, APRM:ää ja hyvän hallinnon tavoitteita voida toteuttaa ilman parlamentaarista järjestelmää ja parlamentin vahvistettua roolia. Parlamentit sen kumminkin Afrikassa kuin Euroopassakaan eivät kuitenkaan ole osallisina NEPAD:issa tai edes riittävässä määrin informoituja siitä. *Parlamenttien aktivointia Afrikan kehittämiseksi koskevassa päätöslauselmassa 1656 (2009)* yleiskokous antaa tukensa parlamentaarikoiden roolin vahvistamiselle NEPAD:n valvonnassa ja toimeenpanossa ja kehottaa Euroopan ja Afrikan parlamentteja seuraamaan kehityspolitiikkaa ja siihen liittyviä mekanismeja ja täten varmistamaan politiikan johdonmukaisuus ja hyvä hallinnointi. Parlamenttien tulisi myös seurata, että kehitysapua myönnetään ja käytetään hallitusohjelman mukaisella tavalla. Yleiskokouksen mukaan Euroopan ja kehitysmaiden parlamenttien välistä yhteistyötä ja keskinäistä dialogia kehitysyhteistyön tukemiseksi ja hyvän hallinnon edistämiseksi tulisi vahvistaa.

Toinen osa EN:n ulkosuhteista muodostuu yhteistyöstä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa. EN on harjoittanut yhteistyötä YK:n ja sen alajärjestöjen kanssa perustamisensa lähtien, ja

myös seurannut YK:n kehitystä ja uudistustyötä. Lokakuun istunnossa yleiskokous keskusteli *YK:n nykytilanteesta ja uudistusprosessista* (dok.12018). Raportissa yleiskokous toteaa YK:n onnistuneen päätehtävässään, eli uuden maailmansodan syttymisen estämisessä, sekä onnistunut erityisesti kylmän sodan päätyttyä vähentämään konfliktien määrää ja niiden kuolonuhrien määrää maailmassa. Huolimatta monista saavutuksista rauhan ja turvallisuuden säilyttämisessä, uudistuksia tarvitaan YK:n demokraattisuuden, läpinäkyvyyden ja tehokkuuden parantamiseksi. *Päätöslauselmassa 1688 (2009)* yleiskokous antaa tukensa erityisesti edellisen pääsihteerin Kofi Annanin pyrkimyksille edistää järjestön kattavaa uudistusta, mutta samalla pahoittelee, ettei ehdotusta järjestön demokraattisuuden parantamiseksi ole tehty. Yleiskokous toistaa kantansa, jonka mukaan YK:lle tulisi perustaa parlamentaarinen ulottuvuus järjestön kansanvaltaisuuden lisäämiseksi. Globalisaatio ja sen aiheuttama tarve globaalille hallinnolle on tehnyt asiasta entistä tärkeämmän. YK:n kaltaisen järjestön toiminnan tulee perustua demokratian periaatteille. YK:n instituutioiden uudistuksen tulisi tähdätä YK:n yleiskokouksen roolin ja valan palauttamiseen. Sen tulee olla YK:n päätökset tekevä elin. Yleiskokouksen roolia voitaisiin myöhemmin vahvistaa lisäämällä parlamenttien edustusta yleiskokouksessa. Mitä tulee YK:n turvallisuusneuvoston uudistukseen, joka on ollut uudistuksen vaikein osa, yleiskokous tukee Ranskan ja UK:n ehdotusta siirtymäkaudesta, joka voi ratkaista umpikujan ajautuneet neuvottelut. Siirtymäkauden ajaksi turvallisuusneuvostoon perustettaisiin uusi, pidempiaikaisten vaihtuvien jäsenten kategoria. Lisäksi yleiskokous kehottaa neuvottelijoita pyrkimään kehittämään turvallisuusneuvoston työtapoja avoimempaan ja läpinäkyvämpään suuntaan. EN:n jäsenvaltioiden tulisi yleiskokouksen mielestä myös saavuttaa yhteinen kanta paitsi edellä mainituista kysymyksistä, myös veto-oikeuden käytön kieltämisestä turvallisuusneuvostossa, kun kyse on vakavista ja laajoista ihmisoikeusloukkauksista.

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA
VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN

Puheenjohtaja
Sinikka HURSKAINEN
(sd)

Varapuheenjohtaja
Antti KAIKKONEN
(kesk)

JÄSENET

Sirpa ASKO-SELJAVAARA
(kok)

Kimmo SASI
(kok)

Markku LAUKKANEN
(kesk)

VARAJÄSENET

Reijo KALLIO
(sd)

Krista KIURU
(sd)

Juha KORKEAOJA
(kesk)

Jaakko LAAKSO
(vas)

Tuulikki UKKOLA
(kok)

SIHTEERISTÖ

Gunilla CARLANDER, kansainvälisten asiain neuvos
valtuuskunnan sihteeri
Maria KURIKKALA, kansainvälisten asiain sihteeri
valtuuskunnan apulaissihteeri
Riitta KONTINEN, osastosihteeri
valtuuskunnan avustaja

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN
JÄSENYYDET KOMITEOISSA VUODEN 2007 EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN

Pysyvä komitea <i>Standing Committee</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen Antti KAIKKONEN, varajäsen
Poliittinen komitea <i>Political Affairs Committee</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen Antti KAIKKONEN, varajäsen
Lähi-itää käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Middle East</i>	Antti KAIKKONEN, jäsen
Ei-jäsenmaiden suhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on External Relations</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen
Valko-Venäjä alakomitea <i>Sub-Committee on Belarus</i>	Sinikka HURSKAINEN, puheenjohtaja
Konfliktien ehkäisyä käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Conflict Prevention through Dialogue and reconciliation</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen
Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea <i>Committee on Legal Affairs and Human Rights</i>	Kimmo SASI, jäsen. Jaakko LAAKSO, varajäsen.
Ihmisoikeus-alakomitea <i>Sub-Committee on Human Rights</i>	Kimmo SASI, jäsen
Rikollisuutta ja terrorismin vastaista toimintaa käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Crime Problems and Fight Against terrorism</i>	Jaakko LAAKSO, jäsen
Vähemmistöjen oikeuksia käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	Kimmo SASI, jäsen Jaakko LAAKSO, varajäsen
Ihmisoikeustuomioistuimen tuomarien valintaa käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on the Election of Judges to the European Court of Human Rights</i>	Kimmo SASI, varajäsen (PPE/DC)
Talous- ja kehityskomitea <i>Committee on Economic Affairs and Development</i>	Antti KAIKKONEN, jäsen Kimmo SASI, varajäsen
Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea <i>Sub-committee on International Economic Relations</i>	Kimmo SASI, jäsen
Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea <i>Social, Health and Family Affairs Committee</i>	Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen. Tuulikki UKKOLA, varajäsen
Lasten asiain alakomitea <i>Sub-committee on Children</i>	Tuulikki UKKOLA, jäsen
Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja työllisyysasiain alakomitea <i>Sub-Committee on the European Social Charter and Employment</i>	Tuulikki UKKOLA, jäsen Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen

Väestö-, siirtolais- ja pakolaiskomitea <i>Committee on Migration, Refugees and Demography</i>	Reijo KALLIO, jäsen Jaakko LAAKSO, varajäsen
Siirtolais-alakomitea <i>Sub-Committee on Migration</i>	Jaakko LAAKSO, jäsen
Pakolais-alakomitea <i>Sub-Committee on Refugees</i>	Jaakko LAAKSO, jäsen
Väestö-alakomitea <i>Sub-Committee on Population</i>	Reijo KALLIO, jäsen
Kulttuuri, tiede- ja koulutuskomitea <i>Committee on Culture, Science and Education</i>	Markku LAUKKANEN, jäsen Sinikka HURSKAINEN, varajäsen
Kulttuuriperinnön alakomitea <i>Sub-Committee on Cultural Heritage</i>	Sinikka HURSKAINEN, jäsen
Media-alakomitea <i>Sub-Committee on the Media</i>	Markku LAUKKANEN, varapuheenjohtaja Sinikka HURSKAINEN, jäsen
Nuoriso- ja Urheiluasiain alakomitea <i>Sub-Committee on Youth and Sport</i>	Markku LAUKKANEN, jäsen
Ympäristö-, maatalous- ja paikallishallintokomitea <i>Committee on Environment, Agriculture and Local and Regional Authorities</i>	Juha KORKEAOJA, varapuheenjohtaja Reijo KALLIO, varajäsen
Ympäristö- ja kestävän kehityksen alakomitea <i>Sub-Committee on Sustainable Development</i>	Juha KORKEAOJA, jäsen
Maatalous- ja elintarvike alakomitea <i>Sub-Committee on Agriculture and Food</i>	Juha KORKEAOJA, jäsen
Tasa-arvoasiain komitea <i>Committee on Equal Opportunities for Women and Men</i>	Krista KIURU, jäsen Sirpa ASKO-SELJAVAARA, varajäsen
Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea <i>Sub-Committee on Violence against Women</i>	Sirpa ASKO-SELJAVAARA, jäsen
Ihmiskauppa-alakomitea <i>Sub-Committee on trafficking in human beings</i>	Krista KIURU, jäsen
Tasa-arvoinen osallistuminen päätöksenteossa - alakomitea <i>Sub-Committee on equal participation of women and men in decision-making</i>	Krista KIURU, jäsen
Menettelytapasääntökomitea <i>Committee on Rules of Procedure and Immunities</i>	-
Jäsenmaiden jäsenyyssveloitteiden valvontakomitea <i>Honouring of Obligations and Commitments by Member States</i>	Sinikka HURSKAINEN (SOC) Jaakko LAAKSO (UEL) Kimmo SASI (EPP/DC)

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN VUONNA 2009 HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1 Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

- Päätöslauselma 1642 (2009) Vammaisten oikeudet ja täysi osallistuminen yhteiskunnan toimintaan (dok. 11694)
- Päätöslauselma 1643 (2009) Päätöslauselmien 1609 (2008) ja 1620 (2008) täytäntöönpano Armeniassa (dok. 11786)
- Päätöslauselma 1644 (2009) Yhteistyö kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) kanssa (dok. 11722)
- Päätöslauselma 1645 (2009) Kuchman hallinnon aikana tapahtuneiden korkeiden viranhaltijoihin kohdistuvien rikosten selvittäminen Ukrainassa – esimerkkinä Gongadzen tapaus (dok. 11686)
- Päätöslauselma 1646 (2009) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ehdokkaiden nimeäminen ja valinta (dok. 11767)
- Päätöslauselma 1647 (2009) Päätöslauselma 1633 (2008) Georgian ja Venäjän välisen sodan seuraukset ja sen seuranta (dok. 11800)
- Päätöslauselma 1648 (2009) Georgian ja Venäjän välisen sodan humanitaariset seuraukset (dok. 11789)
- Päätöslauselma 1649 (2009) Kipua lievittävä hoito: malli innovatiiviselle terveys- ja sosiaalipolitiikalle (dok. 11758)
- Päätöslauselma 1650 (2009) Albanian uuden parlamenttivaltuuskunnan valtakirjojen kyseenalaistaminen menettelytapaperustein (dok. 11809)
- Päätöslauselma 1651 (2009) Kansainvälisen talouskriisin vaikutuksista (dok. 11807)
- Päätöslauselma 1652 (2009) Suhtautuminen erilaisiin historiallisiin käsityksiin pohjautuviin muistomerkkeihin (dok. 11746)
- Päätöslauselma 1653 (2009) Elektroninen demokratia (dok. 11783)
- Päätöslauselma 1654 (2009) Naisiin kohdistuvat murhat (dok. 11781)
- Päätöslauselma 1655 (2009) Ympäristön aiheuttama maahanmuutto ja pakolaisuus (dok. 11785)
- Päätöslauselma 1656 (2009) Parlamentaarikoiden mobilisoiminen Afrikan kehittämiseksi (dok. 11636)
- Päätöslauselma 1657 (2009) Euroopan neuvoston vastaus mellakoihin Euroopan kaupungeissa: mitä niistä on opittu (dok. 11685)
- Päätöslauselma 1658 (2009) Ministerikomitealle esitetyt kysymykset (dok. 11821)
- Päätöslauselma 1659 (2009) Ihmisoikeuksien suojeleminen hätä- ja poikkeustilojen aikana (dok. 11858)
- Päätöslauselma 1660 (2009) Ihmisoikeuksien puolustajien tilanne järjestön jäsenmaissa (dok. 11841)
- Päätöslauselma 1661 (2009) Jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattaminen Serbiassa (dok. 11701)
- Päätöslauselma 1662 (2009) Sukupuoleen perustuvien ihmisoikeusloukkausten, kuten naisten ja tyttöjen kaappaukset, vastustaminen (dok. 11784)
- Päätöslauselma 1663 (2009) Naiset vankilassa (dok. 11619)
- Päätöslauselma 1664 (2009) Georgian ja Venäjän välisen sodan humanitaariset seuraukset: päätöslauselman 1648 (2009) seuranta (dok. 11859)
- Päätöslauselma 1665 (2009) Euroopan neuvoston pääsihteerin valintaprosessi (dok. 11877)

- Päätöslauselma 1666 (2009) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Moldovassa (dok.11878)
- Päätöslauselma 1667 (2009) Ruoan ja polttoaineen viljely (dok.11790)
- Päätöslauselma 1668 (2009) Rypäleaseiden kielto (dok. 11909)
- Päätöslauselma 1669 (2009) Tämän päivän tyttöjen – tulevien naisten oikeudet (dok.11877)
- Päätöslauselma 1670 (2009) Naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta aseellisten konfliktien yhteydessä (dok.11916)
- Päätöslauselma 1671 (2009) Tilanne Valko-Venäjällä (dok.11939)
- Päätöslauselma 1672 (2009) Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (ERBD) toiminta vuonna (dok.11938)
- Päätöslauselma 1673 (2009) Kansainvälisen finanssikriisin seurauksista kansainvälisille talousinstituutioille (dok.11944)
- Päätöslauselma 1674 (2009) Ukrainan valtuuskunnan valtakirjojen kyseenalaistaminen asiaperustein (Rule 9 of the Assembly's Rules of Procedure) (dok.11963)
- Päätöslauselma 1675 (2009) Ihmisoikeuksien tila Euroopassa: rankaisemattomuuden poistaminen (dok.11934)
- Päätöslauselma 1676 (2009) Ihmisoikeuksien tila Euroopassa ja yleiskokouksen monitoroinnin kehittäminen (dok.11941)
- Päätöslauselma 1677 (2009) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Armeniassa (dok.11962)
- Päätöslauselma 1678 (2009) Iranin tilanne (dok.11968)
- Päätöslauselma 1679 (2009) Ydinenergia ja kestävä kehitys (dok.11914)
- Päätöslauselma 1680 (2009) Demokratiakumppanuus-statusen perustaminen yleiskokoukseen (dok.11913)
- Päätöslauselma 1681 (2009) Taistelu kunniamurhia vastaan (dok.11943)
- Päätöslauselma 1682 (2009) Ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet (dok.12002)
- Päätöslauselma 1683 (2009) Georgian ja Venäjän välinen sota: tilanne yhden vuoden jälkeen (dok.12010)
- Päätöslauselma 1684 (2009) OECD:n toiminta vuosina 2008 – 2009 (dok.11985)
- Päätöslauselma 1685 (2009) Väitteet rikosoikeusjärjestelmään kohdistuvasta poliittisesta häirinnästä EN:n jäsenvaltioissa (dok.11993)
- Päätöslauselma 1686 (2009) Moldovan uuden parlamenttivaltuuskunnan valtakirjojen kyseenalaistaminen menettelytapaperustein (dok.12044)
- Päätöslauselma 1687 (2009) Venäjän valtuuskunnan valtakirjojen kyseenalaistaminen asiaperustein (dok.12045)
- Päätöslauselma 1688 (2009) YK:n reformi ja EN:n jäsenvaltiot (dok.12018)
- Päätöslauselma 1689 (2009) Euroopan neuvoston tulevaisuus 60 vuoden kokemuksen perusteella (dok. 12017)
- Päätöslauselma 1690 (2009) Jäsenvelvoitteiden ja – sitoumusten noudattaminen Monacossa (dok.12012)
- Päätöslauselma 1691 (2009) Naisten raiskaudet; ml. raiskaudet avioliitossa (dok.12013)
- Päätöslauselma 1692 (2009) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Moldovassa: päätöslauselman 1666 (2009) seuranta (dok.12001)
- Päätöslauselma 1693 (2009) Vesi: strateginen haaste Välimeren alueelle(dok.12004)
- Päätöslauselma 1694 (2009) Kohti uutta valtamerihallintoa (dok.12005)
- Päätöslauselma 1695 (2009) EN:n jäsenvaltioiden tekemien turvapaikkapäätösten laadun ja johdonmukaisuuden parantaminen (dok.11990)
- Päätöslauselma 1696 (2009) Euroopan diasporien sitouttaminen: tarve kansallisille ja kansainvälisille ratkaisuille (dok.12076)
- Päätöslauselma 1697(2009) Maahanmuuttajanaisten suurempi riski joutua kotiväkivallan uhriksi(dok.11991)
- Päätöslauselma 1698 (2009) Parannukset yleiskokouksen toimintaa koskeviin säännöksiin(dok.12071)
- Päätöslauselma 1699 (2009) Yleiskokouksen päätöslauselman 1600 (2008) "EN ja tarkkailijamaat: nykytila ja tulevaisuus" ja muiden asiaa koskevien tekstien proseduuralliset vaikutukset (dok.12072)

3.2 Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 1854 (2009)	Vammaisten oikeudet ja täysi osallistuminen yhteiskunnan toimintaan (dok.11694)
Suositus 1855 (2009)	Audiovisuaalisten mediapalveluiden sääntelystä (dok.11775)
Suositus 1856 (2009)	Kuchman hallinnon aikana tapahtuneiden korkeiden viranhaltijoihin kohdistuvien rikosten selvittäminen Ukrainassa – esimerkkinä Gongadzen tapaus (dok.11686)
Suositus 1857 (2009)	Georgian ja Venäjän välisen sodan humanitaariset seuraukset (dok.11789)
Suositus 1858 (2009)	Yksityisten sotilas- ja turvallisuusalan yritysten levittäytyminen viranomaisten reviirille (dok.11787).
Suositus 1859 (2009)	Suhtautuminen erilaisiin historiallisiin käsityksiin pohjautuviin muistomerkkeihin (dok.11746)
Suositus 1860 (2009)	Elektroninen demokratia (dok.11783)
Suositus 1861 (2009)	Naisiin kohdistuvat murhat (dok.11781)
Suositus 1862 (2009)	Ympäristön aiheuttama maahanmuutto ja pakolaisuus (dok.11785)
Suositus 1863 (2009)	Ympäristö ja terveys: ympäristön aiheuttamien terveysriskien parempi ehkäisy (dok.11788).
Suositus 1864 (2009)	Lasten osallisuuden lisääminen heitä koskevassa päätöksenteossa (dok.11615)
Suositus 1865 (2009)	Ihmisoikeuksien suojele hätä- ja poikkeustilojen aikana (dok. 11858).
Suositus 1866 (2009)	Ihmisoikeuksien puolustajien tilanne järjestön jäsenmaissa (dok.11841)
Suositus 1867 (2009)	Jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten noudattaminen Serbiassa (dok.11701)
Suositus 1868 (2009)	Sukupuoleen perustuvien ihmisoikeusloukkausten, kuten naisten ja tyttöjen kidnappaukset, vastustaminen (dok. 11784)
Suositus 1869 (2009)	Georgian ja Venäjän välisen sodan humanitaariset seuraukset: päätöslauselman 1648 (2009) seuranta (dok.11859)
Suositus 1870 (2009)	EN:n jäsenvaltioiden köyhille valtioille antaman talousavun suojele ns. korppikotkarahastoilta (vulture funds) (dok. 11862)
Suositus 1871 (2009)	Rypäleasideiden kielto (dok.11909)
Suositus 1872 (2009)	Tämän päivän tyttöjen – tulevien naisten oikeudet (dok.11877)
Suositus 1873 (2009)	Naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta aseellisten konfliktien yhteydessä (dok.11916)
Suositus 1874 (2009)	Tilanne Valko-Venäjällä (dok.11939)
Suositus 1875 (2009)	Ukrainan valtuuskunnan valtakirjojen kyseenalaistaminen asiaperustein (dok.11963)
Suositus 1876 (2009)	Ihmisoikeuksien tila Euroopassa: rankaisemattomuuden poistaminen (dok.11934)
Suositus 1877 (2009)	Euroopan unohdetut: pitkän ajan pakolaisten oikeuksien suojele (dok.11942)
Suositus 1878 (2009)	Yleisradiotoiminnan rahoitus (dok.11848)
Suositus 1879 (2009)	Uudistuva energia ja ympäristö (dok.11918)
Suositus 1880 (2009)	Historian opetusta konflikti- ja post-konfliktialueilla koskevassa raportissa (dok.11919).
Suositus 1881 (2009)	Taistelu kunniamurhia vastaan (dok.11943)
Suositus 1882 (2009)	Alaikäisille sopivien internet- ja verkkopalveluiden edistäminen (dok.11924)
Suositus 1883 (2009)	Ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet (dok.12002)
Suositus 1884 (2009)	Kulttuurin opetusta ja kulttuurillisen tiedon, luovuuden ja kulttuurien välisen ymmärryksen edistäminen koulutuksen kautta (dok.11989)

Suositus 1885 (2009)	Luonnos Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjaksi oikeudesta terveen ympäristöön (dok.12003)
Suositus 1886 (2009)	Euroopan neuvoston tulevaisuus 60 vuoden kokemuksen perusteella (dok.12017)
Suositus 1887 (2009)	Naisten raiskaukset; ml. raiskaukset avioliitossa (dok.12013)
Suositus 1888 (2009)	Kohti uutta valtamerihallintoa (dok.12005)
Suositus 1889 (2009)	EN:n jäsenvaltioiden tekemien turvapaikkapäätösten laadun ja johdonmukaisuuden parantaminen (dok.11990)
Suositus 1890 (2009)	Euroopan diasporien sitouttaminen: tarve kansallisille ja kansainvälisille ratkaisuille (dok. 12076)
Suositus 1891 (2009)	Maahanmuuttajanaisten suurempi riski joutua kotiväkivallan uhriksi(dok.11991)
Suositus 1892 (2009)	EN:n panos eurooppalaisen korkean koulutuksen alueen kehittämiseksi (dok.11977)
Suositus 1893 (2009)	North-South centerin (European Center for Global Interdependence and Solidarity) toiminnan tulevaisuus (dok.12069)

3.3 Lausunnot

Lausunto 271 (2009)	Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 bis lisäpöytäkirja (dok.11864)
Lausunto 272 (2009)	Euroopan neuvoston budjetti vuodelle 2010 (dok.11911)
Lausunto 273 (2009)	Parlamentaarisen yleiskokouksen budjetti vuodelle 2010 (dok.11912)
Lausunto 274 (2009)	Ehdotus lisäpöytäkirjaksi Euroopan alueiden itsehallintoa koskevaan pöytäkirjaan (dok.11950)

**EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
ERITYISVIERAAT VUONNA 2009**

Valtioiden edustajat

<i>Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen</i>	<i>28.4.2009</i>
Espanjan pääministeri José Luis Rodríguez Zapatero	29.4.2009
Espanjan ulkoministeri Miguel Angel Moratinos	30.4.2009
Slovenian ulkoministeri Samuel Žbogar	22.6.2009
Irlannin presidentti Mary McAleese	23.6.2009
Slovenian pääministeri Borut Pahor	25.6.2009
Slovenian presidentti Danilo Türk	1.10.2009
Ranskan Eurooppaministeri Pierre Lellouche	1.10.2009

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

Kansainvälisen rikostuomioistuimen presidentti (ICC) Philippe Kirsch	27.1.2009
Parlamenttien välisen liiton (IPU) presidentti Theo-Ben Gurirab	22.6.2009
Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) presidentti Thomas Mirow	23.6.2009
Libanon-erityistuomioistuimen presidentti Antonio Cassese	24.6.2009
Amnesty Internationalin pääsihteeri Irene Khan	24.6.2009
Human Rights Watch Eurooppa- ja Keski-Aasian johtaja Holly Cartner	24.6.2009
YK:n pääsihteerin pakolaisten ihmisoikeuksien erityisedustaja Walter Kälin	24.6.2009
YK:n ilmastopanelin puheenjohtaja Rajendra Pachauri	29.9.2009
OECD:n pääsihteeri Angel Gurría	30.9.2009

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

<i>Perustajajäsenet (1949)</i>		6.11.1990	Unkari
		26.11.1991	Puola
Belgia		7.5.1992	Bulgaria
Tanska		14.5.1993	Viro
Ranska		14.5.1993	Liettua
Irlanti		14.5.1993	Slovenia
Italia		30.6.1993	Tsekki
Norja		30.6.1993	Slovakia
Luxemburg		7.10.1993	Romania
Alankomaat		10.11.1994	Andorra
Ruotsi		10.2.1995	Latvia
Iso-Britannia		13.7.1995	Albania
		13.7.1995	Moldova
9.8.1949	Kreikka	9.11.1995	Ukraina
7.3.1950	Islanti	9.11.1995	Makedonia
13.4.1950	Turkki	28.2.1996	Venäjä
13.7.1950	Saksa	6.11.1996	Kroatia
16.4.1956	Itävalta	27.4.1999	Georgia
24.5.1961	Kypros	25.1.2001	Armenia
6.5.1963	Sveitsi	25.1.2001	Azerbaidzhan
29.4.1965	Malta	24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina
22.9.1976	Portugali	3.4.2003	Serbia ja Montenegro
24.11.1977	Espanja	6.10. 2004	Monaco
23.11.1978	Liechtenstein	6.6.2006	Serbia
16.11.1988	San Marino	11.5.2007	Montenegro
5.5.1989	Suomi		

EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä Istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11. 1999	Meksiko

Juhlaistunto

**Suomen Euroopan neuvoston 20-vuotisjäsenyyden sekä
Euroopan neuvoston 60-juhlavuoden kunniaksi
Eduskunta, 18. toukokuuta 2009**

- 1 Tervetuliaissanat
Sinikka Hurskainen, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja
- 2 Tasavallan Presidentti Tarja Halosen tervehdys
- 3 Parlamentaarikkojen rooli eurooppalaisessa yhteistyössä
Lluís Maria de Puig, Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti
- 4 Oikeusvaltion kehitysnäkymiä
Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg
- 5 Suomi ja Euroopan neuvosto: 20 vuotta ihmisoikeuksia
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen jäsen Päivi Hirvelä
- 6 Euroopan neuvosto muutosvoimana Euroopassa
Komissaari Olli Rehn
Euroopan unionin komission laajentumisasioista vastaava jäsen

Mrs Sinikka Hurskainen
Chairman of the Finnish Delegation to the Council of Europe

Madam President of the Republic
Excellencies,
Distinguished guests,

It is great pleasure and honour for me, on behalf of the Finnish delegation to the Council of Europe to welcome you all to this Special Anniversary Session on the occasion of the 20th anniversary of Finland's accession to the Council of Europe and the 60th anniversary of the Council of Europe.

Twenty years ago, on the 5th of May 1989, Finland became the 23rd country to accede to the Council of Europe. Today the Council of Europe has 47 member countries and five observers, and has developed into a truly pan-European forum.

Before Finland's accession in 1989 the organisation was not however unknown for the Finnish political leadership, authorities or experts. I have recently received some new interesting information concerning the relations between Finland and the Council of Europe that I would like to share with you. In May 1948 the Congress of Europe was convened in The Hague and presided by Sir Winston Churchill. Finland was represented at this session by our former Minister of Foreign Affairs Mr Hjalmar Procopé.

In September 1963 the first Finnish parliamentarians attended a session of the Parliamentary Assembly in Strasbourg. Following an invitation by the Socialist and Christian-Democrat Political Groups of the Assembly, a Finnish ad hoc delegation of observers composed of three Members of Parliament Victor Procopé, Olavi Lindblom and Gunnar Henriksson visited Strasbourg. In concluding the debate in the Assembly, which was entitled 'General policy of the Council of Europe', Mr Petersen from Norway, raised the question of Finland obtaining observer status with the COE, before becoming a full member. Later that autumn in November 1963, the Deputy Secretary General, Mr Modinos, paid a courtesy visit to the Finnish Ambassador in Paris with regard to Finland's increased participation in certain COE activities and stressed the importance attached to developing relations with Finland despite political difficulties in respect of full membership. The possibility of sending parliamentary observers to the Assembly was raised, precedent of Israel.

Finland has thus in fact long before acceding to the Council of Europe taken part as observer in many committees and already signed many important conventions. The accession of Finland in 1989 marked, however, an important step in Finland's integration into European organisations, and also for the further development of our human rights standards and democracy. Finland's active participation in the Council of Europe's activities at its various levels has had an important impact for the development of our legislation and norms. This work also facilitated our accession into the European Union in 1995.

Ladies and gentlemen,

This Anniversary Session today is organised in connection with the meeting of the Economic Committee of the Council of Europe Parliamentary Assembly which finished its work in this same hall this afternoon. I am pleased to welcome the members of this Committee also to this Session.

The Council of Europe is known as the foremost defender of human rights and fundamental freedoms in Europe. Human rights, democracy and principles of rule of law are the basis upon which all the activities are developed, and these are the values and ideas that guide us in our daily work, whether it is in the steering committees of the Committee of Ministers, the committees of the Congress of Local and regional Authorities or in the Parliamentary Assembly. In Finland a great number of our most eminent experts in various fields take part in the work of the Council of Europe. I am very happy to see that so many of our Council of Europe experts are present here today.

I am proud to say that also the Finnish delegation to the Parliamentary Assembly of the Council of Europe has since the beginning been a very active delegation. The members have made interventions in

debates, tabled proposals and motions and prepared reports on many very different subjects. I am therefore pleased to see that many of the former members of the Finnish delegation are present here today.

Madam President, you were a very active member of the Finnish delegation to the Parliamentary Assembly in the early 1990s. Still today many remember the work that you did then as a member of the Finnish delegation. Many of the initiatives that you have launched are reality today. The monitoring of the commitments and obligations which all member countries are bound by, is today one of the most important activities of the Parliamentary Assembly. This activity has been developed on the basis of the motion that you made in 1993. Everyone in the Council of Europe knows the Halonen Order. You have also continued the work in this field as Minister of Foreign Affairs of Finland and today as President of the Republic of Finland. We parliamentarians, who today work in the Parliamentary Assembly, are proud to continue in your footsteps.

Address by President of the Republic Tarja Halonen

Madame Chair,
Mr President of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe,
Honourable Members of the Finnish Parliament and the Parliamentary Assembly,
Ladies and Gentlemen

It is a real pleasure to address this Special Anniversary Session commemorating the 60th anniversary of the Council of Europe and the 20th anniversary of the accession of Finland to the Council of Europe. I am happy that that you, Mr. de Puig, the President of the Council of Europe Parliamentary Assembly, and members of its Committee on Economic Affairs and Development are present here today.

The achievements of the Council of Europe have been impressive. The Council has contributed to making Europe a continent of human rights, democracy and rule of law. Our continent has changed in many ways in the past decades, but the core principles have guided and will to guide its nations.

This is also the time to look back at Finland's twenty years as a Member of the Council of Europe. Our country has greatly benefited from her membership. The Council has brought a whole new dimension to our foreign policy, based on shared values. For me personally and for many others, it has always been a great pleasure to participate in the work of the Council.

Twenty years is a long time. Finland's relationship with the Council of Europe, however, is much older. Since the early nineteen-sixties (in 1963) Finns started participating in expert meetings as observers. At the same time, also Members of the Finnish Parliament were invited to attend sessions of the Parliamentary Assembly. The first Council of Europe convention was ratified by Finland in 1970, and after that we adhered to many other conventions. These conventions have had a paramount importance for the development of our national legislation already before membership.

Ladies and Gentlemen,

The Parliamentary Assembly could be called the heart of the Council of Europe. It has the broadest political representation, and one can see it in the activities. The Finnish Parliament and the Members of Parliament have taken a particular interest in the work of the Assembly. I hope that they will continue their active engagement in its work.

The European Convention on Human Rights and the Court on Human Rights are the cornerstones of legality in Europe. The Court must have the provisions to effectively fulfil its tasks and keep the complaints mechanism a credible instrument. However, we must remember that proper implementation of the Human Rights Convention at the national and local level would be best for the people.

We take seriously the decisions of the European Court on Human Rights and the opinions of other international human rights bodies concerning Finland. But we also know what an effort it requires to improve the situation. Last week, a discussion at our Presidential Forum was devoted exactly to the realisation of human rights and basic freedoms in Finland.

It is important that the Parliamentary Assembly conducts public monitoring of new Member States, and extending monitor to all Member States should be studied. Human rights processes should be taken as encouragement rather than “punishment” – necessary for my neighbour but not for me! The Human Rights Commissioner has done a lot to make human rights a natural part of discussions with Member States.

The current economic crisis affects all of us. Growing unemployment is a reality in many countries. The effects are harsh for citizens and may also cause social instability. The Council of Europe can help us to ensure that respect for human rights is upheld also in difficult times. A human rights based approach will lead to more equitable and sustainable solutions in all circumstances.

Urgent measures are needed to curb climate change. I hope that all countries will join in preparing the United Nations Copenhagen Climate Summit in a responsible way. In Northern Europe, saving the Baltic Sea for future generations is a priority. I therefore very much welcome the activity of the Finnish Parliament to restore the healthy state of the Baltic Sea. I also thank the Parliamentary Assembly’s Committee on Economic and Development issues for making Baltic Sea environmental issues the theme of your seminar tomorrow.

Ladies and Gentlemen,

As we saw in the film in the beginning of this session, the Council of Europe has been a visible proof of the genuine will of Europeans to come together, to be a family of Europeans in the spirit of respect for democracy, human rights and the rule of law. With these values it can be a happy family. The relations between people need caring, and I hope that we all will continue developing this kind of relations in Europe.

Thank you.

Mr Lluís Maria de Puig

President of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe

The role of parliamentarians in the making of Europe

President Halonen,

Excellencies,

Fellow parliamentarians, Ladies and Gentlemen,

I am pleased and honoured to be your guest a few weeks after President Halonen visited the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in Strasbourg. During her visit, President Halonen delivered a strong message of support for the work of the Council of Europe.

I should thank our Finnish hosts for having invited us all to contribute to the Helsinki celebration of two closely linked events: the 60th anniversary of the Council of Europe and the 20th anniversary of Finland’s accession to the Council of Europe.

Looking back to the origins of the Council of Europe and the years that preceded this country’s accession to the Organisation, we had many reasons to be cautious. From the end of the World War Two, the European reconciliation and integration advanced slowly, sometimes hesitantly, against the backdrop of the “cold war”. The East-West tensions went up and down, reaching new highs before the fall of the Iron Curtain.

Finland was caught in the swirl and had to manage carefully its delicate relationship with a giant Eastern neighbour. Yet the Finns managed to turn the climate of adversity into a strategy of gradual de-escalation, adding to the multilateral efforts that helped to crack the Berlin Wall.

It is highly symbolic that, following Finland’s accession to the Council of Europe in 1989, the next new member was Hungary that became the first country to join from the “Eastern Block”. Growing rapidly from that moment, we have continued to work – together – for building a more inclusive, more cohesive Europe.

I wish to recall on this occasion that, even before its accession, Finland adopted a series of Council of Europe conventions – starting with the Cultural Convention in 1970 – and its parliamentarians regularly attended debates of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe since 1977.

Today, with a sense of pride, we can review the many achievements of the Council of Europe. They include, to mention but a few, a common democratic and legal area for 800 million Europeans and a Europe-wide Court of Human Rights, as well as the abolition of the death penalty on our continent and the widely recognised moral authority of the Council of Europe. Let us not forget that the Council of Europe created the European flag (in 1955) and adopted the European anthem (in 1972) that are high symbols of our unity.

Last week in Strasbourg, a journalist asked me to single out two of the most important acts of the Council of Europe since its creation 60 years ago. As he only asked for two such acts, I felt I should first of all highlight, among the most salient moments, the creation of the human rights protection system based on the signing of the European Convention on Human Rights – international treaty of unprecedented scope – with its 14 protocols and the Court of Human Rights, as well as all the activities and institutions linked to the notion of fundamental rights: the European Social Charter, the Venice Commission for Democracy through Law, the Commissioner for Human Rights, the European Committee for the Prevention of Torture and the many resolutions and recommendations adopted in that sense. In this field, the Council of Europe's contribution was indeed tremendous.

The second memorable act of Council of Europe action was its opening to the East, the enlargement to include states from central and eastern Europe after the fall of the Berlin wall and the integration of these countries into our pan-European institution. No other organisation could assume the task of assisting the democratisation of these new states that needed help to join the family of free and democratic countries. Neither the European Union, nor the OSCE, nor the United Nations could take on this task. It was the Council of Europe that took responsibility for the integration and democratisation of these countries. This was a particularly significant process in the last two decades. Let us hope that the last country still outside of our Organisation – Belarus – will be able to join us soon.

We owe this huge European *acquis* to the sense of responsibility, political will and the perseverance of our member states. And, as states are represented by their people through elected representatives, I should stress the role of parliamentarians in defending our shared values and bringing forward new ideas for helping the European society embrace new challenges. We, parliamentarians, help cultivate democracy and peace across the continent by fostering dialogue, citizen participation and cooperation among our countries at all levels.

Our values crystallise the aspirations of millions of Europeans in quest for genuine progress and dignity in both material and spiritual sense. Europe has always been at the forefront of this complex endeavour and we should continue to lead by example. I therefore welcome the reflection launched in our Parliamentary Assembly concerning a need for a broader interpretation of human rights. In addition to the fundamental civil and political rights explicitly laid down in the European Convention of Human Rights, these also comprise economic, social, environmental and cultural rights that are essential to human development and meaningful life in dignity.

It may not be easy to seek the extended protection of human rights at the times of shrinking budgetary resources in our member states. Moreover, pressures unleashed by globalisation make our countries more vulnerable and render their action in isolation more difficult. However, this reality also confronts us with the need to seek greater solidarity and the synergy of efforts by our countries.

I am convinced that the Council of Europe and its Parliamentary Assembly offer an ideal framework for cooperation towards realising this ambitious goal – the extended protection of human rights – in Greater Europe. What we need is a greater confidence in our capacities and a renewed commitment to the ideal of a united, more cohesive Europe – our driving force since the founding of the Council of Europe.

Our work is far from finished, our mission continues with new challenges ahead. Whilst remaining true to our principles, we must search for innovative ideas in order to stimulate progress and human development in Europe and beyond. We should think about new ways that will enable the Council of

Europe to assert itself more in the member countries and on the international scene.

In the Council of Europe we possess a power of which we are not always fully aware. Sixty years ago, the founders of this Organisation had the power of their dreams. Today our power is quite real – the power and the creative energy of 47 countries joined together. Let us use it fully.

Allow me to take this opportunity to thank all the parliamentarians – of our Parliamentary Assembly and Finland – working with devotion and perseverance for the cause of Europe and the enhanced well-being of Europeans.

Mr Pekka Hallberg

President of the Supreme Administrative Court of Finland

Rule of Law and Development

The 60th anniversary of the Council of Europe and this anniversary session of the Finnish membership give cause to consider the fundamental values of Europe, including the rule-of-law development. Confidence in the state as an organised form of society is a strong European cultural heritage.

As a Trans-European institution the Council of Europe plays a key role in promoting parliamentary democracy and human rights. To qualify for membership a country must meet tough standards in the realm of human rights, including minority rights, and ratify the existing conventions. More importantly the normative work of the Council of Europe as well as the European Court of Human Rights have had a significant influence over the member states, both in terms of international legal commitments and domestic law.

A background to a discussion about the rule of law is provided by Plato and his work *Laws*. In it three wise men climbing the slope of Mount Ida describe the second best system of government in the world. In it people understand the significance of laws and justice thanks to education and training, not because of tyranny. This is one of the first analyses of the importance of social capital. The current economic crisis is globally shaking up values. Thus, maybe people will again better understand the impact of basic values and trust as prerequisites for sustainable development.

Starting Points

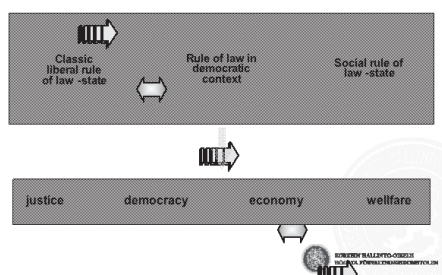
Here I have been asked to talk about the state ruled by law. In this connection no country, and certainly not a small country such as Finland, can assume the role of teacher – perhaps rather the role of student. The rule of law is not an export article, and it is hard to globally identify a uniform concept, as justice is tied to national traditions and circumstances.

An analysis of the rule of law runs into difficulties already in Europe. In the largest Member State of the EU, Germany, the development is characterised by constitutionalism and by the federal structure, whereas England has no written constitution. In the USA legal development has been influenced by Liberalism as a counterbalance to the old Europe. In recent years the fight against terrorism has shifted the focus from the ideals of civil liberties to legal thinking stressing security. In Russia the development has progressed from the collapse of socialism towards a state ruled by law. In some speeches President Dimitri Medvedev has taken up the promotion of law and order as an important goal.

In China the development has interestingly and consistently progressed towards openness since 1978. This is demonstrated by the amendments to the Chinese Constitution. The goal of constructing a state ruled by law was e.g. set in 1999. On the African continent the development of the rule of law is hindered by unstable conditions and poverty.

Thus, already a short trip on different continents shows that it is difficult to identify a single rule-of-law concept. A more balanced approach to the concept is needed, and the different stages of rule-of-law development have to be taken into account.

Rule of law development

In respect of the development of the theory, it is sufficient to note that three stages may be distinguished:

- 1) classical rule of law,
- 2) democratic rule of law, underlining the role of participation, and
- 3) rule of law in a social context, paying attention to the functioning of the system.

We do not, however, need theories but an efficient legal system. In Finland too people have a tendency to believe that justice is automatically realised, whereas sufficient investments are needed and functional problems have to be addressed.

The lack of rule of law is most tangible in areas and situations, in which security and welfare are threatened. The best known international report is the so called Brahimi Report published by the UN in 2000. This report studied the use of rule-of-law principles in crisis situations and reconstruction projects.

An emphasis on rule-of-law principles also clearly contributed to the success of former President Martti Ahtisaari in the Aceh talks. It is important that the local population is committed to the reforms. However, the rule of law has much broader application. It is useful not only in crisis and security management – it supports the entire society. Recent reports published by the World Bank indicate that efficient institutions and rule-of-law principles are integral to economic competitiveness and welfare.

Constructing Rule of Law

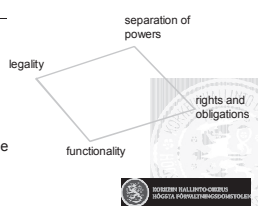
Let us try to create a more concrete picture of the rule-of-law concept. The modern legal system could be presented as a multilayered pyramid: changing legal norms at the top, supporting principles in the middle, and common values at the bottom. A symbolic functional model of the rule of law could be "a house built on solid ground".

Rule of law on the basis of four variables

"A house built on a solid ground "

The four corners are:

- the principle of legality
- the balanced separation of powers
- the fundamental and human rights
- the functionality of "the rule of law house "

The rule of law can be analysed on the basis of four variables – the four corners of the house:

- the principle of legality,
- the balanced separation of powers,
- the implementation of fundamental and human rights, and
- the functionality of the house from the point of view of its "residents".

It is not enough to speak highly of the rule of law – clear laws, good administration, and access to justice also have to be a reality. It is essential to look at things from the perspective of the people, not from that of the institutions. Modern constitutional law and political science indeed highlight the significance of human and fundamental rights, and of rights and obligations.

Clear Legislation and Legislative Policy Crucial

Legislation plays a key role in the development of the rule of law. As legislation develops, the rule of law gains substance. In this regard the rule of law is a dynamic principle. Therefore, law should be seen as a means, not as the outcome.

Regulatory system quality and policy

However, the law of today is not unambiguous building material. Legislation has become more fragmented and somewhat more indirect. The problems of legislation lie in its distance to reality. In this connection I would like to note that one of the greatest problems in legal policy today seems to be that laws are too often prepared short-sightedly and by individual administrative sectors. The drafting of legislation is restricted by framework budgets. Is legislation thus turning into "defective legislation" that merely addresses current, acute problems, instead of constructively guiding long-term development?

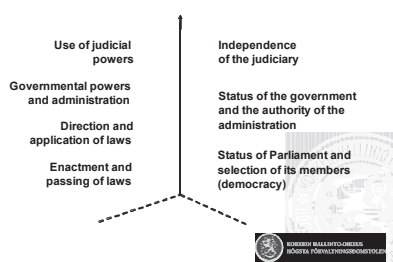
Earlier the role of the public sector mainly was to protect the economy from risks. Recently another goal has however been to identify methods for protecting economic agents in situations in which economic risks have occurred. Legislation also has a global dimension.

In several fields the number of supranational principles reinforcing good practices is clearly increasing. This phenomenon could be called global norm production, and its results are often called "soft law". Different standards have also been growing in importance. Norms are more easily accepted internationally if they are not legally binding.

Development of Separation of Powers

The separation of powers is the second cornerstone of the rule of law. The doctrine of the separation of powers is usually associated with Montesquieu's (1689–1755) writings. However, there had been practical applications of the separation of powers already before that time.

Organs of the State – separation of powers

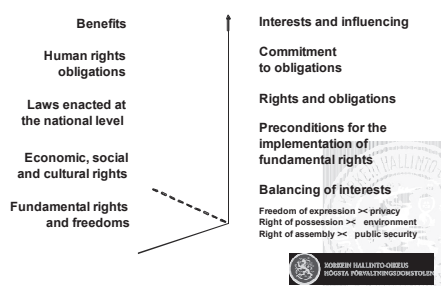
In the parliament house democracy and the parliamentary system should be highlighted. Also, the independence of the courts is essential to the development of the rule of law. However, I would like to emphasise that independence does not mean isolation but rather dependence on general social development.

In connection with the balanced separation of powers the floors of the house should not be forgotten, i.e. the local level and the immediate surroundings, the day-to-day operating environment of democracy.

Importance of Human Rights Obligations

In the process of globalisation international human rights obligations play an important role. However, international human rights obligations are not a sufficient measure for fundamental rights. If there are financial and realistic possibilities, further steps should be taken to safeguard everyone's rights and obligations. On the other hand, it is important that fundamental rights should be realistic. In Finland we have tried to fulfil our human rights obligations.

Status of the people

Yet there are several defects, and we should take on the responsibility to correct them. Twice I have been the chair of delegation when Finland has submitted its report to the UN Human Rights Committee on the implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights (CP Covenant). These two times it was concluded that there still is much to do in connection with gender equality, the treatment of minorities and particularly the improvement of the living conditions of the Romani, language issues, services for the disabled etcetera. Also, the issue concerning the right to land of our only indigenous people, the Sami, should finally be resolved. Luckily our Constitution provides a good foundation for this.

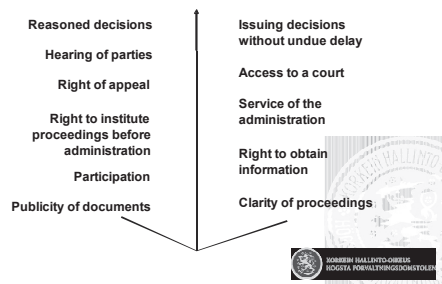
As regards the European Union it is strange that the legal systems of applicant countries as well as corruption problems and the treatment of minorities are thoroughly studied on the basis of the Copenhagen criteria during the membership negotiations, but then there is no follow-up once they have become members. On European level the old Member States should be systematically studied too in order to inter alias improve the position of minorities. This is both a human rights issue and an issue influencing the global competitiveness of Europe.

Another point is that rights and obligations should be viewed as a single entity and in accordance with modern fundamental rights law in order to pursue a balance between conflicting rights. In connection with news media, it is e.g. difficult to find a balance between freedom of expression and protection of privacy. As a political right, freedom of expression is naturally a social cornerstone, and it should not be restricted unless there are extremely well-founded reasons for it.

Functionality of the Rule-of-Law House

As mentioned earlier, the fourth corner of the house is the functionality of the system: acts should be comprehensible, bureaucracy decreased, decisions taken promptly, and access to justice simple. This could be described thus: Public authority is the servant and the citizens the masters. At the moment the system does not function well. In some fields the costs are too high, and the delays too long.

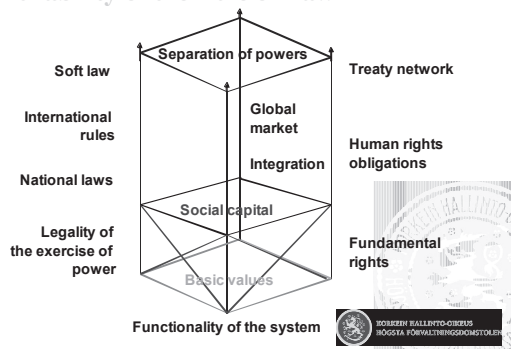
Functioning of the Rule of Law

More than 30 times the European Court of Human Rights has found that a trial has taken too long in Finland. This problem is addressed in the wrong end by paying compensation for delays, when at the same time nothing is done to resolve procedural problems or to see to that courts have sufficient resources. According to studies functional justice however is an extremely important prerequisite for productivity and economic growth. If this is not understood problems are caused both for the realisation of human rights and for the future competitiveness of the economy.

Many find my house metaphor too simple. In my opinion this four-corner examination however lays a firm and sound foundation for the observation of legal development – it creates a kind of a rule-of-law indicator.

Durability of the Rule of Law

To continue we notice the need to support the corners of the house with interlocking support structures. This highlights the importance of social capital – a field studied by political science and sociology.

Finally, the importance of human resources and their interaction, i.e. of social capital, should be discussed not only with regard to economic growth but also in view of more general social welfare. The

importance of social capital and its increase have been discussed as a second generation of economic reform. At the same time, the rule of law is considered in a social context. An even more important step forward is to consider the question of the connection between the legal system and a broader social system.

Mrs Päivi Hirvelä, member of the European Court on Human Rights

Finland in the Council of Europe - 20 years Implementing Human Rights

Madam President of the Republic

Madam Chair Person

Excellences

Distinguished Guests

It is an honour for me, in the name of the European Court of Human Rights, to join you today in marking the 60th anniversary of the Council of Europe and the 20th anniversary of Finland's accession to the organisation. I also bring the best regards of the President of the Court, Mr Jean-Paul Costa to this anniversary celebration.

This year the Council of Europe is celebrating its 60th anniversary. Since 1949 and the aftermath of the Second World War the organisation has worked to rebuild Europe and to achieve a greater unity between its member states. The core principles of democracy, human rights and the rule of law form a solid foundation to the common prosperity in Europe and all the work done within the Council is done for the purpose of safeguarding and realising those principles.

Finland joined the Council of Europe in 1989, a full 40 years after the organisation was founded. The reason for the late accession was the policy of neutrality, which necessitated abstaining from the membership in a mainly Western organisation, as the thinking was at the time. Later on, however, all the countries on the continent, with the exception of Belarus, have joined and currently the organisation has 47 Member States ranging geographically from Gibraltar to the Barents Sea and from the Western Ireland all the way to Vladivostok.

Ladies and gentlemen,

A prerequisite for joining the Council of Europe was, and still is, to sign and ratify the European Convention on Human Rights, which entered into force in 1953. In Finland the preparation for the ratification of the Convention in 1990 raised a vivid discussion on the Convention's impacts on the Finnish legislation and legal culture. Some changes were made to the legislation at the time but the greater impact of the legislative assessment and the followed discussion became noticeable only in the later years in the form of continuous development towards more comprehensive inclusion of the Convention principles to the national legislation and the legal practise.

Historically the questions of legal protection and administration of justice were considered purely domestic issues. They were seen as issues solely relating to domestic legal remedies and other matters that were clearly outside the boundaries of international regulation. With the Convention the situation changed more or less drastically. Although the Convention was not received with wide open arms by all the actors in the legal society at the time, its rules and principles have been firmly established in the domestic legal culture since. This has most clearly been manifested by the reform of the Basic Rights of the Constitution in 1995, which provided the Constitution with Convention-like rights and obligations.

In addition to the 1995 reform the ratification of the Convention also contributed to major changes in the domestic criminal, civil and administrative proceedings and has continuously had an effect in the ways that the national legislation is prepared, implemented and monitored. The Convention has in a positive way eroded the old strictly legalistic tradition and paved way to procedures and practices that more flexibly take into consideration human rights and the values and principles transpiring from them.

This is visible especially in situations where two or more core human rights collide. The domestic courts increasingly tend to balance the various values while seeking a solution that would secure the competing human rights of parties in a balanced and just way. In short, the legislative process and the administration of justice is conducted in a manner that takes widely into consideration the basic rights of the Constitution and the many rights and obligations the various international human rights instruments pose on the Member States.

One can with good conscious think that the Convention brought the Human Rights closer to every man and woman practising law. It also made the human rights more tangible and in a way prepared the legal practitioners, parliamentarians and general population for the influx of other than purely domestic legislation, which has followed Finland's membership in the European Union since 1995.

Ladies and gentlemen,

While the Convention continues to have a direct impact on the legislation, it is the European Court of Human Rights that represents the judicial arm of the Council of Europe interpreting the Convention while ensuring that the Member States respect and fulfil the rights and obligations they have signed on to when joining the Council of Europe and ratifying the Convention. While the Council celebrates its 60th anniversary this year, the Court in its current form has barely reached the teenage years. The Court was originally founded 50 years ago but it was only in 1998 that the Convention process become fully judicial and the court received its current form

What does it mean in practice? An international court that operates on a permanent basis, a Court that is made up of 47 full time professional judges and that allows potentially some 800 million Europeans to apply directly to it when they consider themselves victims of a violation of their fundamental rights?

In a word: it means a lot of judgements and even more decisions. Over its first forty years, from 1949 until 1989, the Court delivered just over 800 judgments – around 20 a year. Since then the Court has picked up the speed and issued more than 9000 judgments and tens of thousands of inadmissibility decisions. In 2008 alone the Court delivered some 1.900 judgments and 30.000 decisions.

Despite the fact that the effectiveness of the Court has continuously increased, the Court has not been able to keep up with the number of incoming and pending cases that keeps increasing some 10-15 % every year. This has created a back log of some 100.000 pending cases that can not be disposed of solely by trying to squeeze more out of the work force in the Court. For this reason many different solutions have been considered.

One of these solutions is the Protocol no. 14 which was adopted in 2004 and is still in the process of ratification. The Protocol would introduce a number of badly needed institutional and procedural reforms. Its main objective is to expand the Court's capacity to deal with clearly inadmissible complaints as well as those admissible cases that can be resolved on the basis of well-established case law.

However, Protocol 14 alone would not be sufficient to solve the Court's problems. Even if the last missing member state were to ratify the protocol immediately, the damage is already done and the gap between incoming and outgoing applications is wider than ever. Thus, the Court has to find other ways: more efficient procedures and working methods such as more clear and effective prioritisation of the applications, pilot judgements, examining how far single judge system can be adopted without the ratification of Protocol 14 etc.

One can think, and many do, that the individual application is the cause of all the problems in relations to the back log. However, the individual right of access is of the essence in making the Convention guarantees true and effective. No matter how desperate the unresolved case load feels at times, all applications are important in their own way. However, as President Costa has stated: "The right to individual application will destroy itself if all applications are treated in the same way." The legitimacy of the Court will suffer if serious cases which expect immediate measures are not examined in a decent time.

Back logs and problems aside, one can note that the situation with the cases instituted against Finland is not as desperate as with regard many other countries. In the beginning of 2009 there were 280 cases

pending against Finland. In total the Court has pronounced some 110 judgments in cases concerning Finland out of which some 80 finding a violation and the rest without violation. The first ever judgment against Finland was delivered in 1994 and throughout the time the vast majority of the judgments against Finland have concerned Article 6 of the Convention.

Despite of the relatively small number of judgments, however high in relation to the small population, some cases against Finland have had groundbreaking importance to the case law of the Court. A total of three Finnish cases have been judged by the Court's largest formation, the 17-judge Grand Chamber. Not only Grand Chamber judgements but also many of the regular Chamber judgments have contributed to the development of the Court's case-law and have become important references for other cases. One recent example is K.U. in 2008, which dealt with the positive obligation of the State to protect the private life of a minor in a situation where he had been subject to the publication of an advertisement of a sexual nature over the Internet.

Ladies and gentlemen,

The problems of the Court are also problems of the Council and its individual member states. The Court has an important monitoring function helping the states to improve their practices and procedures in a way that allows the people under their jurisdiction to enjoy the human rights and fundamental freedoms that they are inherently entitled to. When the Court is unable to perform its monitoring task many human rights violations go undetected, are ignored and most likely will happen again. Enabling the Court to do what it was created to do 50 years ago will make the life better for all of us, regardless of the nationality, race, religious beliefs, wealth, sexual orientation, political affiliation, disability or any other kind of quality that often is on the basis of human rights' violations.

Having said that, I have to stress that as much as the problems of the Court are not only its own problems, equally, the solution is not only in the hands of the Court. The High Contracting Parties must be invited to contribute to prevent the need to lodge applications before the Strasbourg Court.

The member states must take practical and effective measures to ensure already on the national level that no violations occur. If despite of the measures and best efforts violations do occur, the victims must on the national level receive compensation for the violations.

The states should raise awareness on the Convention. Awareness needs to be raised on the Court's case law especially among the legal professionals and decision makers to enhance the human rights based decision making and interpretation of laws and regulations. The rapid implementation of the domestic Judgements and even of the Judgments that concern other States (*de facto erga omnes effect*) is essential to keep up with the developing interpretation of the Convention and the progress made in the legal culture of all the member states.

Ladies and gentlemen,

When we enter the 3rd decade of the membership in the Council of Europe, we should continue forward with open mind trying to find new ways and means to improve our actions and increase our support to the Council of Europe as a whole in its utmost important work in promoting human rights, democracy and the rule of law in the constantly changing world.

Thank you very much for your attention.

Mr Olli Rehn
EU Commissioner for the Enlargement

The Council of Europe as a Force of Democratic Transformation

Mme. President, Rt. Hon. Speaker, Excellencies, Ladies and Gentlemen,

Let me first thank Eduskunta for this opportunity to celebrate the 20th anniversary of Finnish membership in the Council of Europe with you.

The Council of Europe has had a prominent place in the success story of European integration over the past 60 years by promoting democracy, human rights and the rule of law. In the aftermath of the Second World War, one could not take these values for granted. Yet the self-defence of democracy prevailed and carried the day. Later on, in the past two decades, the Council of Europe has played a significant role in the process of democratic transformation of Europe.

Drafting the European Convention of Human Rights and the parallel establishment of the European Court of Human Rights in Strasbourg are lasting achievements of the Council. They have had a profound impact in advancing European values over the decades. And they still are: not a day passes in my job as Enlargement Commissioner of the European Union without a reference to the Convention and Court of Human Rights.

I would also like to underline the pioneering role the Council has played in fostering international parliamentary co-operation. The model of its Parliamentary Assembly, where members of national parliaments debate and decide, has set the standard for many other such bodies.

It has also been a training ground for democratic evolution in many countries. It has brought up a number of MEPs, Commissioners and even Presidents, from the country I know best to the country I know quite well by now – I am of course referring to President Tarja Halonen of Finland and President Abdullah Gül of Turkey.

Ladies and Gentlemen,

Finland became a full member of the Council of Europe twenty years ago, in 1989. It is no exaggeration to say, and not only in retrospect, that the country's accession occurred at the eleventh hour, moments before the crumbling of the Iron Curtain. Starting in late 1989, a wave of Velvet Revolutions swept across Central and Eastern Europe. It enabled our continent to tear down the physical, political and mental walls, which had divided the East and the West for decades following World War II.

Europe's dramatic transformation made its mark on the Council of Europe – and vice versa. From 1991 to 1995, I had the chance to lead the Finnish delegation to the Council of Europe. It was a privileged perspective to witness the rapid transformation of Europe.

To illustrate the speed of change: while Finland was the 23rd state to accede, the number of members has grown to 47 today. This phenomenal development tells the story of a profound transformation of Europe itself, not only of individual states.

And what is more, a majority of the countries that joined the Council of Europe over the past twenty years are today members of the European Union, or at least candidate countries or potential candidates. In this regard, membership in the Council of Europe has helped pave the way to EU membership. It's been a true European perspective indeed!

Dear Friends,

It is worth recalling that Finland was one of the strongest supporters of enlargement of the Council of Europe in the 1990s. From 1991 to 1995 President Tarja Halonen and I served as Vice-Chair and Chair of the Finnish Delegation to the Council of Europe. I dare to say – even though I cannot speak on her

behalf – that our vision was to pursue permanent peace by intensified integration; that is, by opening gates and uniting peoples, not dividing them by maintaining barriers.

Particularly memorable is the initiative which became known as "The Halonen Order". During her time as a Member of the Parliamentary Assembly, President Halonen left a permanent mark with her Order under which new members are monitored as to how they implement the conditions of membership with respect to minority rights.

During those years, our delegation worked with determination for the membership of Estonia, which succeeded in 1993. Having been a frequent political tourist to Estonia in the second half of the 1980s and seen the dream of re-born independence and democracy come true, I must say that the sunny day our Southern neighbour joined the Council was full of emotion and joy. The same goes for the other Baltic states.

After that milestone, for us – as seasoned, neutrality-inspired bridge-builders – it was time to turn our attention to Russia's prospect of joining the Council. The Finnish delegation initiated a conference on the subject, which took place in January 1994 in the good old Auditorium of Eduskunta. It was a memorable conference, with useful discussions.

Subsequently, the Russian Federation was admitted to the Council of Europe in 1996. However, the country lost its right to vote in the first year, ending up in a special monitoring position, to be repeated in 2000. Because of human rights violations in Chechnya, Russia fell short of the basic principles and values of the Council of Europe.

I am aware that some people ask if the Russian membership was rushed, with the view of recent setbacks of democracy and human rights in the country. Moreover, Russia has even blocked the reform of the European Court of Human Rights, which the EU considers essential to revive the viability of the Court in its core business.

Having said that, it is worth recalling that membership in the Council has helped to advance the European legal culture in Russia – slowly, one might say, but even the slow progress witnessed has been better than nothing. This may help the modernisation of Russia and the gradual rooting of the rule of law and legal certainty in the country. Russia could help this best by unblocking its opposition to the reform of the Court.

Ladies and Gentlemen,

The Council of Europe has a significant place in the contemporary European political architecture, which is based on the 21st century view of multilateralism. Meanwhile, multipolarity, perceived as a concert of big powers, is very different from multilateralism which is inclusive, not exclusive – especially from the point of view of small states.

Let me say that the efforts to rebuild the European security architecture on the basis of a multi-polar concert of big powers would be doomed to fail. That would be a return to the 19th century power politics. The EU, as the champion of multilateralism, could never go for that. For us, the might can not be the only right – as our small member states know only too well.

In the multilateral European order, the Council of Europe is the champion of human rights and democracy. The Organisation for Security and Cooperation in Europe (the OSCE), meanwhile, is the seasoned and tested forum of dealing together with the security challenges. Both have their legitimate place in the division of labour of European institutions.

Especially for the country that initiated the CSCE in 1969, and later on hosted its solemn signatory ceremonies in August 1975, the OSCE and its concept of security through inclusion and co-operation are values worth preserving. Meanwhile, the deepening and widening of the European Union will continue to transform Europe.

Dear Friends,

With these words I want to congratulate the 60-year-old Council of Europe, and Finland for her 20th anniversary as its member. It has been one of the driving forces of European unification over the decades.

Let me also say that, the experience of 1991-95 gave me valuable experience for my current responsibilities as a Member of the European Commission responsible for enlargement. It is the combination of consistent commitment and rigorous conditionality – that is, of fairness and firmness – that counts and works.

I would also like to warmly thank all of you who have contributed to the work of the Finnish delegation over the past twenty years. You have been a driving force for democracy, human rights and the rule of law. You have left your mark in a European success story that will go on.

Thank you for your attention.

SUOMI JA EUROOPAN NEUVOSTO ENNEN VUOTTA 1989

Hallituksen ulkoasiainvaliokunta kokoontui presidentti Mauno Koiviston johdolla 22. päivänä huhtikuuta 1988. Heti kokouksen jälkeen ulkoasiainministeri Kalevi Sorsa ilmoitti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle hallituksen päätöksestä aloittaa neuvottelut Suomen jäsenyydestä Euroopan neuvostossa.¹

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta muotoili kannanottonsa mietinnössään hallituksen kertomuksesta vuodelta 1986 (K n:o 8/1987 vp). Mietinnössä todetaan mm., että "Euroopan neuvosto on aiemmin ilmentänyt vain läntisen Euroopan yhteistyöpyrkimyksiä, ja se on ollut myös valtaristiriitojen kohde. Neuvostosta on vähitellen muodostunut tärkeä keskus myös yleiseurooppalaiselle keskustelulle, koska sen yhteydet Itä-Eurooppaan ovat viime aikoina merkittävästi lisääntyneet. Neuvoston luonne keskustelupaikana tulee taloudellisen integraation edetessä vahvistumaan myös EY-maiden ja EY:n ulkopuolisten maiden välillä, jollainen Suomikin on.(...) Ottaen huomioon Euroopan neuvoston kehittymisen yleiseurooppalaisempaan suuntaan, neuvoston käsittelemien kysymysten merkityksen ja Suomen nykyisen osallistumisaktiivisuuden sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen merkityksen näiden oikeuksien valvonnan ja soveltamisen kannalta ulkoasiainvaliokunta katsoo Suomen jäsenyyksymyksen selvittämisen perustelluksi. Valiokunta edellyttää myös, että se tulee edelleen asianomaisesti pidetyksi ajan tasalla kysymyksen kehityksestä." Valiokunnan kaksi jäsentä (Jarmo Wahlström ja Ensio Laine, SKDL – Suomen Kansan Demokraattinen Liitto) jättivät vastalauseen.

Euroopan neuvosto perustettiin vuonna 1949, ja Suomi alkoi osallistua Euroopan neuvoston ns. teknisluonteisiin toimenpiteisiin 1950-luvun lopulla. Mutta Suomen matka jäsenyyteen oli pitkä.

Euroopan neuvosto perustetaan

Euroopan kongressi kokoontui toukokuussa 1948 Hollannin Haagissa historialliseen kokoukseen

Sir Winston Churchillin johdolla. Kokous hyväksyi päätöslauselman, jolla Sir Winston Churchillin ehdotus eurooppalaisen neuvoston perustamisesta konkretisoitiin. Haagin kongressiin osallistui edustajia Belgiasta, Tanskasta, Kreikasta, Irlannista, Islannista, Italiasta, Liechtensteinista, Luxemburgista, Alankomaista, Norjasta, Sveitsistä, Iso-Britanniasta, Ruotsista, (Länsi-)Saksasta, Yhdysvalloista, Turkista ja Itävallostasta sekä Saarlandista. Tarkkailijana kongressiin osallistui edustajia Suomesta, Jugoslaviasta, Kanadasta, Espanjasta ja Yhdysvalloista sekä maanpakolaisten edustajia Bulgariasta, Romaniasta, Tshekkoslovakiasta ja Unkarista. Suomea edusti entinen ulkoministeri Hjalmar Procopé. Procopé oli ollut Suomen suur-lähettiläänä Washingtonissa sodan aikana mutta joutunut disponibiliateettiin 1944, jonka jälkeen hän erosi ulkoasiainministeriön palveluksesta.

Euroopan neuvoston perussäännön allekirjoitti 5. päivänä toukokuuta 1949 kymmenen maan ulkoministerit (Belgia, Tanska, Ranska, Irlanti, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Norja, Iso-Britannia, Ruotsi). Ministerikomitean ensimmäisessä kokouksessa elokuussa 1949 päätettiin lähettää jäsenyyksutut Islannille, Kreikalle ja Turkille. Samassa kokouksessa käsiteltiin luonnosta järjestön neuvoa-antavan elimen, parlamentaarisen yleiskokouksen, menettelytapasäännöiksi. Ministerikomitean toisessa kokouksessa marraskuussa 1949 jatkettiin keskustelua mahdollisista uusista jäsenistä, mikä käytännössä koski Itävaltaa, (Länsi-)Saksaa ja Saarlandia. Toisena keskeisenä kysymyksenä oli yhteistyö OEEC:n (Euroopan taloudellisen yhteistyöjärjestön) kanssa. OEEC oli perustettu vuonna 1948, ja sen tehtävänä oli hallinnoida Yhdysvaltojen taloudellista apua Euroopan jälleenrakentamiseen. Niin sanottua Marshall-apua vastaanotti 16 Länsi-Euroopan maata (Suomi ei ollut maiden joukossa).

Euroopan neuvoston laajenemista koskevista kysymyksestä käytiin jatkuvasti keskustelua 1950-luvulla, ja neuvosto laati erilaisia yhteistyö-

muotoja maille, jotka eivät olleet jäseniä. Touko-kuussa 1953 Suomen lehdistössä kierteli huhuja, joiden mukaan Suomi oli mainittu ministerikomitean keskusteluissa. Ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikkö Eero Wuori tiedusteli asiaa ruotsalaiselta kollegaltaan Gunnar Jarringilta, joka saattoi kertoa, että Euroopan neuvosto oli keskustellut yleisesti kutsun lähettämistä niille Euroopan maille, jotka eivät vielä olleet jäseniä. Hän ei pystynyt muistamaan, oliko Suomea mainittu tässä yhteydessä. Sen sijaan puhuttiin Itävallasta, Sveitsistä ja Jugoslaviasta².

Euroopan neuvoston pääsihteeri Léon Marshall totesi katsauksessaan³ marraskuulta 1955, että rautaesiripun länsipuolella on kuusi maata, jotka eivät vielä ole Euroopan neuvoston jäseniä. Raportissa mainitaan kolme maata (Itävalta, Espanja, Jugoslavia). Marshall korostaa, että kaikki kuusi maata voitaisiin ottaa jäseniksi lisäten kuitenkin, että erilaisten syiden vuoksi jäsenyyttä ei voida pitää ajankohtaisena (*certaines hésitations pour des raisons géographiques ou politiques*). Marshall jatkaa muotoilemalla vaihtoehtoja näiden maiden osallistumiselle toimintaan kaikesta huolimatta.

Ministerikomitean marraskuun 1955 kokousraportissa Suomesta todetaan seuraavaa: Although several Deputies said their Governments were in favour of admitting Finland to the Council, there seems little likelihood that this problem will be raised in the immediate future. Even though Finland has joined the Nordic Council, this country has so far shown no desire to take part in the work of the Council of Europe.⁴

Itävallan odotettiin tulevan jäseneksi heti, kun jäsenyys Yhdistyneissä kansakunnissa ja maan perustuslaki oli hyväksytty. Jugoslavian ei katsottu voivan tulla jäseneksi tai liittännäisjäseneksi, mutta yleisesti pidettiin tärkeänä, että Jugoslaviaa ei työnnettäisi sivuun, vaan maan kiinnostus säilytettäisiin.

Ruotsin pysyvä edustaja neuvostossa Ingemar Häggblöf raportoi ulkoasiainministerilleen 26. päivänä marraskuuta 1955: "Mitä tulee kysymykseen Suomen suhtautumisesta Euroopan neuvostoon, on tässä yhteydessä mainittava, että Ranskan edustaja on epävirallisesti ilmoittanut, että presidentti Paasikivi on ilmaissut ranskalaiselle ministerille Helsingissä – aikaisempi Ranskan edustaja Euroopan neuvostossa - ilmeistä epäluola-

Euroopan neuvostoa kohtaan. Ranskan taholta lähdettiin tämän vuoksi siitä, että Suomen hallitus ei tule tekemään aloitetta Strasbourgin järjestön jäsenyydestä, ennen kuin tämän arvioidaan voivan tapahtua Helsingissä ilman minkäänlaista vaaraa idänsuhteiden rasittumisesta".⁵

Ensimmäiset parlamentaarikkoyhteydet

Ensimmäiset epäviralliset yhteydet Euroopan neuvostoon solmittiin parlamentaarisella tasolla 1960-luvun alussa.

Helmikuussa 1963 Suomen Saksan pääkonsuli Torsten Tikanvaara raportoi, että Euroopan neuvoston sosiaalidemokraattinen ryhmä oli Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen aloitteesta päättänyt kutsua Suomen edustajat seuraamaan Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen työtä.⁶ Kysymys Euroopan neuvostosta oli tullut ajankohtaiseksi, koska puolueeton Sveitsi oli joulukuussa 1962 tehnyt päätöksen jäsenyysneuvottelujen aloittamisesta. Sveitsistä, joka oli aiemmin suhtautunut varauksellisesti Euroopan neuvostoon puolueettomuuspolitiikkansa vuoksi, tuli neuvoston jäsen keväällä 1963, ja tämä päätös teki ajankohtaiseksi kysymyksen puolueettoman Suomen asemasta.

Ulkoasiainministeriön osastopäällikkö Max Jakobsson lähetti helmikuussa 1963 Suomen suurlähetystöille kiertokirjeen, jossa hän selosti Suomen hallituksen suhtautumista asiaan⁷. Tässä muistiossa korostettiin, että "Suomen suhtautuminen Euroopan neuvostoon määräytyy puolueettomuuspoliittisten pikemmin kuin puolueettomuusoikeudellisten näkökohtien perusteella. On todettava, että Euroopan neuvosto järjestönä on edelleen suurvaltojen erimielisyyksien ja ristiriitojen kohteena. Tämän johdosta voidaan katsoa, että jäsenyys sinänsä olisi omiaan synnyttämään epäilyjä maan noudattaman puolueettomuuspolitiikan suhteen. Lisäksi on kyseenalaista, mitä konkreettista etua jäsenyys Suomelle toisi. Todettakoon lopuksi, että Suomen hallitus ei ole ainakaan toistaiseksi käsitellyt kysymystä Suomen suhteesta Euroopan neuvostoon."

Kaksi Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen edustajaa Olavi Lindblom ja Gunnar Henriksson sekä Ruotsalaisen kansanpuolueen Victor Procopé osallistuivat sosiaalidemokraattisen ja vastaavasti kristillisdemokraattisen ryhmän kutsumina vieraina parlamentaarisen yleiskokouk-

sen istuntoon syyskuussa 1963. Parlamentaarisen yleiskokouksen poliittiset ryhmät oli itse asiassa tunnustettu 1956 ja mainittu muodollisesti menettelytapasäännöissä vuodesta 1964 lähtien.

Parlamentarisessa yleiskokouksessa 24. päivänä syyskuuta 1963 käydyssä keskustelussa professori Erling Petersen (kons., Norja) ehdotti, että selvitetäisiin Suomen mahdollisuus liittyä Euroopan neuvostoon. Hän korosti, että länsieurooppalainen Suomi oli ainoa Euroopan demokraattinen maa, joka ei ollut Euroopan neuvoston jäsen ja jolla oli lisäksi yhteydet jäsenmaihin Pohjoismaiden neuvoston ja Eftan kautta. Tapaamisessa Euroopan neuvoston apulaispääsihteeri Polys Modinosin kanssa Victor Procopé esitti, että pääsihteeri vierailisi Suomessa ja kannatti Petersenin tapaan vastaavaa huomioitsijan asemaa kuin Israelilla.⁸

Joitakin viikkoja myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteeri Ludovico Benvenuti ja apulaispääsihteeri Polys Modinos tapasivat Suomen Pariisin suurlähettilään Gunnar Palmrothin, joka informoi 8. päivänä marraskuuta 1963 ulkoasiainministeri Veli Merikoskea tapaamisesta.⁹ Euroopan neuvoston edustajat ilmaisivat neuvoston ymmärtämyksen poliittisille syille, jotka vaikeuttivat Suomen tuloa neuvoston täysivaltaiseksi jäseneksi, mutta korostivat Euroopan neuvoston kiinnostusta läheisempään yhteistyöhön Suomen kanssa. Pääsihteeri kiinnitti huomiota mm. siihen, että puolueettomasta Sveitsistä oli äskettäin tullut jäsen ja että Ruotsi ja Itävalta olivat myös jäseniä. Suurlähettiläs Palmroth pyysi selvitystä ennakkotapauksista ja eri ratkaisumahdollisuuksista osallistua Euroopan neuvoston työhön. Palmroth korosti erityisesti Suomen rajallisia mahdollisuuksia tehdä tunnetuksi saavutuksiaan opetustoimen, tutkimuksen ja kulttuurin alalla. Jäsenyys mahdollistaisi Suomen kulttuurin tuntemuksen lisääntymisen. Palmroth kiitti Euroopan neuvoston edustajia oven puoliksi avoimena pitämisestä ja asteittaisesta avaamisesta Suomen osallistumiselle.¹⁰

Petersenin yleiskokouksessa tekemien lausuntojen jälkeen yleiskokouksen puhemies Pierre Pflimlin (Ranska) ehdotti selvitettäväksi Suomen sopivuutta mahdollisen jäsenyyssuhteen esittämiseksi Euroopan neuvostoon¹¹. Ensimmäisenä vaiheena ehdotettiin skandinaavisten valtuuskuntien, erityisesti Ruotsin valtuuskun-

nan konsultointia. Pflimlin lähetti 18. päivänä marraskuuta 1963 kirjeen Ruotsin valtuuskunnan puheenjohtajalle Bengt Elmgrenille ja tiedusteli hänen mielipidettään asiassa. Kirjeeseen ei tullut koskaan kirjallista vastausta, mikä voidaan mahdollisesti tulkita Ruotsin taholta pessimistiseksi suhtautumiseksi mahdollisuuteen, että Suomi hyväksyisi yleiskokouksen kutsun, ja näin ollen Ruotsi on saattanut mieluummin jättää ilmaisematta kantansa asiassa.

Hallituksen ulkoasiainvaliokunta käsitteli pääministeri Ahti Karjalaisen johdolla²¹. päivänä marraskuuta 1963 Suomen suhteita Euroopan neuvostoon. Ulkoasianministeri Veli Merikoski esitteli asian. Hallitus ei katsonut olevan edellytyksiä muuttaa politiikkaansa asiassa. Samana päivänä lähetettiin ulkoministeri Merikosken ja osastopäällikkö Max Jakobsonin allekirjoittama tiedotuskiertokirje¹² Suomen suurlähetystyöihin, jossa kehoitettiin Euroopan neuvoston jäsenmaissa olevia suurlähettiläitä esittämään hallituksen näkökannan. Suomen puolueettomuuspolitiikan kannalta on pidettävä määrävänä, että Euroopan neuvosto järjestönä on suurvaltain ristiriitojen kohteena. Tämän perusteella jäsenyys sinänsä voitaisiin katsoa puuttumiseksi näihin ristiriitoihin. Liittyminen huomioitsijanakin Neuvostoon voitaisiin käsittää muutokseksi Suomen ulkopoliitikassa. Tämän perusteella hallitus ei pitänyt liittymistä jäseneksi tai huomioitsijaksi Euroopan neuvostoon puolueettomuuspolitiikkansa kannalta tarkoituksenmukaisena.

Luottamuksellisessa muistiossa, joka toimitettiin mm. Tasavallan presidentti Urho Kekkoselle, Jakobson toteaa edelleen: ”Liittyminen huomioitsijanakin Neuvostoon käsitettäisiin epäilemättä Neuvostoliitossa muutokseksi Suomen ulkopoliitikassa. Neuvostoliiton kielteisen reaktion vastapainoksi ei ole nähtävissä riittävän suuria etuja liittymisestä Neuvostoon. Neuvoston ulkopuolelle jäämisen ei sitä paitsi tarvitse olla esteenä osallistumiselle Neuvoston aloitteesta suoritettavaan yhteistoimintaan eri aloilla.”¹³ Jakobson ehdotti, että hallitus antaisi mahdollisimman pikaisesti virallisen lausunnon Suomen suhteista Euroopan neuvostoon ja korostaisi siinä mm., että viranomaiset harkitsisivat tapauskohtaisesti osallistumista neuvoston yhteistoimintaan kulttuurisella, sosiaalisella ja oikeudellisella alalla. Vuonna 1964 Euroopan neuvosto kutsui

Suomen osallistumaan huomioitsijana kaikkiin erityiskomiteoihin valtioidenvälisellä tasolla.¹⁴

Hallituksen päätös asiassa herätti myös keskustelua lehdistössä. Suomen tietotoimisto (STT) tiedusteli asiaa ulkoasiainministeriöltä ja sai vastauksen, jonka mukaan hallitus oli päättänyt pysyä neuvoston ulkopuolella ja olla muuttamatta Suomen suhteita Euroopan neuvostoon. Suomi osallistuisi kuitenkin jatkossa neuvoston toimintaan eräillä erityisalueilla. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 27. päivänä marraskuuta 1963 arvosteltiin ulkoasiainministeriön tiedonantoa yleisölle koska tiedotteessa ei mainittu mitään syytä kielteiseen päätökseen. Kirjoituksessa korostettiin, että ainoastaan ei-kommunistiset valtiot Euroopassa olivat Euroopan neuvoston jäseniä sekä puolueettomat maat Sveitsi, Itävalta ja Ruotsi. Lehden mukaan Sveitsin jäsenyyden pitäisi olla takeena sille, että neuvosto oli todella ulkopoliittisesti puolueeton. Pääkirjoituksen lopuksi todettiin, että "Suomen pysyminen neuvoston ulkopuolella herättää entistä enemmän huomiota ja kiusallisia kysymyksiä", koska Suomen kanta neuvostoon on välitetty virallisesti jäsenmaiden hallituksille. Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 26. päivänä marraskuuta 1963 todettiin mm., että "On valitettavaa, että Suomi nyt tehdyllä päätöksellä eristää itsensä yhä enemmän politiikan ulkopuolella tapahtuvasta yhteiseurooppalaisesta kehityksestä." Myös tässä korostettiin, että paljon huomiota tullaan kiinnittämään siihen, että Suomi ainoana Länsi-Euroopan maana on neuvoston ulkopuolella.

Suurlähettiläs Palmroth esitteli 2. päivänä joulukuuta 1963 Suomen hallituksen näkemyksen apulaispääsihteerille Modinosille. Palmroth lisäsi, että kannanotto ei sulkenut pois yleiskokouksen ja Suomen kansanedustajien välisten yhteyksien luomista. Hän mainitsi esimerkkinä Suomen kansanedustajien osallistumisen parlamenttien välisen liiton (IPU) kokouksiin. Yhteistyön merkitystä ei kuitenkaan voitu arvostaa niin suuresti, koska parlamenttien välinen liitto sisälsi myös Itä-Euroopan maista.

Suomen diplomaattien argumentteihin suhtauduttiin pääasiassa ymmärtäväisesti Euroopan neuvoston jäsenmaiden pääkaupungeissa. Britannian ulkoasiainministeriön ilmoitetaan kuitenkin olleen yllättynyt väittämistä, joiden mukaan Euroopan neuvosto olisi suurvaltain ristiriitojen

kohteena.¹⁵ Sten Aminoff Ruotsin Helsingin suurlähetystöstä raportoi luottamuksellisessa muistiossa¹⁶ Ruotsin ulkoasiainministeriölle 9. päivänä joulukuuta 1963 keskustelustaan osastopäällikkö Max Jakobsonin kanssa. "Kielteistä arviota koskevan pääasiallisen argumentin, nimittäin sen, että myönteinen päätös merkitsisi muutosta – joskin pientä – nykyisessä Suomen puolueettomuuspolitiikassa, jonka ei katsottu vastaavan siitä saatavaa hyötyä, lisäksi oli lähes yhtä tärkeä peruste, josta (Suomen suurlähettiläs Sakari) Tuomiojaa ei oltu informoitu täältä tullevissa virallisissa ohjeissa. Tällaisena olisi se, että hallitus joutuisi sitä paitsi valitsemaan kommunistien kansanedustajia edustajiksi Strasbourgisiin. Katsottiin, että olisi tarpeetonta tehdä Strasbourgin yleiskokousta suomalaisen kommunistisen politiikan ja propagandan foorumiksi". Jakobsonin mukaan mikään muu jäsenmaa ei ollut vielä lähettänyt kommunistien parlamentaarikkoja neuvostoon.

Liberaalit piirit olivat edelleen kiinnostuneita Euroopan neuvostosta. Marraskuussa 1965 Ruotsalainen kansanpuolue kutsui kansanedustaja Sven Gustavsonin Ruotsista pitämään suljetulle piirille esitelmän Euroopan neuvostosta. Ruotsalainen kansanpuolue oli käsitellyt asiaa puoluekokouksessaan kesäkuussa 1965. Esitelmässään Gustavson kertoi Ruotsin ja puolueettomien maiden kokemuksia Euroopan neuvostosta. Gustavson totesi muun muassa, että hallituksen esitykseen vuodelta 1949 Ruotsin jäsenyydestä Euroopan neuvostossa ei sisältynyt arviointia siitä, missä määrin Ruotsin puolueettomuuspolitiikka ei mahdollisesti olisi sopusoinnussa jäsenyyden kanssa. Ruotsin ulkoministeri Torsten Nilsson totesi Paasikivi-seurassa maaliskuussa 1965 pitämässään puheessa, että "koska tämä järjestö (Euroopan neuvosto) ei voi tehdä enemmistöpäätöksiä, jotka sitovat jäsenmaita eikä ylipäänsä ottaa kantaa puolustuspoliittisiin asioihin, Ruotsin hallitus katsoi, että osallistumisemme ei tarvitse aiheuttaa epäilyjä." Hän lisäsi myös, että "Tietenkin on kuitenkin tärkeää, että Ruotsin edustajat korostavat Länsi-Euroopan poliittista yhteistyötä koskevilla keskusteluilla ja päätöslauselmien hyväksymisessä selkeästi Ruotsin puolueettomuuslinjaa".¹⁷

Kysymystä mahdollisuudesta yhdistää puolueettomuuspolitiikka jäsenyyteen pohdittiin 1950-luvulla neuvostossa, koska neuvoston tehtävänä oli toimia yhteiseurooppalaisen ulko-

politiikan foorumina. Puolueettomista maista ainoastaan Ruotsi oli perustajajäsen. Kun ulkopolitiittinen tehtävä sittemmin siirrettiin muille järjestöille, puolueettomille maille avautui uusia mahdollisuuksia liittymiseen. Itävallasta tuli jäsen vuonna 1956 ja Sveitsistä 1963.

Suomen käytännöllisen yhteistyön linja jatkuu

Euroopan neuvosto osoitti 1960- ja 1970-luvuilla aktiivista kiinnostusta Itä-Eurooppaan. Parlamentaarinen yleiskokous käsitteli säännöllisesti raporttia General Policy of the Council of Europe, jossa myös käsiteltiin suhteita Itä-Euroopan valtioihin. Euroopan neuvoston pääsihteeri Peter Smithers vieraili 1967 Puolassa.

Euroopan yleiseen poliittiseen kehitykseen ja kansainvälisten järjestöjen tehtäviin viitaten Suomen suurlähettiläitä pyydettiin marraskuussa 1967 antamaan arvionsa Euroopan neuvoston merkityksestä ja asemasta.¹⁸ Arviot Suomen jäsenyyden vaikutuksista koskivat myös kysymystä kommunistien edustuksesta parlamentaarisen yleiskokouksen valtuuskunnassa. Suomen Tukholman lähetystöneuvos Joel Pekuri tapasi joulukuussa 1967 Ruotsin ulkoministeriöstä Jan af Sillénin, joka mm. saattoi kertoa Itävallan ulkoministerin raportoineen Wienissä "Suomen kasvavasta kiinnostuksesta Euroopan neuvostoa kohtaan". Toisen ruotsalaisen diplomaatin kesäkuussa 1968 tekemän arvion mukaan "(Suomen) jäsenyydelle ei ollut periaatteellista tai ulkopolitiikasta johtuvaa estettä". Pikemminkin kyse oli siitä, että kiinnostus oli "laimeaa". Suomen oletettiin nyt katsovan mitä OECD:n jäsenyys antaisi ja selvittävän näiden kokemusten perusteella yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa.

Suuri osa kiinnostuksesta kohdistui näinä aikoina Suomessa ETYK-prosessiin ja uuteen OECD-yhteistyöhön. Vuonna 1969 Suomesta tuli OECD:n jäsen, Suomi oli YK:n turvallisuusneuvoston jäsen ja teki aloitteen Euroopan turvallisuuskonferenssista. Itse asiassa Suomen OECD-, EFTA- ja ETYK-yhteistyö avasi Suomelle uusia keskusteluväyliä EN:n suuntaan, sillä Euroopan neuvoston yleiskokous seurasi näiden järjestöjen toimintaa. Heinäkuussa 1967 Suomen EFTA-parlamentaarikkokomitean jäsenet kansanedustajat Hertta Kuusinen (SKDL) ja Paula Ruutu (k) osallistuivat yleiskokouksen bureau-

kokoukseen ja tapasi EN:n pääsihteerin Pariisissa. Vuodesta 1973 lähtien Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on järjestänyt ns. OECD-keskusteluja Strasbourgissa, joihin on kutsuttu valtuuskuntia kaikista OECD-maista (vuodesta 1976 Suomi mukaan lukien).

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän kuusi jäsentä (Tallgren, Gestrin, Procopé, Granvik, Melin ja Kull) tekivät helmikuussa 1968 toivomusaloitteen (n:o 20/1968), jossa ehdotettiin, että "hallitus ryhtyisi varsinaisiin toimenpiteisiin Suomen liittämiseksi Euroopan neuvostoon".

Vuonna 1968 yleiskokouksen presidenttinä (puhemiehenä) toimi brittiläinen työväenpuoleen edustaja Sir Geoffrey de Freitas, jolla oli henkilökohtainen kiinnostus pohjoismaita kohtaan. KELA:n pääjohtaja V.J. Sukselainen ja professori L.A. Puntila olivat Strasbourgin vierailunsa aikana tammikuussa 1968 kutsuneet Sir Geoffreyn yksityisluontoiselle vierailulle Suomeen kesällä 1968. Sukselainen ja Puntila ilmoittivat olevansa vierailulla tutustumassa Euroopan neuvostoon "Suomen eduskunnan toimeksiannosta"¹⁹. Suomessa yleiskokouksen presidentille järjestettiin tapaaminen ulkoministeri Ahti Karjalaisen kanssa. Vierailusta tiedotettiin myös STT:lle. Keskustelussa ulkoministeri Karjalainen totesi, että ei ollut "mitään uutta Suomen ja EN:n suhteiden kehittymisestä tulevaisuudessa".²⁰ Keskustelussa de Freitas "kiinnitti huomiota siihen, että kommunistit ovat Suomen hallituksessa mukana ja että ääriivasemmisto muodostaa eduskunnassa suuren ryhmän. Hän piti ilmeisenä, että jos Suomi olisi EN:n jäsen, Suomen yleiskokousvaltuuskunnassa olisi ainakin yksi kommunisti, mikä seikka ei hänen mielestään olisi millään lailla 'pelottava'". EN:n jäsenvaltioiden kommunistipuolueet eivät tähän mennessä olleet edustettuina Neuvoston yleiskokouksen valtuuskunnissa.

Alkusyksyllä 1968 Tšekkoslovakian tapahtumat antoivat uuden sysäyksen EN:n pyrkimyksille kehittää suhteita ei-jäsenmaiden kanssa. Vasta joulukuussa 1968 tuli Suomen ulkoministeriön tietoisuuteen, Ruotsin ulkoministeriön kautta, yleiskokouksen ei-jäsenmaiden komiteassa esillä ollut ehdotus keskustella suhteiden kehittämistä Suomen kanssa. Tšekkoslovakian tapahtumien jälkeen yleiskokous halusi tutkia Jugoslavian mahdollista jäsenyyttä ja keskustelu laajeni käsittelemään suhteita myös muihin ei-jäsenmaihiin.

Marraskuussa 1968 Bruno Pitterman (Itävalta, SPÖ) teki muodollisen aloitteen laatia raportti EN:n suhteista Suomen kanssa (dok. 248021). Muina allekirjoittajina oli kuusi saksalaista, kolme englantilaista, yksi ranskalainen ja yksi sveitsiläinen, muttei yhtään pohjoismaalaista edustajaa. Eräiden arvioiden mukaan Pittermanilla oli ”omia poliittisia motiiveja saada Suomi käsittelyn alaiseksi”. Raporttöörinä tulisi toimimaan alakomitean puheenjohtaja Englannin alahuoneen jäsen Allan Fitch. Aloite herätti levottomia reaktioita Suomessa ja ulkoministeriössä pitkään epäluuloa EN:ää kohtaan. Ulkoministeri Karjalaisen saatua kuulla asiasta hän totesi, että ”Suomea koskeva debatti Euroopan neuvostossa tulisi pyrkiä estämään, koska etujemme mukaista ei ole, että kansainvälisissä järjestöissä keskustellaan oloistamme ja politiikastamme pyytämättämme ja ilman läsnäoloamme.”²² Tapauksen esihistoriasta ei ollut tietoa, mutta Ruotsin ulkoministeriön antaman tiedon ansiosta ryhdyttiin torjumaan hanke. Suurlähettiläs Ralph Enckell Tukholmassa, suurlähettiläs Otso Wartiovaara Lontoossa ja suurlähettiläs Forsman Wienissä olivat keskeisessä asemassa kuten myös Ruotsin valtuuskunnan jäsen kansanedustaja Gösta Bohman. Toinen Ruotsin valtuuskunnan jäsen Sven Gustafson ilmaisi EN:lle varauksensa aloitteen ajoituksen suhteen ja viittasi sisäpoliittiseen tilanteeseen Suomessa.²³ Komitean puheenjohtaja Allan Fitch, joka oli myös maansa EFTA-parlamentaarikkokomitean jäsen, sai tehtäväksi selittää tilanne Suomen EFTA-parlamentaarikkokomitean jäsenten välityksellä suomalaisille.

Yleiskokouksen presidentti de Freitas ymmärsi hyvin Suomen kannan, ja aloite pysäytettiin yleiskokouksen bureauun ja pysyvän komitean toimesta joulukuussa 1968. Suomen Pariisin suurlähetystö ilmoitti Strasbourgiin Suomen hallituksen kannan, jonka mukaan Suomen aikaisemmin ilmoitettu kanta Suomen suhteista Euroopan neuvostoon ei ollut muuttunut. Suomi oli tyytyväinen mahdollisuuteen osallistua hallitustenväliseen yhteistyöhön tarkkailijana useilla aloilla ja itse asiassa näinä aikoina yhteistyö lisääntyi. Toisaalta Suomea koskeva keskustelu parlamentarisessa yleiskokouksessa tuskin edistäisi suhteiden kehitystä myönteiseen suuntaan huomioon ottaen, että aloite ei tullut Suomen suunnalta.²⁴ Suomi jatkoi käytännöllisen yhteis-

työn linjaa Euroopan neuvoston kanssa. Suomesta tuli Euroopan kulttuuriyleissopimuksen jäsen vuonna 1970. Hallituksen perusteluissa todettiin, että ”Suomen mahdollisuudet huomioitsija-asemassa tehdä neuvoston julkaisujen avulla tunnetuksi saavutuksiaan opetustoimen, tutkimuksen ja kulttuurin alalla ovat rajoitetut. Jäsenyys avaisi Suomelle tässä suhteessa uusia mahdollisuuksia kulttuurimme tunnetuksitekemiseen”.²⁵

Vuonna 1975 Helsingissä pidetyn ETYKin huippukokouksen jälkeen eduskunnan ulkoasiainvaliokunta lähetti toukokuussa 1976 kaksi huomioitsijaa (kansanedustajat Martikainen ja Tuomioja) osallistumaan Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokouksen istuntoon, joka käsitteli ETYKin seuranta. Valiokunnan sihteerii Juhani Perttusta pyydettiin laatimaan raportti neuvoston toiminnasta ja asemasta. Samana vuonna (1976) ulkoasiainministeriö teki Euroopan neuvostosta selvityksen, jossa todettiin mm., että Euroopan neuvosto ei enää ole nimenomaan sellainen foorumi, jossa suurvaltaristiriitoja esiintyy. Tässä yhteydessä todettiin, että olisi tuskin paikallaan pyrkiä laajempaan osallistumiseen ilman kaikkien merkittävien eduskuntapuolueiden tukea, mikäli Suomi joskus liittyy Euroopan neuvostoon. Aktiiviset toimenpiteet edellyttivät siis poliittista konsensusta ja kaikkien eduskuntapuolueiden hyväksyntää.

Vuonna 1976 Portugal liittyi Euroopan neuvostoon ja vuonna 1977 Espanja. 1970-luvulla yleiskokoukseen perustettiin vasemmistoryhmä, johon 1980-luvulla kuului ensisijaisesti jäseniä Italiasta, Ranskasta, Espanjasta ja Portugalista.

1980-luvun tapahtumat

Parlamentaarinen yleiskokous keskusteli säännöllisesti Euroopan (mukaan lukien Itä-Euroopan) poliittisesta tilanteesta ja ETYK-prosessista otsikon General policy of the Council of Europe – East-West relations, ja yhteydenpito Itä-Euroopan maihin lisääntyi asteittain. Tämä kehitys hidastui Afganistanin ja Puolan tapahtumien seurauksena. Neuvostoliiton tunkeutuminen Afganistaniin herätti voimakkaita protesteja. Puolan uusi ammattiyhdistysliike Solidarisuus herätti kuitenkin toivoa vapauden lisääntymisestä. Yleiskokous tuomitsi jyrkästi tammikuussa ja huhtikuussa 1982 Neuvostoliiton joukkojen väkivallan käytön, joka johti noin 50 000 henkilön pakolaisaal-

toon Puolasta mm. Itävaltaan. Vuonna 1983 Lech Walesalle myönnettiin Nobelin rauhanpalkinto.

Kiinnostus Suomea kohtaan oli ilmeinen Euroopan neuvostossa. Kesäkuussa 1981 Euroopan neuvoston pääsihteeri Franz Karasek vieraili Suomessa Helsingissä järjestetyn viiden parlamentaarisen ja tieteellisen konferenssin yhteydessä. Hän tapasi myös ulkoasiainministeri Paavo Värysen (k).²⁶ Vastauksena Karasekin kysymykseen Värysen totesi, että kysymys Suomen suhteiden kehittämistä Euroopan neuvostoon oli lähinnä riippuvainen eduskunnan tahdosta: ”Euroopan neuvoston toiminnan pohjautuessa parlamentaariseen aktiviteettiin, on Eduskunnan mielipiteellä keskeinen asema liittymiskysymyksessä. Liittymiselle ei ole estettä, mutta kysymys ei ole tullut viime aikoina Eduskunnassa esille”. Lokakuussa 1981 ranskalainen senaattori Jean-Pierre Fourré (sos.) kysyi parlamentaarissa yleiskokouksessa olivatko Suomen jäsenyyden edellytykset muuttuneet Suomen saatua uuden presidentin (Mauno Koivisto) ja oliko Euroopan neuvosto tehnyt kaiken mahdollisen saadakseen Suomen järjestöön. Fourré oli Ranskan senaatin Suomiystävyyseriön puheenjohtaja.

Kesäkuussa 1982 Euroopan neuvosto nousi jälleen keskustelun kohteeksi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa. Katsauksessaan ulkoasiainministeri Pär Stenbäck (RKP) totesi mm., että Suomelta puuttui yleiseurooppalainen (parlamentaarinen) foorumi, jossa maa voisi esittää näkemyksiään ja puolustaa kansallisia etujaan. Yleisesti pelättiin, että jos ETYK-prosessi kärsisi haaksirikon, Suomi jäisi tärkeiden eurooppalaisten foorumeiden ulkopuolelle. Stenbäck totesi suhteiden kehittämisen Euroopan neuvostoon edellyttävän samaa poliittista konsensusta kuin Suomen liittyminen Pohjoismaiden neuvostoon (1955). Stenbäck korosti, että ratkaiseva kannanotto oli eduskunnan käsissä. Ulkoasiainministeriö edellytti eduskunnan lausuvan asiasta kantansa ja osoittavan hallitukselle ja ulkoministeriölle mihin suuntaan suhteita Euroopan neuvoston kanssa halutaan kehittää. Hallitusta sitoi parlamentin tahto, koska ”Euroopan neuvosto meidän kannaltamme olisi ennen kaikkea parlamentaarinen yhteistyökohde”.²⁷ Ulkoasiainvaliokunta totesi lopuksi, että asia ei edellytä lisätoimenpiteitä. Muutokset edellyttivät konsensusta eli kaikkien eduskuntapuolueiden hyväksyntää.

Kesäkuussa 1982 pääsihteeri Karasek ilmaisi Suomen Pariisin suurlähetystölle kiinnostuksensa uuden vierailun tekemiseen Suomeen. Hän sai vastauksen, jonka mukaan olisi sopivampaa palata asiaan maaliskuussa 1983 pidettävien eduskuntavaalien jälkeen.

Eduskunta osallistui 1980-luvulla täysjäsenenä kansainväliseen monenkeskiseen yhteistyöhön parlamenttien välisessä liitossa (1920-luvulta lähtien) ja Pohjoismaiden neuvostossa (1955 lähtien). Ulkoasiainvaliokunta lähetti säännöllisesti edustajia EFTAn parlamentaarikkokokouksiin ja vuodesta 1976 lähtien kerran vuodessa ns. OECD-keskusteluihin Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa Strasbourgissa. Luonnollisesti kansanedustajat joutuivat usein vastaamaan kysymykseen, miksi Suomi ei ollut Euroopan neuvoston jäsen, ja jotkut kokivat nämä kysymykset kiusallisina. Kun Euroopan yhdentymiskeskustelu ja -kehitys tuli 1980-luvulla dynaamisempaan vaiheeseen, spekulointiin myös Euroopan neuvoston mahdollisuudesta kehittyä EY:n parlamentin vastapainoksi.

Kehitys Neuvostoliitossa sai uuden käänteen Mihail Gorbatsovin aikana. Vuonna 1986 Gorbatsov käynnisti perestroika-politiikkansa. Tammi-kuussa 1987 EN:n parlamentaarinen yleiskokous hyväksyi päätöslauselman Baltian kansojen tilanteesta.²⁸ Viittaamalla ETYKin päätöslauselmaan periaatteeseen kansojen itsemääräämisoikeudesta yleiskokous tuomitsi Neuvostoliiton Baltian maiden miehittämisen ja vetosi ETYK-prosessiin Baltian maiden ihmisoikeustilanteen käsittelemiseksi. Kesäkuussa 1987 Yhdysvaltojen presidentti Ronald Reagan ja Neuvostoliiton presidentti Gorbatsov tapasivat Berliinissä. Reagan kehotti Brandenburgin portilla pitämässään puheessa Gorbatsovia avaamaan rajat. Kesällä 1987 Euroopan neuvoston espanjalainen pääsihteeri Marcelino Oreja vieraili Unkarissa, ja myöhemmin samana vuonna unkarilainen parlamenttivaltuuskunta vieraili Euroopan neuvostossa Strasbourgissa. Maaliskuussa 1988 Oreja vieraili Puolassa. Keväällä 1988 Gorbatsov lupoi Breznevinkin opista ja hyväksyi Itä-Euroopan demokraattiset uudistukset. Parlamentaarinen yleiskokous käsittelee kirkon asemaa ja uskonnonvapautta Itä-Euroopassa koskevaa raporttia, jossa Neuvostoliiton hallituksen tunnustusta kirkkoa vastaan tehdyistä rikoksista pidettiin

tervetulleena. Raportissa käsiteltiin myös muita ihmisoikeuksia.

Suomesta tulee jäsen

Huhtikuussa 1988 hallituksen ulkoasiainvaliokunta päätti siis aloittaa neuvottelut Suomen jäsenyydestä Euroopan neuvostossa. Ulkoasiainministeri Kalevi Sorsa (sd) vieraili Strasbourgissa 5. toukokuuta 1988 EFTAn ministerineuvoston puheenjohtajan ominaisuudessa ja tapasi pääsihteerin Orejan. Hallitus lähetti virallisen kirjeen 27. päivänä toukokuuta 1988 Strasbourgisiin. Parlamentaarikoista ja toimittajista koostuva valtuuskunta vieraili syyskuussa 1988 Strasbourgissa. Valtuuskuntaan kuului edustajia kaikista eduskuntaryhmistä: Ilkka-Christian Björklund (sd), Iiro Viinanen (kok), Mauri Pekkarinen (kesk), Esko Seppänen (SKDL), Gunnar Jansson (r), Raimo Vistbacka (SMP), Esko Almgren (SKL), Pekka Haavisto (Vihreät) ja Marjatta Stenius-Kaukonen (DeVa).

Lokakuussa 1988 Suomen oikeusministeri Christoffer Taxell (RKP) oli Euroopan neuvoston oikeusministerikokouksen isäntänä Helsingissä. Marraskuussa 1988 yleiskokouksen kaksi raportijaa (Harald Lied, Norja ja Friedrich Probst, Itävalta) vieraili Suomessa. Helmikuussa 1989 parlamentaarinen yleiskokous hyväksyi Suomea koskevan raportin ja lausunnon Suomen jäsenyydestä. Huhtikuun 28. päivänä 1989 eduskunta hyväksyi lain Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta. Ulkoasiainministeri Pertti Paasio (sd) allekirjoitti 5. päivänä toukokuuta 1989 Euroopan neuvoston perussäännön ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen Strasbourgissa. Suomesta tuli Euroopan neuvoston 23. jäsen. Samana päivänä Euroopan neuvosto vietti perustamisen 40-vuotispäivää.

Ensimmäinen parlamenttivaltuuskunta osallistui parlamentaarisen yleiskokouksen istuntoon toukokuussa 1989 puheenjohtaja Liisa Hilpelän (kok) johdolla. Muina jäseninä olivat varapuheenjohtaja Ilkka-Christian Björklund (sd), Esko Aho (kesk), Mikko Elo (sd), Jouni J. Särkijärvi (kok) sekä varajäseninä Sirkka-Liisa Anttila (kesk), Gunnar Jansson (r), Tuulikki Hämäläinen (sd), Arvo Kemppainen (SKDL) ja Martti Tiuri (kok).

Ensimmäisessä istunnossa, johon Suomen valtuuskunta osallistui, hyväksyttiin päätöslauselma erityisvieraan aseman (Special guest status) perustamisesta niitä maita varten, jotka ovat sitoutuneet kunnioittamaan Euroopan neuvoston periaatteita ja arvoja sekä pyrkivät järjestön täysjäsenyyteen. Kesäkuussa 1989 yleiskokous myönsi erityisvierasaseman Jugoslavialle, Puolalle, Neuvostoliitolle ja Unkarille. Heinäkuussa 1989 Neuvostoliiton presidentti Mihail Gorbatsov teki ulkoministeri Edward Shevardnadzen kanssa historiallisen vierailun Strasbourgisiin ja puhui parlamentaarisessa yleiskokouksessa. Lokakuussa 1990 Unkarista ja Puolasta tuli jäseniä. Nykyisin (2010) kaikki Euroopan maat Valko-Venäjää lukuun ottamatta ovat Euroopan neuvoston jäseniä.

Gunilla Carlander
24.2.2010

Lähteet:

Euroopan neuvosto, Strasbourg;
Sveriges riksarkiv, Statliga avdelningen,
Stockholm, Sverige;
Ulkoasiainministeriö, Helsinki, Suomi
Eduskunta

- 1 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (UaVM n:o 8) hallituksen toimenpiteistään vuonna 1986 antaman kertomuksen (K n:o 8/87) johdosta siltä osin kuin se koskee suhteita ulkovaltioihin. 3.5.1988
- 2 Gunnar Jarringin muistio Ruotsin ulkoasiainministeriön poliittiselle osastolle, 12.5.1953. Sveriges riksarkiv, statliga avdelningen.
- 3 Euroopan neuvosto: D/12.505 - 22.11.1955
- 4 Euroopan neuvosto: CM (55) 153, 24.11.1953 Council of Europe, Committee of Ministers;
- 5 Sveriges riksdarkiv, statliga avdelningen E 32 D 31.10.55 Ingemar Häggblöf Ruotsin ulkoministerille. ” ”I vad avser frågan om Finlands inställning till Europarådet må i detta sammanhang nämnas, att den franska ställföreträdaren underhand upplyst, att president Paasikivi till franske ministern i Helsingfors – tidigare fransk ställföreträdare i Europarådet – givit uttryck för otvetydig skepsis gentemot Europarådet. På fransk sida utgick man därför från att finska regeringen ej komme att taga något initiativ för att bli medlem av Strasbourg-organisationen, förrän detta i Helsingfors bedömes kunna ske utan någon som helst risk för belastning av förhållandet österut
- 6 Ulkoasiainministeriön jaostopäällikkö Yrjö Väinänen.
- 7 Ulkoasiainministeriö: UE tiedotus 2/15.2.1963.
- 8 EN:n muistio 25.11.1963
- 9 N:o 2791/ 8.11.1963: Suurlähettiläs Palmroth ulkoministeri Merikoskelle
- 10 L'Ambassadeur de Finlande a remercié M. Modinos de son intérêt et a exprimé sa satisfaction à l'égard du Conseil de l'Europe "d'avoir entrouvert la porte à la Finlande; l'important est qu'elle demeure entrouverte, qu'elle s'ouvre progressivement de plus en plus et qu'un jour peut-être elle puisse s'ouvrir complètement...": 14.11.1963 Modinas à M. le Secrétaire général. EN: n arkisto.
- 11 Euroopan neuvoston muistio, Niels Borch-Jacobsen
- 12 21.11.1963 Salainen UM:n tiedotus no 21/21.11.1963
- 13 Valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnan kokous 21.11.1967 Liite 1: Muistio Euroopan neuvosto ja Suomi (1.11.1963)
- 14 UaVM n:o 8 1988/3.5.1988
- 15 Kirjelmä n:o 3587/949, D.12.4.1963 (Suurlähettiläs Leo Tuominen); 21.11.1963
- 16 Sveriges riksarkiv Sten Aminoff ulkoasiainneuvos Åströmmille, Stockholm 9.12.1963. ” ”Förutom det främsta argumentet till den negativa bedömningen, nämligen att ett positivt beslut skulle innebära en ändring – om än en liten – i den nuvarande finländska neutralitetspolitiken, som icke ansåges motsvara nyttan därav, funnes ett nästan lika viktigt som (Finlands ambassadör Sakari) Tuomioja icke orienterats om i de officiella instruktionerna härifrån. Detta vore att regeringen skulle se sig nödsakad att jämväl utse kommunistiska riksdagsmän som delegater till Strasbourg. Man ansåge här att det vore onödigt att göra församlingen i Strasbourg till forum för finländsk kommunistisk politik och propaganda".
- 17 Kirje Ruotsin suurlähettiläs Ingemar Häggblöfiltä poliittisen osaston päällikölle suurlähettiläs Bergströmmille Tukholmaan, 4.11.1965, Sveriges riksarkiv.
- 18 UM: UE tiedotuskiertokirje n:o 58, 7.11.1967
- 19 Ulkoasiainministeriö: PM 18.3.1968, Ilkka Pastinen.
- 20 Ulkoasiainministeriö; ad 51/2695.D.1968 (3.7.1968) Muistiinpano ulkoministeri Ahti Karjalaisen ja Sir Geoffrey de Freitasin keskustelusta 3.7.1968 (Antti Lassila);
- 21 Euroopan neuvoston arkisto: dokumentti 2480 (14.11.1968); ”....Resolves to examine the possibility of further developing relations between member states and Finland”;
- 22 Ulkoasiainministeriö Ad 12/4/Sal/18.12.1968; PM Suomi ja Euroopan neuvosto (Antti Lassila).
- 23 Kirjeenvaihto A.D. Venables – Sven Gustafson (19.11.1968), Euroopan neuvoston arkisto;
- 24 Euroopan neuvoston arkisto: Adm/P/68 (10.12.1968) : Entretien avec M. Rantanen, Premier secrétaire à l'Ambassade de Finlande à Paris (Ph. Guerlet);
- 25 Hallituksen esitys n:o 208, 21.11.1969.
- 26 Ulkoasiainministeriö: Lähetystösihteerin Iivo Salmin muistio nr 385, 21.6.1982, Suomen Pariisin suurlähetystö.
- 27 Ulkoasiainministerin selonteko Euroopan neuvostoon liittyvistä kysymyksistä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa torstaina 17.6.1982 kello 11 alkaen. Varapj Zilliacus, jäsenet Almgren, Björklund, Hetemäki-Olander, Kanerva, Kangas, Ensio Laine, Saarinen, Sillantaus ja Uusitalo sekä varajäsenet Halonen ja Ursin. – ” tämä kysymys on hyvin pitkälle parlamentaarinen asia, johon ulkoasiainministeriö edellyttää, että parlamentti lausuu mielipiteensä tästä asiasta ja neuvoo siis hallitusta ja ulkoasiainministeriötä, mihin suuntaan halutaan kehittää suhteita Euroopan neuvoston kanssa.... riippuvainen parlamentaarista tahdosta, koska Euroopan neuvosto meidän kannaltamme olisi ennen muuta parlamentaarinen yhteistyökohte.
- 28 EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma 872 (1987)

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta

FIN-00102 Eduskunta

puh. (+358 9) 4321

fax. (+358 9) 432 3529

<http://www.eduskunta.fi>

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous

Parliamentary Assembly of the Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

puh. + 33 3 88 41 20 00

<http://www.coe.int>